

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว
ที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Perception on Physical Environment and Recreation Experience of Visitors
to Khao Yai National Park

โดย

นางสาวนิภารัตน์ สายประเสริฐ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

พ.ศ. 2547

ISBN 974-274-745-8

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ

อนุรักษ์วิทยา

สาขา

ภาควิชา

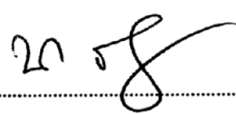
เรื่อง การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว
ที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Perception on Physical Environment and Recreation Experience of Visitors
to Khao Yai National Park

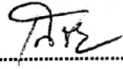
นามผู้วิจัย นางสาวนิภารัตน์ สายประเสริฐ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

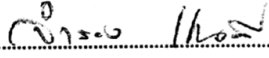
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.)

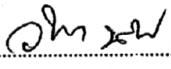
กรรมการ

(อาจารย์เสรี เวชชบุษกร, M.F.)

กรรมการ

(อาจารย์จำรอง เงินดี, กศ.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์วิชา นิยม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 5 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นภวรรณ ฐานะกาญจน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์เสรี เวชชบุษกร กรรมการวิชาเอก อาจารย์จำรอง เงินดี กรรมการวิชาการ และรองศาสตราจารย์สันติ สุขสอาด ผู้แทนบัณฑิต วิทยาลัย ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ตลอดจนแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทุกท่าน สำหรับความร่วมมือและสนับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย รวมถึงอำนวยความสะดวกในการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการทุกท่าน ในกำลังใจและความช่วยเหลือที่ติดต่อมา และขอขอบคุณนักท่องเที่ยวผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอมอบคุณความดีและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แด่พ่อผู้ล่วงลับ แม่และพี่ชายผู้กระตือรือร้นและเป็นกำลังใจให้เสมอมา รวมทั้งครู-อาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ และสนับสนุนให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

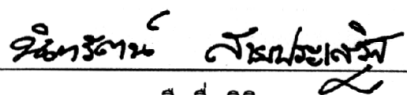
นิภารัตน์ สายประเสริฐ

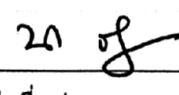
28 ตุลาคม 2547

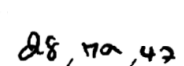
นิภารัตน์ สายประเสริฐ 2547: การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการ
ของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและ
นันทนาการ) สาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา ปรชชานกรรมการที่ปรึกษา:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D. 147 หน้า
ISBN 974-274-745-8

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว วิเคราะห์
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงในการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของ
นักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ
รวม 400 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ t - test, F - test และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติกับ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นว่าอยู่ในสภาพที่เหมาะสมดี มีบางประเด็นที่นักท่องเที่ยวรับรู้
ทางลบคือ น้ำตกมีปริมาณน้ำน้อย ขุนและไม้สะอาด แคมป์ไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่ รวมถึงการปรับปรุงสภาพพื้นที่
ทำให้ความเป็นธรรมชาติถูกทำลาย สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้สูญเสียความเป็นธรรมชาติ
และความเงียบสงบ ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ ต้องการสัมผัสและอยู่ใกล้ชิด
ธรรมชาติ ต้องการพบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย ต้องการหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัด รุนแรง
นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์จริงสอดคล้องกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ผลการทดสอบ
สมมติฐานพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเชื้อชาติ ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ
(เล่นน้ำตก/ลำน้าธรรมชาติ, ซ้อมสินค้า/ของที่ระลึก) และประสบการณ์ที่พึงปรารถนาเกี่ยวกับความสะดวกสบาย
ในการไปเยือนและประกอบกิจกรรมแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.305, \text{Sig.} = .001; t = 3.312, \text{Sig.} = .001; t = 3.355, \text{Sig.} = .001; t = 2.156, \text{Sig.} = .032$
และ $F = 3.023, \text{Sig.} = .050$ ตามลำดับ) และการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์
กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .101, \text{Sig.} = .01$)

ลายมือชื่อนิสิตร

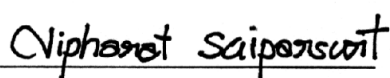

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

๒๘ / ๗๐ / ๕๖

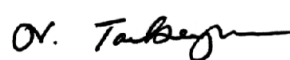
Nipharat Saiparsurt 2004: Perception on Physical Environment and Recreation Experience of Visitors to Khao Yai National Park. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field: Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Assistant Professor Noppawan Tanakanjana, Ph.D. 147 pages.
ISBN 974-274-745-8

The objectives of this research were to study visitors' perception on physical environment at Khao Yai National Park, to analyze their desired and actual recreation experiences in visiting the park and testing the relationship between visitors' perception and quality of recreation experience that measured in term of visitors' overall satisfaction in visiting the park. Questionnaires were used to collect data from 400 park visitors. The survey data were analyzed by descriptive statistics, t-test, F-test, and Correlation Analysis.

The research found that most park visitors perceived that both natural and man-made physical environments of Khao Yai National Park were appropriate at the overall. There were few aspects of the park's physical environment that many visitors had negative perception on. These were quantity and quality of water at the waterfall, the absence of wildlife, and the negative impacts of physical improvement of park areas to natural atmosphere and peacefulness and tranquility of the park. The majority of park visitors desired to be closed with nature, experiencing natural scenery, and being away from noise and crowded in urban areas. Their actual recreation experiences were consistent to the desired experiences. Hypothesis testing found that park visitors who had differences in race, experience in visiting the park, form of engaged recreation activities (swimming at the waterfall and shopping park souvenir) and desired experience related to comfortable settings had significantly differences in perception on physical environment ($t=3.305$, $\text{Sig}=.001$; $t=3.312$, $\text{Sig}=.001$; $t=3.355$, $\text{Sig}=.001$; $t=2.156$, $\text{Sig}=.032$ and $F=3.023$, $\text{Sig}=.050$, respectively). Perception on man-made physical environment significantly related to quality experience of park visitors ($r=.101$, $\text{Sig}=.01$)

Student's signature

Thesis Advisor's signature

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	2
นิยามศัพท์	2
การตรวจเอกสาร	4
นันทนาการทางธรรมชาติ	4
ประสบการณ์นันทนาการ	14
การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	20
พื้นที่ศึกษา	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
กรอบแนวคิดและสมมติฐาน	51
อุปกรณ์และวิธีการ	53
อุปกรณ์	53
วิธีการ	54
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	63
ผลการวิจัย	63
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว	63
ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ	66
ตอนที่ 3 ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริง	76
ตอนที่ 4 การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	82
ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว	90
ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน	94
วิจารณ์ผล	105

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สรุปผลและข้อเสนอแนะ	109
สรุปผล	109
ข้อเสนอแนะ	111
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	116
ภาคผนวก	123
ภาคผนวก ก แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย	124
ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	133
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม	142

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	จำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในระหว่าง ปีงบประมาณ 2536-2545	56
2	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	64
3	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่	66
4	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง	69
5	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการประกอบ กิจกรรมนันทนาการ	73
6	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์นันทนาการ ที่พึงปรารถนา	76
7	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์ที่ได้รับจริง	78
8	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามคุณภาพประสบการณ์นันทนาการ	80
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้สภาพแวดล้อม ทางกายภาพตามธรรมชาติ	83
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้สภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น	86
11	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	90
12	ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ	94
13	ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน	95
14	ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนแตกต่างกัน	96
15	ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน	98
16	ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
17	เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน	103
18	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการ	104
ตารางผนวกที่		
1	ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ของนักท่องเที่ยวในการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	143
2	ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง ของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	144
3	ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	145

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว	18
2	แผนที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	31
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	52

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว ที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Perception on Physical Environment and Recreation Experience of Visitors to Khao Yai National Park

คำนำ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้การดำเนินชีวิตและการทำงาน มีแต่ความรีบเร่ง มีการแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด อีกทั้งต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ แออัดและมีมลภาวะ ทำให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง เกิดความเครียด เกิดความเมื่อยล้าทางด้านร่างกาย รวมถึงความเบื่อหน่ายทางด้านจิตใจ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัย กระตุ้นและผลักดันให้ประชาชนต้องหลีกหนีจากสภาวะดังกล่าว และหันไปสู่วัฒนธรรมชาติ มากขึ้น กิจกรรมนันทนาการเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า และความเบื่อหน่ายดังกล่าวได้ ส่งผลให้กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งหรือกิจกรรม นันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติ เป็นที่ต้องการและมีความนิยมมากขึ้นในสังคมไทย จะเห็นได้ จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าในแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอและมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นทุกปี (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2545)

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ถือเป็นแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกจากนี้จะเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีเนื้อที่ กว้างใหญ่แล้ว ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่า มีทรัพยากร นันทนาการสวยงามเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ตลอดจนมีทำเลที่ตั้งไม่ไกลจากกรุงเทพฯ การเดินทางไปเยือนทำได้สะดวกรวดเร็ว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปกลับภายในวันเดียวหรืออาจจะ พักแรมค้างคืนในพื้นที่ก็ได้ ประกอบกับสภาพพื้นที่สามารถรองรับการประกอบกิจกรรม นันทนาการของนักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรม นันทนาการประเภทต่างๆ ได้ตามความพอใจและความเหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการ

เป็นจำนวนมาก จากข้อมูลในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536-2545 พบว่ามีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยปีละ 681,050 คน (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2545) ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้พัฒนาและปรับปรุงสภาพพื้นที่หรือแหล่งนันทนาการ รวมถึงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ นั้น อาจเป็นการรบกวนและส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่ถูกสร้างขึ้นอาจมีสภาพขัดแย้ง ไม่กลมกลืนกับพื้นที่หรืออาจบดบังทัศนียภาพที่สวยงามได้ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อาจต้องการสัมผัสและใกล้ชิดกับธรรมชาติ (โสภณ, 2525) มากกว่าจะให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกจำนวนมากก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้ 3 ข้อดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริงของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

นิยามศัพท์

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่เดินทางไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวแบบพักค้างแรมและแบบไปเช้า – เย็นกลับ

เชื้อชาติ หมายถึง เชื้อชาติของนักท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ หมายถึง การเคยหรือไม่เคยเดินทางไปเยือนและ
ประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การพักค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีการนอนพักค้างแรมในพื้นที่จากการไปเยือนและ
ประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้

รูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้
กระทำในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเพลิดเพลินและบันเทิงใจ

ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังหรืออยาก
ได้รับ อยากสัมผัสเรียนรู้และอยากพบเห็นจากการไปเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ เช่น
อยากเรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ อยากผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง อยาก
สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ อยากสัมผัสชีวิตสันโดษหรือความสงบ
วิเวกจากธรรมชาติ อยากหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย อยากใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด
หรืออยากพบปะผู้คนใหม่ๆ ได้มิตรใหม่ เป็นต้น วัดในลักษณะการประเมินค่าออกเป็น 3 ระดับคือ
มาก ปานกลาง น้อย

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ความรู้สึกที่นักท่องเที่ยวมีต่อสภาพแวดล้อม
ของแหล่งนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสภาพ
แวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและพบเห็นด้วยตาเปล่า โดยสามารถ
ประเมินในแง่ของการรับรู้เป็น 5 ระดับ คือ จริงอย่างยิ่ง จริง ไม่แน่ใจ ไม่จริง และไม่จริงอย่างยิ่ง

คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้รับการตอบสนอง
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา ส่งผลให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อการไปเยือนพื้นที่ วัดจาก
ความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการใน
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยประเมินค่าเป็น 5 ระดับคือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจ
ปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาต่อไป ได้แก่

1. นันทนาการทางธรรมชาติ
2. ประสบการณ์นันทนาการ
3. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
4. พื้นที่ศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นันทนาการทางธรรมชาติ

นิยามและความหมายของนันทนาการ

นันทนาการ หรือ Recreation เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “recreatio” ส่วนภาษาอังกฤษเป็นคำที่มีความหมายมาจากคำกริยา “to create” ซึ่งแปลว่า สร้าง ทำให้เกิดขึ้น หรือทำให้สดชื่น แจ่มใส เมื่อรวมกับคำว่า “re” ที่มีความหมายว่า ใหม่ เพิ่ม หรืออีก เมื่อรวมเป็นคำนามจึงกลายเป็น “Recreation” ซึ่งมีความหมายว่า การสร้างขึ้นมาใหม่ การทำให้มีขึ้นใหม่ หรือทำให้สดชื่นแจ่มใสอีกครั้ง ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้บัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “สันทนาการ” ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามยังมีความหมายไม่ตรงและไม่ครอบคลุมตามความหมายของคำว่า “Recreation” ในภาษาอังกฤษ ต่อมาพระยาอนูมานราชชนหรือเสฐียรโกเศศ ได้บัญญัติคำว่า “นันทนาการ” ขึ้นมาใหม่แทนคำว่าสันทนาการที่ใช้กันมาแต่เดิม ซึ่งหมายถึงลักษณะอาการแห่งความสนุกสนาน ร่าเริง หรือการทำให้สนุกสนาน ร่าเริง ระทีใจ (สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์, 2535)

คำว่านันทนาการเป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้นิยามความหมายไว้มากมาย เช่น

Brockman (1959) ระบุอย่างชัดเจนว่า นันทนาการคือการใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์ และเพื่อให้เกิดความสุข

Butler (1967) ให้ความหมายของนันทนาการว่า “เป็นรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งของกิจกรรมที่บุคคลเลือกกระทำในเวลาว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและความพึงพอใจแก่ตนเอง โดยตรงจากการกระทำนั้นๆ นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่านันทนาการเป็นคำที่นิยมนำมาใช้ เพราะเป็นคำที่เหมาะสมกว่าการเล่น ซึ่งสองคำนี้มีความหมายใกล้เคียงกันมาก แต่การเล่นเป็นความหมายที่ใช้สำหรับเด็ก ส่วนนันทนาการเป็นคำที่เหมาะสมกับหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ทั่วไป”

Danford (1970) กล่าวว่า “นันทนาการ คือกิจกรรมในเวลาว่างที่สังคมยอมรับ ซึ่งบุคคลสมัครใจเข้าร่วม โดยได้รับความพึงพอใจในทันทีทันใด และต่อเนื่องในเวลาถัดมาด้วย”

ประพันธ์ศิริ และ เนาวรัตน์ (2527) กล่าวถึงความหมายของนันทนาการว่า หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ และมนุษย์เลือกประกอบในเวลาว่างตามความสนใจตามความพอใจและตามความสมัครใจของแต่ละบุคคล โดยไม่มีการบังคับและหวังผลตอบแทนจากกิจกรรมนั้นๆ นอกจากความพึงพอใจและความสนุกสนานขณะเข้าร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมเหล่านั้นควรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยไม่ทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม หรือทำลายความสงบของผู้อื่น กิจกรรมนันทนาการที่เห็นอยู่ในปัจจุบันมีอยู่มากมาย เช่น การเล่นกีฬา การปลูกผักสวนครัว การร้องรำทำเพลง การเล่นดนตรี การไปงานเลี้ยงพบปะสังสรรค์ และไปทัศนารนอกเมือง เป็นต้น

นิวัติ (2530) ได้สรุปความหมายของนันทนาการว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นที่ชื่นชอบ มีความสวยงาม สนุกสนาน ร่าเริง บันเทิงใจ ตื่นเต้น ไม่เคร่งเครียด หรือคือการพักผ่อนหย่อนใจนั่นเอง ภายใต้ธรรมชาติอันเป็นองค์ประกอบที่นำมาใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ ป่าไม้ ดิน น้ำ สัตว์ป่า และทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ได้สรุปเพิ่มเติมว่า กิจกรรมนันทนาการจะต้องมีองค์ประกอบ (element) หรือคุณสมบัติ (qualification) ที่สำคัญดังนี้

1. นันทนาการต้องเป็นกิจกรรม (activity) ก็จะต้องเป็นการกระทำ โดยที่ร่างกายกล้ามเนื้อหรืออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดได้เคลื่อนไหว หากอยู่เฉยๆ เช่น การนอนหลับ ไม่จัดว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ
2. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ (voluntary) โดยเกิดจากแรงกระตุ้นภายในของตนเอง ไม่ได้เกิดจากการบังคับแต่อย่างใด
3. กิจกรรมนันทนาการทุกรูปแบบจะต้องเกิดขึ้นในเวลาว่างหรือช่วงเวลาที่ไม่ได้ประกอบภารกิจการงานหรือการปฏิบัติกิจส่วนตัวอื่นๆ
4. กิจกรรมนั้นต้องมีผลทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความพึงพอใจหรือความรื่นรมย์โดยตรง
5. ต้องเป็นกิจกรรมที่ยอมรับของสังคม ไม่ใช่อบายมุขหรือผิดศีลธรรม เช่น การพนัน ดื่มสุรา ฆนไก่ เป็นต้น
6. กิจกรรมที่กระทำต้องไม่ยึดเป็นอาชีพ เช่น นักกีฬาอาชีพ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า เวลาว่าง การเล่น นันทนาการ มีความสัมพันธ์คาบเกี่ยวกัน แต่ในด้านแนวคิดและความหมายยังมีความต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดกัน คือ “เวลาว่าง” (leisure) คือเวลาที่ว่างจากกิจกรรมที่จำเป็นทั้งปวง จากการประกอบอาชีพหรือจากการประกอบกิจวัตรประจำวัน เช่น การกิน การนอนหลับ และการขับถ่าย เป็นต้น ส่วนนันทนาการนั้น เป็นกิจกรรมที่บุคคลแสดงออกด้วยความสมัครใจในรูปแบบต่างๆ ที่มีความหลากหลายไปตามความสนใจของตนในช่วงเวลาว่างจากการทำงานที่เป็นอาชีพและประกอบกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยกิจกรรมนั้นต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่ใช่อบายมุขหรือกิจกรรมที่สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ถึงแม้ว่าจะประกอบในเวลาว่างนั้นๆ ก็ตามก็ไม่ถือว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ ทั้งนี้มีคำอีกคำที่คล้ายกับคำว่า นันทนาการที่เรียกว่า “การเล่น” (play) แต่จะเป็นความหมายที่ใช้สำหรับเด็ก และกิจกรรมนั้น

อาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านบวกและลบได้ ส่วนนันทนาการจะเป็นคำที่ใช้กับหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ โดยมีความหมายในเชิงบวกหรือมีประโยชน์มากกว่า

วัตถุประสงค์ของนันทนาการ

เนื่องจากนันทนาการมีความสัมพันธ์กับหลายสิ่งที่สำคัญ เช่น มนุษย์ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ เป็นต้น ทั้งนี้สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของนันทนาการว่า ควรจะครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาความพึงพอใจที่มีต่อธรรมชาติ ในการจัดการหรือการพัฒนาพื้นที่นันทนาการ นอกจากเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และสร้างความพึงพอใจที่มีต่อธรรมชาติ ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วย

2. เพิ่มพูนความพอใจและความเพลิดเพลิน ในการพัฒนาพื้นที่นันทนาการทั้งทางด้านความงดงามตามธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ธรณีวิทยา มานุษยวิทยา ชีววิทยา ควรให้มีความเหมาะสมและมีศักยภาพ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความสุขแก่นักท่องเที่ยว

3. เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงและพักผ่อน แหล่งนันทนาการจะอำนวยความสะดวกและบริการแก่ผู้มาเยือนให้ได้รับการพักผ่อน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ เปลี่ยนสภาพตนเองที่ได้รับความจำเจและกดดันในชีวิตประจำวันให้สดชื่นแจ่มใส เพื่อเตรียมตัวกลับไปสู่สภาวะความเป็นอยู่ตามปกติ

4. พัฒนาความแข็งแรงทางร่างกาย กิจกรรมในแหล่งนันทนาการหลายอย่าง สามารถช่วยพัฒนาสุขภาพร่างกายให้มีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น เช่น การเดินป่า การว่ายน้ำ การตกปลา หรือการตั้งแคมป์พักแรม เป็นต้น

5. พัฒนารูปแบบที่ดีของสังคม เนื่องจากแหล่งนันทนาการที่มีผู้เดินทางไปเยือนและเข้าร่วมกิจกรรมทางนันทนาการจำนวนมาก จึงมีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์และพฤติกรรมเพื่อแบ่งปันการใช้ประโยชน์ทรัพยากรหรือพื้นที่นันทนาการ เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบของการอยู่ร่วมกัน ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดี รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น ความเป็นมิตรต่อกัน

ประโยชน์และคุณค่าของนันทนาการ

พื้นที่ธรรมชาติเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกด้านนันทนาการแก่ประชาชนโดยทั่วไป ถึงแม้ว่านันทนาการจะไม่สามารถใช้ป็นสิ่งทดแทนปัจจัย 4 ที่มนุษย์ต้องการเพื่อความอยู่รอดได้ แต่นันทนาการก็เป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าในการใช้ชีวิตอยู่อย่างปกติธรรมดา อาจถือเป็นปัจจัยที่ 5 ที่มนุษย์ต้องการก็ได้ ดังที่สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ได้สรุปประโยชน์และคุณค่าของนันทนาการไว้ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์และคุณค่าด้านสุขภาพร่างกาย (physiological values) การพัฒนาทรัพยากรนันทนาการเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น กิจกรรมนันทนาการมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อสุขภาพร่างกาย เช่น การเดินป่า ปีนเขา ตกปลา เล่นเรือ ขี่จักรยาน ว่ายน้ำ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นระบบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและกล้ามเนื้อให้มีสภาพดีขึ้น หากเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างสม่ำเสมอ ก็ยิ่งช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้แก่อวัยวะมากขึ้น จนสามารถประกอบภารกิจการงานได้อย่างต่อเนื่องและไม่หยุดชะงัก ในกรณีของผู้ที่ใช้กำลังกายในการทำงาน มักจะเกิดความเมื่อยล้าทางร่างกาย กิจกรรมนันทนาการจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ทำให้ร่างกายสดชื่นและมีกำลังในการทำงานต่อไป

2. ประโยชน์และคุณค่าด้านจิตใจ (psychological values) จากสภาพของสังคมเมืองที่ขยายตัวมากขึ้น เกิดภาวะการแข่งขัน เร่งรีบและความแออัด จนขาดความเป็นธรรมชาติ หรืออยู่ห่างไกลธรรมชาติ ทำให้เกิดความเครียด เหนื่อยหน่ายต่อภาระกิจและชีวิตความเป็นอยู่ ด้วยเหตุนี้การได้สัมผัสและใกล้ชิดธรรมชาติจะช่วยให้คนเรากลับมาเกิดความรู้สึกปลอดภัย ผ่อนคลาย และมีความสุข ช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว นอกจากนี้ประสบการณ์ด้านนันทนาการในแหล่งธรรมชาติ ยังช่วยให้คนเราได้เข้าใจถึงองค์ประกอบต่างๆ ของธรรมชาติ สามารถยกระดับจิตใจ ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรักและความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและสังคมด้วย

3. ประโยชน์และคุณค่าด้านเศรษฐกิจ (economic values) นันทนาการเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่ช่วยทำให้เกิดการจ้างงาน กระจายรายได้ไปสู่คนกลุ่มต่างๆ ในสังคม มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท ที่ยากจนและอยู่ห่างไกลความเจริญ นอกจากนี้ นันทนาการยังเกี่ยวข้องข้องกับการผลิตและการตลาด ในด้านอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมนันทนาการต่างๆ จะเห็นว่า นันทนาการ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในทุกระดับอย่างมากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. ประโยชน์และคุณค่าด้านสังคม (sociological values) นันทนาการเป็นการใช้เวลาว่างแบบสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่น ถ้าได้ใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างเต็มที่ จะทำให้มีเวลาไปประพฤติตนในทางที่ผิดหรือเป็นภัยต่อสังคมน้อยลง นอกจากนี้ นันทนาการยังช่วยผลักดันให้คนที่มีความสนใจเหมือนกันมาอยู่ร่วมกัน ทำให้คนเราได้สร้างความสัมพันธ์หรือมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน รู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข นอกจากนี้ นันทนาการยังช่วยให้คนเราได้มีโอกาสเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่ดีของสังคม เนื่องจากพื้นที่นันทนาการโดยทั่วไปจะมีระเบียบและกฎเกณฑ์สำหรับการปฏิบัติตนของผู้มาเยือน เป็นการช่วยส่งเสริมให้มีระเบียบวินัยและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น

5. ประโยชน์และคุณค่าด้านวัฒนธรรม (cultural values) นันทนาการเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งที่เป็นมรดกของชาติ ช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ แนวทางในการดำรงชีวิต บนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

6. ประโยชน์และคุณค่าด้านการศึกษา (educational values) พื้นที่นันทนาการทุกแห่งเปรียบได้กับเป็นห้องปฏิบัติการทางธรรมชาติ เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกระดับ เข้าไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นธรรมชาติด้วยตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้พบเห็น ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และยังเป็นสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่สำคัญๆ ด้วย

นันทนาการทางธรรมชาติ

นันทนาการทางธรรมชาติ เป็นการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (outdoor recreation) ประเภทหนึ่ง โดยทั่วไปจะกระทำในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติโดยอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจกรรม ซึ่งจะสัมพันธ์กับที่ สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ได้กล่าวว่า นันทนาการกลางแจ้งเป็นการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่ไม่จำเป็นต้องใช้อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง แต่จะอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ (resource-oriented) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อใช้เป็นแหล่งสำหรับประกอบกิจกรรมนันทนาการ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นต้น หรือเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติภายใต้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นพื้นฐาน (natural environment) กิจกรรมนั้นต้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินชมธรรมชาติ การปีน/ปีายเขา การเดินเล่นชายหาด หรือการดำน้ำชมปะการัง เป็นต้น นอกจากนี้ในการดำเนินกิจกรรมมักต้องมีการวางแผนเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนการเดินทางด้วย

นภวรรณ (2535) กล่าวว่า “นันทนาการกลางแจ้ง คือการประกอบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจลักษณะต่างๆ ในพื้นที่ธรรมชาติ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่งคือ ทรัพยากรธรรมชาติและผู้ใช้ประโยชน์ โดยที่ตัวทรัพยากรจะมีลักษณะเฉพาะที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจกรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งยังให้คุณค่าในด้านความพึงพอใจต่อผู้ใช้ประโยชน์ในระดับที่แตกต่างกันไปด้วย”

ทั้งนี้ ดรธรณี (2542) ได้สรุปเพิ่มเติมอีกว่า การประกอบกิจกรรมนันทนาการทางธรรมชาติ มักนิยมกระทำกันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและวนอุทยานต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความพึงพอใจที่มีต่อธรรมชาติ 2) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงและพักผ่อน 3) พัฒนาความแข็งแรงของร่างกาย และ 4) พัฒนารูปแบบที่ดีของสังคม เช่น การเดินชมธรรมชาติ ปิกนิก พายเรือ เดินป่า เป็นต้น

นอกจากนี้ ราณี (2545) ยังได้กล่าวว่า บุคคลมีความต้องการสัมผัสธรรมชาติด้วยเหตุผลหลายประการแตกต่างกันตามแต่ละบุคคล และความต้องการที่แตกต่างกันนี้ยังมีผลให้นักท่องเที่ยวเลือกแหล่งนันทนาการแตกต่างกันด้วย ระหว่างพื้นที่สันโดยที่ไม่มีการพัฒนาไปจนถึงพื้นที่ธรรมชาติที่ได้รับการพัฒนาแล้วและมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน

ประเภทกิจกรรมนันทนาการทางธรรมชาติ

โดยทั่วไปกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำเพื่อการนันทนาการจะถูกเรียกว่า “กิจกรรมนันทนาการ” ซึ่งมีหลากหลายประเภท ทั้งนี้ เมตตา (2539) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนันทนาการหรือลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจ ออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. passive recreation เป็นการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่ไม่ต้องการใช้พลังกำลัง หรือการออกแรงมากนัก บุคคลต้องการบริโภคประสบการณ์หรือดูดซับความรู้สึกของธรรมชาติมากกว่าที่จะสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง เป็นกิจกรรมแบบการพักผ่อนหย่อนใจและความเพลิดเพลิน เป็นไปในลักษณะสงบ ได้แก่ การชื่นชมธรรมชาติหรือภูมิทัศน์ของเมือง การได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น การชมวิว การปิกนิก การนั่งฟังเสียงน้ำตก การถ่ายภาพ การตกปลา การอาบแดด การเดินเล่น เป็นต้น

2. active recreation เป็นการประกอบกิจกรรมนันทนาการที่ต้องแสดงออก ใช้พลังกำลัง หรือใช้แรงมาก บุคคลต้องการสร้างหรือได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง กิจกรรมประเภทนี้จะท้าทายความสามารถและอาจเสี่ยงอันตรายในบางครั้ง เช่น การเดินป่า การปีน/ไต่เขา การขี่จักรยาน การล่องแก่ง การขี่ม้า การเล่นสกี การพายเรือ เป็นต้น

นอกจากนี้ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ยังได้จำแนกกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติต่างๆ ออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. กิจกรรมประเภทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ การดูนก (bird watching) ดูสัตว์ (wildlife viewing) เดินป่า (hiking) ศึกษาธรรมชาติ (nature education) บันทึกภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอและเทปเสียงธรรมชาติ (nature photography, video taping and sound of nature audio taping) ล่องเรือ (boat sightseeing) เล่นเรือใบ (sail boating) พายเรือแคนู (canoeing) ดำน้ำชมปะการัง (snorkeling or skin diving) ดำน้ำลึก (scuba diving) หรือศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (sky interpretation) เป็นต้น

2. กิจกรรมประเภทชื่นชมธรรมชาติ (appreciative recreational activities) ได้แก่ การชมทัศนียภาพในบรรยากาศสงบ (relaxing) ประกอบอาหารรับประทาน (picnicking) หรือพักแรมด้วยเต็นท์ (tent camping) เป็นต้น

3. กิจกรรมประเภทตื่นเต้นผจญภัย (adventurous recreational activities) ได้แก่ การล่องแพ (water rafting) วินเซิร์ฟ (wind surfing) เล่นเครื่องร่อนขนาดเล็ก (hang gliding) ปีนเขา (rock climbing) หรือขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (mountain biking) เป็นต้น

ประเภทของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวว่า หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยปกติของตนไปยังถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ นอกจากนี้ยังได้กำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยเป็น 2 ประเภทคือ

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักอยู่ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากไปกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดๆ ก็ได้ที่ไม่ใช่การหารายได้

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตน ไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ในสถานที่ที่ไปเยือน และระยะเวลาที่พำนักไม่เกิน 60 วัน

สำหรับพื้นที่ธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้น มีการแบ่งนักท่องเที่ยวตามระดับความสนใจออกเป็น 4 ลักษณะ (ศรีพร, 2536) คือ

1. นักธรรมชาติวิทยา (naturalists) เป็นกลุ่มที่มีจุดประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศหนึ่งๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มที่เข้าไปสำรวจความเป็นอยู่ พฤติกรรมของพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นต้น

2. นักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ (nature tourists) เป็นกลุ่มที่รู้จักกันในนามของนักนิยมไพร กลุ่มนี้จะมีจุดสนใจหลักที่ความงามของธรรมชาติแบบดั้งเดิมของคนท้องถิ่น เช่น การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปพักอาศัยอยู่กับชาวเขา หรือการเดินทางในเส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงราย ลำน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ หรือลำน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

3. นักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้นและแปลกใหม่ (mainstream nature tourists) อาจจะเรียกนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ว่า นักผจญภัย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักนิยมเข้าไปเที่ยวในสถานที่ที่ยังมีสภาพธรรมชาติที่ห่างไกลความเจริญ และมีความยากลำบากในการเข้าถึง เช่น การเดินทางเพื่อไปสัมผัสความงดงามของน้ำตก ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นต้น

4. นักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ (casual tourists) นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้นิยมท่องเที่ยวโดยให้สภาพธรรมชาติมาเสริมความหลากหลายให้กับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตนเท่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเพื่อส่องสัตว์ คุนุก ดำน้ำ หรือศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้แบ่งนักท่องเที่ยวที่สนใจและแสวงหาพื้นที่ธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ออกเป็น 4 ประเภทหลักคือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบหัวกะทิ (hard-core nature tourists) เช่น นักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือสมาชิกของกลุ่มทัวร์พิเศษที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษา กำจัดขยะ หรือเพื่อจุดประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (dedicated nature tourists) ได้แก่บรรดาผู้ท่องเที่ยวด้วยโปรแกรมพิเศษเพื่อการได้เห็นแหล่งที่ได้รับการปกป้องดูแลอย่างเข้มงวด รวมถึงผู้สนใจและต้องการเข้าถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ธรรมชาติ และวัฒนธรรม

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (mainstream nature tourists) ได้แก่บรรดาผู้เดินทางไปเยือนลุ่มน้ำอเมซอน (Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่นๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (casual nature tourists) ได้แก่บรรดาผู้เข้าร่วมท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาสอันวย โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวทั่วไป

ประสบการณ์นันทนาการ

ประสบการณ์ (experience) เป็นสิ่งที่บุคคลเคยพบเห็น เคยได้สัมผัส ได้เรียนรู้และปฏิบัติมาแล้วในอดีต ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความรู้สึกและการตัดสินใจของบุคคลนั้นในปัจจุบัน ส่วนประสบการณ์นันทนาการ (recreation experience) เป็นประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวในอดีต ซึ่งส่งผลต่อทักษะ ความรู้สึกนึกคิด และการตัดสินใจเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวคนนั้นในปัจจุบัน

Clawson (1963) ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นันทนาการว่าประสบการณ์นันทนาการจะเกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้รับในช่วงระยะเวลาของการประกอบกิจกรรมนันทนาการ โดยกล่าวถึงช่วงเวลาแต่ละช่วงนั้นมีพฤติกรรมหรือกิจกรรมอะไรบ้าง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือการเกิดประสบการณ์นันทนาการ รวมถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร โดยแบ่งออกเป็น 5 ช่วงเวลาดังนี้

1. ช่วงการพิจารณา/ไตร่ตรอง (anticipation) จะอยู่ในช่วงที่กิจกรรมนันทนาการยังไม่เกิดเป็นการใช้ความคิดเพื่อพิจารณาและไตร่ตรองก่อนการเดินทาง เกี่ยวกับการเดินทางไปเยือนและการประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่นั้นๆ โดย

1.1 มีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมที่น่าสนใจ ลักษณะของแหล่งประกอบกิจกรรม ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรม ทักษะและอุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรม ค่าใช้จ่าย เป็นต้น อาจมีการปรึกษาคู่คุยกับ ผู้ที่เคยไปเยือนหรือมีประสบการณ์มาก่อน หรือศึกษาจากหนังสือ วารสาร คู่มือท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเดินทางในที่สุด

1.2 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้คือ รู้สึกตื่นเต้น มีความกระตือรือร้น

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ดี คือการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีความละเอียดเพียงพอและถูกต้องตามความเป็นจริง รวมถึงเป็นข่าวสารข้อมูลที่มีความน่าสนใจและดึงดูดใจได้ดี

2. ช่วงการเตรียมการและการเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการ (preparation and travel to)

2.1 มีการตระเตรียมสิ่งต่างๆ ล่วงหน้าก่อนการเดินทาง เช่น อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สำคัญ มีการสะอาดภารกิจการงาน และภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เตรียมความพร้อมทางด้านสุขภาพและร่างกาย

2.2 มีการเดินทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้คือ รู้สึกตื่นเต้น มีความกระตือรือร้น และเกิดความคาดหวังในการไปเยือนและประกอบกิจกรรม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ดีและถูกต้องตามความเป็นจริง

2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ดี คือ สภาพในการเดินทาง สภาพของเส้นทาง ยานพาหนะ รวมถึงการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ช่วงการเข้าร่วมกิจกรรม (participation / on – site experience) จะเกิดขึ้นในช่วงการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมในแหล่งนันทนาการ

3.1 มีการเลือกประกอบกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบต่างๆ ตามความพอใจและความเป็นไปได้ เช่น การเดินป่า การดูนก การส่องสัตว์ การเล่นน้ำ การพักผ่อนด้วยเต็นท์ เป็นต้น

3.2 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้คือ ได้รับการตอบสนองความต้องการแรงจูงใจ และความคาดหวังต่างๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งความรู้สึกที่พึงพอใจ สนุกสนาน และผ่อนคลาย รู้สึกสดชื่น ได้รับความรู้ ในขณะที่เดียวกันอาจจะเกิดความรู้สึกในทางลบได้ จากการที่ไม่ได้รับการตอบสนองตามแรงจูงใจและความคาดหวังตามที่ต้องการ เช่น ไม่ประทับใจ ไม่สะดวกสบาย

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ดีคือ สภาพพื้นที่หรือแหล่งนันทนาการ สภาพทางสังคม และสภาพการจัดการในพื้นที่ เป็นต้น

4. ช่วงของการเดินทางกลับ (return travel)

4.1 มีการเดินทางออกจากแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเดินทางกลับที่พัก

4.2 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้คือ อาจเกิดความรู้สึกเมื่อขี้ล่า อ่อนเพลีย เป็นความรู้สึกต่างๆ ที่ต่อเนื่องจากการประกอบกิจกรรม

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ดี คือ สภาพในการเดินทาง ยานพาหนะ สภาพเส้นทางการเดินทาง การบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในช่วงเดินทางกลับ

5. ช่วงของการบันทึกความทรงจำ (recollection) จะเกิดในช่วงหลังจากการเดินทางกลับจากการไปเยือนหรือประกอบกิจกรรม

5.1 มีการจัดลำดับเกี่ยวกับเหตุการณ์และประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือมีการบันทึกความทรงจำ เช่น จัดทำสมุดรูปภาพ เขียนบันทึก หรือการบอกเล่าให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นต้น

5.2 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลานี้คือ จะเกิดความคิดเห็น ทศนคติ และความตั้งใจในการไปเยือนหรือการร่วมประกอบกิจกรรมนันทนาการในอนาคต

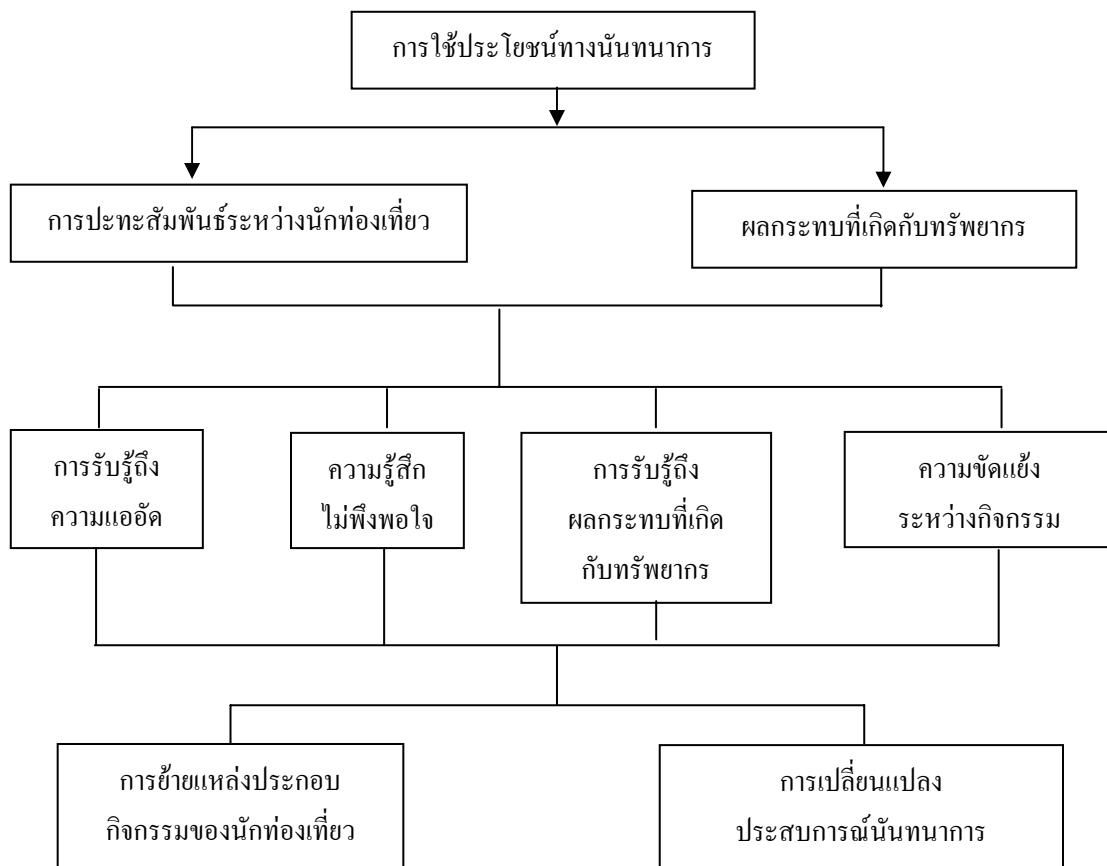
5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ดี คือการได้รับข้อมูลข่าวสาร เสริมหรือเพิ่มเติม อาจได้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

Seppo (1988) กล่าวว่า “ประสบการณ์หรือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งแวดล้อม สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว”

ดรชณี (2544) ให้นิยามของประสบการณ์ด้านนันทนาการหรือประสบการณ์ท่องเที่ยว (recreation or tourism experience) ว่าหมายถึง ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรื่นเริง การรับรู้ การเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง โดยในแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ช่วงเวลาก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ช่วงเวลาของการวางแผนหรือช่วงการเตรียมสัมภาระ ช่วงเวลาของการเดินทางท่องเที่ยว โดยเริ่มตั้งแต่ออกเดินทางจนกระทั่งกลับ และช่วงเวลาที่คำนึงถึงประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้กระทำกิจกรรมท่องเที่ยวไปแล้ว

นภวรรณ (2543) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของพื้นที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรื่นเริงของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการวางแผนจัดการพื้นที่ เช่น การพัฒนาและปรับปรุงสภาพพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะต้องคำนึงวัตถุประสงค์ของพื้นที่แล้ว ควรคำนึงถึงความรู้สึกรื่นเริงของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจหรือประทับใจ ซึ่งถือว่าการส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวต้องการคือแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยจะเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อมเป็นสำคัญ และความสอดคล้องของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการกับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงจากการไปเยือนหรือประกอบกิจกรรมนันทนาการจะเป็นตัวกำหนดระดับของความพึงพอใจโดยรวม กล่าวคือหากสิ่งที่ต้องการกับสิ่งที่ได้รับมีความใกล้เคียงหรือตรงกันก็จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจหรือประทับใจ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเช่นกัน เช่น ลักษณะทางกายภาพต่างๆ ในพื้นที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง อาจทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ เกิดความไม่ประทับใจ หรือเกิดประสบการณ์นันทนาการที่ไม่ดี ไม่มีคุณภาพในการประกอบกิจกรรมในครั้งนั้น (นภวรรณ, 2545)

พิมพ์ลภัส (2545) กล่าวเพิ่มเติมว่า “การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นันทนาการเป็นการชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวได้รับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์นันทนาการที่คาดหวังไม่ได้รับการสนองตอบจากแหล่งนันทนาการเดิม หรือต้องการประสบการณ์ใหม่ที่ไม่ซ้ำซากจำเจ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวอาจเป็นไปได้ในลักษณะของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเข้าร่วม กิจกรรม เช่น การปรับลดความถี่ในการไปเยือน หรือเลือกไปเยือนในช่วงที่ระดับการใช้ประโยชน์เบาบาง ส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถอดทนหรือยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ก็จะย้ายแหล่งประกอบกิจกรรมไปยังแหล่งใหม่”

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

ที่มา: Kuss *et al.* (1990)

จากภาพ Kuss *et al.* (1990) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นันทนาการ (experiential change) ที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. เกิดจากรับรู้ถึงความแออัด (perceived crowding) เป็นการรับรู้ถึงความแออัด โดยขึ้นอยู่กับการประเมินระดับความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว เกิดจากความรู้สึกถึงความแออัดในแหล่ง นันทนาการของนักท่องเที่ยว ทำให้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวลดลง แต่โดยทั่วไปแล้วความอดทนต่อปัจจัยดังกล่าวของนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคล จะขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลและบรรทัดฐานของบุคคลที่แตกต่างกันด้วย

2. เกิดจากการรับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดกับทรัพยากร (perceived resource impact) เป็นการรับรู้ถึงผลกระทบของสภาพแวดล้อมในแหล่งนันทนาการของนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรม ปัญหาธรรมชาติถูกทำลาย ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพของนักท่องเที่ยวหรือการเปลี่ยนแปลงนันทนาการได้เช่นกัน

3. ความไม่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว (visitor's dissatisfaction) ดังที่กล่าวมาแล้วว่าความพึงพอใจเป็นผลมาจากความต้องการได้รับการตอบสนอง และเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการเกิดประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นความพึงพอใจจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกับการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพของนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน ทั้งนี้จากที่กล่าวมาแล้วว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนจะแตกต่างกันตามปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อไป

4. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยว (conflicts between users) หรือความขัดแย้งระหว่างกิจกรรม เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการกระทำหรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ หรือกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังหรือความต้องการของตน เช่น มีการรบกวน แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นผลให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจลดลง นอกจากนี้ พิมพ์ลัทส์ (2545) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงระดับความรุนแรงของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะผันแปรไปตามความสำคัญของวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่ถูกรบกวน ถ้าหากความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์เพิ่ม ผลกระทบก็จะเพิ่มขึ้นตาม โดยมากเป็นความขัดแย้งระหว่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมการขับรถชมวิว ซึ่งต้องอาศัยยานยนต์ กับกิจกรรมที่ไม่ต้องอาศัยยานยนต์ อย่างเช่น การเดินชมทิวทัศน์ แต่ทั้งนี้กิจกรรมประเภทเดียวกันก็สามารถที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้เช่นกัน เนื่องจากบรรทัดฐานและการแสดงออกของพฤติกรรมนันทนาการในแต่ละคนแตกต่างกันด้วย

จากสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้ประสบการณ์นันทนาการที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามความต้องการหรือพึงปรารถนา จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีการปรับตัวเพื่อลดความเครียดหรือความไม่พอใจที่เกิดขึ้นนั้นๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์นันทนาการได้ เช่น

1. โดยการเปลี่ยนบรรทัดฐานในการประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่นั้นเสียใหม่เป็นผลให้ประสบการณ์นันทนาการที่พึงจะได้รับจากพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป และแตกต่างจากประสบการณ์นันทนาการแต่เดิมที่มีคุณภาพและเคยได้รับจากพื้นที่นั้น

2. การย้ายแหล่งประกอบกิจกรรม (visitor displacement) การย้ายแหล่งประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมหรือพฤติกรรมทางนันทนาการจากสภาพแวดล้อมเดิมที่เคยประกอบกิจกรรมไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่

ดังนั้นในการจัดการพื้นที่หรือแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ รวมถึงการจัดการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การพัฒนาและปรับปรุงสภาพพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของพื้นที่แล้ว ควรคำนึงถึงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจหรือประทับใจ ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ทางนันทนาการที่มีคุณภาพและมีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนอีกในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งนันทนาการอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้จากการกล่าวถึงความประทับใจที่ได้รับของนักท่องเที่ยว

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การรับรู้ (perception) หมายถึง กระบวนการที่สมองตีความหรือการแปลความหมายจากการสัมผัสที่ตนได้รับ โดยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และความรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะถูกส่งต่อไปยังสมองและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ทั้งนี้สุชา (2540) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ที่เกิดขึ้นจะอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือการแสดงพฤติกรรมคือ สิ่งเร้า → การรับรู้ → การตอบสนอง

ศิริประภา (2544) กล่าวเพิ่มเติมว่า “การรับรู้ คืออาการสัมผัสที่มีความหมาย และการรับรู้เป็นการแปลหรือตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย อันเป็นที่รู้จักและเข้าใจกัน ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม การสัมผัส และชนิดหรือธรรมชาติของสิ่งเร้านั้นๆ มาใช้ในการแปลหรือตีความการสัมผัสนั้น และโดยทั่วไปนั้นมนุษย์มักจะแปลความหมายตามสภาพความรู้สึกของตนมากกว่าตีความไปตามความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้แต่ละบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันอาจมีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้”

จำเนียร (2516) กล่าวถึง กระบวนการของการรับรู้ว่าจะต้องประกอบขึ้นด้วย

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะรับสัมผัสรับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่ผ่านเข้ามากระทบ อวัยวะรับสัมผัสต่างๆ
2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การแปลความนั้น ถูกต้องเพียงใด ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การสังเกต การตั้งใจ ความสนใจ และ คุณภาพจิตใจของบุคคลในขณะนั้น
3. การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาในการช่วยแปลความหมาย ได้แก่ ความคิด ความรู้ และการกระทำ ที่ได้เคยปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีต ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม มีความสำคัญในการแปลความหมาย และในการแปลความหมายได้ดีต้องมีคุณสมบัติดังนี้ คือ เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้อง ชัดเจน และมีปริมาณมาก หมายถึง มีความรู้หลายๆ อย่างจึงจะช่วย แปลความหมายได้ง่ายและสะดวกขึ้น

สติต (2529) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ แบ่งออกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะของผู้รับรู้ การที่บุคคลแต่ละบุคคลจะเลือกรับรู้ได้แตกต่างกันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับรู้นั้น ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้านคือ
 - 1.1 ด้านกายภาพ เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ต่างกันออกไป รวมถึงประสิทธิภาพของอวัยวะการรับสัมผัสต่างๆ เป็นปกติและ สัมพันธ์กัน มีผลทำให้การรับรู้และการแปลความหมายถูกต้อง
 - 1.2 ด้านจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เช่นกัน เช่น ความจำ ความพร้อม สติปัญญา การสังเกตพิจารณา ความสนใจ ตั้งใจ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นผลมา จากการเรียนรู้เดิม
2. ลักษณะของสิ่งเร้า เช่น สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ คุณสมบัติของสิ่งเร้า ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก มีผลทำให้คนเราก่อเกิดความสนใจรับรู้ หรือการรับรู้ของคนเรากลายเคลื่อนไป

จากความเป็นจริง ได้แก่ ความใกล้ชิดกันของสิ่งเร้า ความคล้ายคลึงกันของสิ่งเร้า ความต่อเนื่องกันของสิ่งเร้า เป็นต้น

พัชนี (2526) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การรับรู้ของบุคคลนั้นมีทั้งการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง การรับรู้บุคคลอื่น และการรับรู้สังคม นอกจากนี้ยังได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ได้แก่

1. คุณสมบัติของผู้รับรู้ บทบาทของคุณสมบัติภายในของผู้รับรู้มีส่วนในการรับรู้อย่างมาก เพราะบอกแนวโน้มว่าจะเกี่ยวข้องกับสถานะที่เป็นจริงของสิ่งเร้าอย่างไร คุณสมบัติเหล่านั้น ได้แก่ แรงขับ ความต้องการ ทักษะ บุคลิกภาพ และคุณสมบัติส่วนตัว เป็นต้น

2. การใส่ใจ เกิดจากการมีสิ่งเร้าที่มีลักษณะเด่นผ่านเข้ามา ร่างกายเกิดความพร้อมและสนองตอบ เนื่องจากการใส่ใจจะทำให้คนได้ยินได้เห็นสิ่งนั้นก่อนเสมอ ความใส่ใจอาจเกิดจากสภาพการณ์ สิ่งภายนอกและภายในที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

3. การเตรียมพร้อมในการรับรู้ จะเกิดขึ้นก่อนมีสิ่งเร้ามากระตุ้น การเตรียมพร้อมจะช่วยให้บุคคลคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่เกิดขึ้น และเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ และแสดงปฏิกิริยาตอบสนองให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

4. บุคลิกภาพของบุคคล บุคลิกที่สำคัญต่อการรับรู้ทางสังคม ได้แก่ บุคลิกที่มีนิสัยชอบสังคม (extrovert) กับบุคคลที่ชอบเก็บตัว (introvert) บุคคลที่มองโลกในแง่ดีย่อมเห็นแต่ส่วนดี ตรงข้ามกับคนมองโลกในแง่ร้าย ก็จะเห็นแต่ส่วนไม่ดี

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ได้เช่นกัน เช่น สมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส เช่น หู ตา จมูก ปาก ลิ้น ผิวหนัง เป็นต้น ความสามารถของสมองและประสาทสัมผัสที่จะรับเลือก จัดหมวดหมู่ และตอบสนอง รวมทั้งลักษณะ ขนาด และชนิดของสิ่งเร้า กล่าวคือ บุคคลจะรับรู้สิ่งเร้าได้ดีและรวดเร็ว ถ้าสิ่งเร้านั้นมีความเข้มมาก ขนาดของสิ่งเร้านั้นมีขนาดใหญ่มากและสะดุดตา โดยเฉพาะสิ่งเร้าใหม่ๆ ที่เราไม่คุ้นเคย และมีความแตกต่างของสิ่งเร้าเกิดขึ้น บุคคลจะใส่ใจและเกิดการรับรู้ นอกจากนี้หากสิ่งเร้านั้นเกิดขึ้นซ้ำๆ และมีการเคลื่อนไหว บุคคลจะรับรู้ต่อสิ่งเร้านั้นได้ดีและรวดเร็ว (ดาราวพร, 2545)

การรับรู้มีความสำคัญต่อทัศนคติ อารมณ์ และแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เมื่อมีการรับรู้ย่อมเกิดความรู้สึกและมีอารมณ์พัฒนาเป็นทัศนคติ และพฤติกรรมก็ตามมาในที่สุด นอกจากนี้ ประภัสรา (2545) ได้กล่าวถึงการวัดการรับรู้ว่าจะทำได้โดยการวัดความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการแปลความหมายหรือตีความหมายจากสิ่งเร้าที่ไปกระตุ้นว่าบุคคลนั้นมีความเข้าใจ ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ ถ้าสิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งเดียวกันกับที่ผู้รับรู้เข้าใจ ก็แสดงว่าการรับรู้เป็นผลสำเร็จ

คำว่า “Environment” มีผู้ใช้คำในภาษาไทยหลายคำ เช่น สิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อม สภาวะแวดล้อม และภาวะแวดล้อม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “สภาพแวดล้อม” ซึ่งวิมลสิทธิ์ (2526) ได้ให้ความหมายว่า ได้แก่สิ่งต่างๆ (things) สถานการณ์หรือลักษณะการณ์ (condition) และอิทธิพล (influences) ที่มีอยู่รอบๆ ตัวมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด การดำรงชีวิตหรือมีความเกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยอย่างมีคุณภาพของมนุษย์ สภาพแวดล้อมจะมี ลักษณะเป็นพลวัต (dynamic) ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามอำนาจของธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ โดยสภาพแวดล้อมดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น 2 ชนิด คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา ทัศนียภาพ และสภาพแวดล้อมทางชีวภาพหรือชีวภูมิศาสตร์ (bio-geographical environment) เช่น ป่าไม้ สัตว์น้ำ สัตว์ป่า และพืชพรรณธรรมชาติ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม (cultural environment) หรือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี และกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีตัวตน ปรากฏแน่ชัดอยู่รอบตัวเรา เราสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส คือมองเห็นด้วยตาได้ จับต้อง ได้ด้วยการสัมผัส โดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ ได้แก่ พืชพรรณ สัตว์ป่า ดิน และ น้ำ สำหรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคาร กลุ่มอาคาร ลานจอดรถ ถนน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกปลีกย่อยต่างๆ เช่น ศาลาที่นั่งพักริมทาง ห้องน้ำ-ห้องสุขา ถังขยะ ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น

ศิริินภา และ ทิพวัลย์ (2530) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมจะจำกัดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สามารถแสดงได้ และสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวตัดสินถึงพฤติกรรมของบุคคล คือ

1. สิ่งแวดล้อมเป็นตัวตัดสินขอบเขตพฤติกรรมได้
2. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมแต่ละชนิด อาจมีผลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคล
3. สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง

วิมลสิทธิ์ (2526) ซึ่งให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมนั้น มาจากตัวกำหนดดังต่อไปนี้

1. ตัวกำหนดด้านมนุษย์ ประกอบด้วย
 - 1.1 อิทธิพลด้านสรีรวิทยา เป็นอิทธิพลที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์เกี่ยวกับระบบประสาทส่วนกลางที่สำคัญต่อพฤติกรรมภายใน (cover behavior) และต่อพฤติกรรมภายนอก (overt behavior)
 - 1.2 อิทธิพลด้านบุคลิกภาพ คือลักษณะส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน จึงมีความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมต่างกัน
 - 1.3 อิทธิพลทางด้านสังคม คือ มนุษย์มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนโครงสร้างทางสังคมแตกต่างกัน
 - 1.4 อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม คือวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ อันเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในแต่ละบุคคล และประสบการณ์นี้ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

2. ตัวกำหนดด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

2.1 โอกาสของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เนื่องจากโอกาสเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีส่วนในการส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมนั้นๆ

2.2 คุณสมบัติต่างๆ ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่ปรากฏในสภาพแวดล้อมที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันไป และมีผลกระทบต่อลักษณะทางพฤติกรรมในฐานะที่เป็นสิ่งเร้าที่มีความสำคัญต่อความรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ การจำ การคิด และต่อพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม

2.3 ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันทั้งในระยะห่างและทิศทาง ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มาก เนื่องจากมนุษย์จะแสวงหาการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างพอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไป โดยมนุษย์จะใช้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นตัวกำหนดขอบเขตการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งตัวกำหนดขอบเขตนี้ วิมลสิทธิ์ (2535) ได้แบ่งออกเป็น

1. พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (personal space behavior) คือการแสดงออกเพื่อปกป้องการล่วงล้ำอาณาเขต ซึ่งนักจิตวิทยาสังคมเรียกว่า “เขตกันชนร่างกาย” ซึ่งเป็นระยะห่างที่เหมาะสมกับการกระทำต่อกัน โดยไม่ได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจ สำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของนักท่องเที่ยวยุคใหม่แห่งนั้น ทนทานการก็คือ ระยะทางสังคม และระยะสาธารณะ โดยมีระยะห่าง 4 – 12 ฟุต และ 12 – 25 ฟุตตามลำดับ

2. การยึดครองอาณาเขต (territoriality) คือการที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มรับรู้ว่ามีพื้นที่หรือบริเวณนั้นๆ มีเจ้าของ หรือกลุ่มอื่นประกอบกิจกรรมอยู่ จะมีการรักษาระยะห่างระหว่างกลุ่ม ซึ่งการยึดครองอาณาเขตมีบริเวณแน่นอน และช่วยกำหนดความเป็นส่วนตัว แต่ถ้าหากมีข้อจำกัดทางสภาพแวดล้อม ความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวจะลดลงอันจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจต่อไป

3. ความแออัด (crowding) คือความไม่สมดุลระหว่างจำนวนคนกับพื้นที่ เช่น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่จำกัด ซึ่งทำให้ที่ว่างไม่เพียงพอสำหรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการตามที่ต้องการ

จะเห็นว่าพฤติกรรมมนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั้น ต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน โดยที่สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดการตอบสนองในรูปของพฤติกรรมลักษณะต่างๆ ในทางเดียวกันพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้เช่นกัน

สิ่งที่ทำให้เกิดความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความพึงพอใจแก่มนุษย์ ที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการรับรู้ ได้แก่ ทรัพยากร (resource) หรือสิ่งเร้า (stimulus) การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจ จึงเป็นการศึกษาถึงทรัพยากรและสิ่งเร้าแบบใดที่เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขแก่มนุษย์ ความพึงพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างครบถ้วนตามที่ต้องการ แต่เนื่องจากความเป็นจริงแล้วในโลกนี้มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดเมื่อมีการจัดทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นส่วนทรัพยากรของระบบความพอใจอย่างหนึ่ง

Newman (1977) ได้เสนอแนวคิดว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถแยกออกเป็นปฏิกิริยา (reaction) และการตอบรับ (response) ของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยปฏิกิริยานั้นจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพหรือสรีระสามารถวัดได้ง่าย เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราการเต้นของหัวใจ อุณหภูมิของร่างกาย เป็นต้น ส่วนการตอบรับ หมายถึง การรับรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่แสดงออก โดยมีปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการตอบรับต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่

1. ลักษณะของบุคคลผู้ตอบรับสภาพแวดล้อม
2. ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทำให้เกิดการตอบรับ
3. การรับรู้ของบุคคล

4. การประเมินสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ
5. ความพอใจในสภาพแวดล้อม
6. พฤติกรรมของบุคคลอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม

ปัจจัยในด้านลักษณะของบุคคลผู้ตอบรับสภาพแวดล้อมและลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทำให้เกิดการตอบรับนั้น จะเป็นสิ่งที่ป้อนเข้าสู่ระบบ ส่วนปัจจัยในการรับรู้ของบุคคล การประเมินสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ความพอใจในสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของบุคคลอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม จะเป็นผลที่ส่งออกมาจากระบบ ดังนั้นการที่บุคคลจะตอบรับสภาพแวดล้อมใดๆ นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพแล้วยังขึ้นอยู่กับมาตรฐานของแต่ละบุคคลด้วย ส่วนการประเมินผลความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของบุคคล รวมถึงพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาต่อสภาพแวดล้อม จะเกิดตามมาจาก การรับรู้ ซึ่งจะเป็นการสะท้อนออกมาว่า บุคคลนั้นมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่นั้นๆ หรือไม่

เมื่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยพฤติกรรมของมนุษย์จะแตกต่างกันไปในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ในกรณีที่มีมนุษย์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมได้ พฤติกรรมก็จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังขึ้นอยู่กับลักษณะความแตกต่างของบุคคล คือข้อจำกัดในการปรับตัวของแต่ละบุคคล ถ้าการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพเกินระดับความอดทนของแต่ละบุคคล ก็จะทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับความคิดเห็นของศิริประภา (2544) ที่กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลต่อสภาพจิตใจของบุคคลได้ ซึ่งประกอบไปด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยสิ่งเหล่านี้จะเกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางด้านกายภาพ สรีรภาพ ชีวกลศาสตร์ จิตวิทยา กับพฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์

พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประวัติความเป็นมา

ในปี พ.ศ.2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ไปตรวจราชการทางภาคเหนือและเห็นว่าผืนป่าแห่งนี้มีสภาพธรรมชาติอันสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความคิดที่จะให้ประเทศไทยมีการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติที่มีความสวยงาม เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน จึงได้บัญชาให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรร่วมมือและประสานงานกันจัดตั้งระบบอุทยานแห่งชาติขึ้น มีนิคมไพรสมาคม โดยนายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล เป็นผู้มีส่วนช่วยผลักดันให้มีการออก พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติขึ้น และต่อมาในปีพ.ศ. 2505 เขาใหญ่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย (คณะวนศาสตร์, 2536)

วิจิตร (2526) ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไว้ดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์ถิ่นกำเนิดทรัพยากรธรรมชาติและรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มิให้เปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายลง
2. เพื่อรักษาสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติไว้ให้คงอยู่ตลอดไป
3. เพื่อป้องกันและรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร สัตว์ป่า และพรรณไม้ต่าง ๆ
4. เพื่อเป็นที่ศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์
5. เพื่อให้ประชาชนเข้าใจความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ
6. เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทักษะศึกษาของประชาชน
7. เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศ

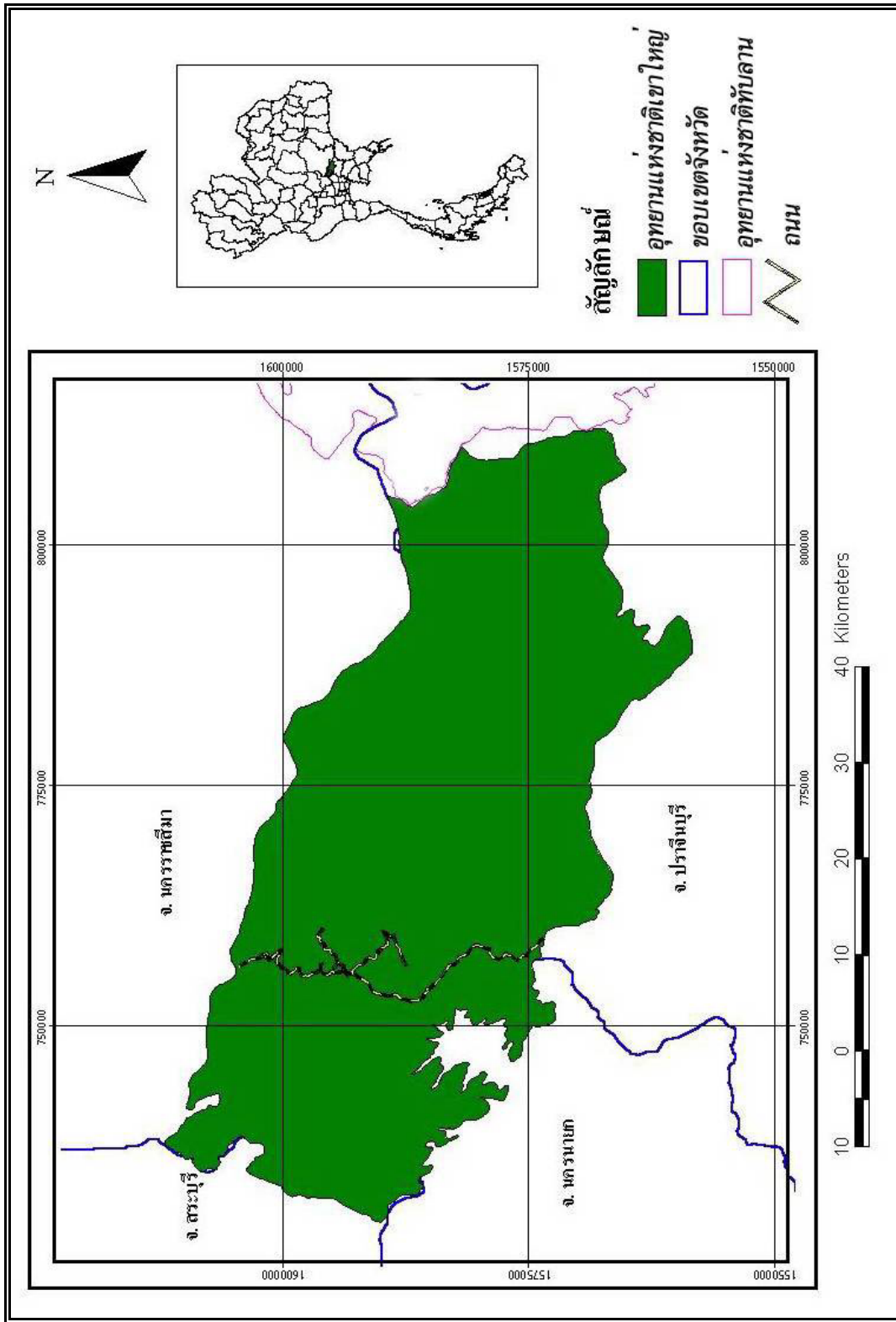
สำหรับความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สรุปได้ดังนี้

1. ความสำคัญด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ช่วยป้องกันหรือบรรเทาการพังทลายและการสูญเสียธาตุอาหารของดิน เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร คุชชับ ก๊าซคาบอนไดออกไซด์ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด นับเป็นผลดีต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก (โศภณ, 2525)
2. ความสำคัญด้านเกษตรกรรม อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารให้กับแม่น้ำสายสำคัญ ๆ ของภูมิภาค คือ แม่น้ำนครนายก แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำลำตะคอง และแม่น้ำลำพระเพลิง เกษตรกรที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงได้อาศัยน้ำจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อใช้ในการเกษตรกรรม (คณะวนศาสตร์, 2536)
3. ความสำคัญด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทิวทัศน์ที่สงบรวมรื่นสวยงาม พื้นที่เป็นป่าสลับกับทุ่งหญ้ากว้าง มีน้ำตก และสัตว์ป่านานาชนิด ประกอบกับมีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 205 กิโลเมตร ทำให้ในปีหนึ่ง ๆ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภูมิภาค ซึ่งส่งผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในท้องถิ่น ทำให้เกิดอาชีพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ นับเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง (คณะวนศาสตร์, 2536)
4. ความสำคัญด้านการศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติหรือห้องทดลองกลางแจ้งที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ มีพรรณไม้ ของป่า กล้วยไม้ ดอกไม้ ตลอดจนสมุนไพรที่มีค่า อีกทั้งยังเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าและนกนานาชนิด จึงเหมาะจะใช้เป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจทั่วไป (คณะวนศาสตร์, 2536)
5. ความสำคัญด้านสังคม คุณค่าอันสำคัญอย่างหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่คือ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ความสงบและความงดงามของธรรมชาติภายในพื้นที่ จะช่วยบรรเทาความเคร่งเครียด และช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักรักธรรมชาติ มีจิตใจในด้านการอนุรักษ์ คิดแก้ไขในทางสร้างสรรค์ให้สังคมเจริญก้าวหน้า อันจะช่วยให้เกิดความเจริญแก่ประเทศต่อไป (วิจิตร, 2526)

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ระหว่างเส้นรุ้ง (ละติจูด) ที่ 14 องศา 5 ลิปดาเหนือ ถึง 14 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวง (ลองจิจูด) ที่ 101 องศา 5 ลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 50 ลิปดาตะวันออก หรือบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช มีเนื้อที่ 2,168.74 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,468.75 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัดคือ ปราจีนบุรี นครราชสีมา นครนายก และสระบุรี มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 3 รองจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และอุทยานแห่งชาติทับลาน ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับผืนป่าในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานและอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีอาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้ (ภาพที่ 2)

ทิศเหนือ	ติดกับเขตอำเภอปากช่อง กิ่งอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา อำเภอเมือง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และอำเภอเมือง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับเขตอำเภอนาดี อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

ภาพที่ 2 แผนที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การเดินทางและการเข้าถึง

การเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับว่าสะดวกมากพอสมควร เนื่องจากมีระบบการคมนาคมอย่างดี นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้เส้นทางได้ดังนี้

1. โดยรถยนต์ส่วนตัว จากกรุงเทพฯ นักท่องเที่ยวอาจใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง เส้นทางถนนสายหลักที่เข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มี 2 เส้นทางคือ ทางหลวงหมายเลข 2090 (ปากช่อง-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่) และเส้นทางหลวงหมายเลข 3077 (เนินหอม-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่) ซึ่งทั้ง 2 เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้อีกหลายเส้นทางย่อย (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2544) เช่น

1.1 หากเดินทางจากกรุงเทพฯ สามารถเลือกได้ 3 เส้นทางดังนี้

1.1.1 จากกรุงเทพฯ เมื่อผ่านตลาดสี่มุมเมืองมาแล้ว ให้ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 305 (รังสิต-องครักษ์) ผ่านอำเภอธัญบุรี อำเภอองครักษ์ เข้าสู่จังหวัดนครนายก และมาบรรจบกับทางหลวงหมายเลข 33 (นครนายก-อำเภอประจันตคาม) ใช้ถนนหมายเลข 33 ผ่านตลาดผลไม้หนองชะเอม ซึ่งอยู่ทางด้านขวามือ และเลยเข้าสู่สี่แยกวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ให้เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 3077 สู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 166 กิโลเมตร

1.1.2 จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 แล้วแยกขวาตรงทางแยกต่างระดับประตูน้ำพระอินทร์ เพื่อมุ่งสู่จังหวัดสระบุรี เส้นทางจะไปตัดกับทางหลวงหมายเลข 33 ที่บ้านหินกอง ถ้าต้องการขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทางจังหวัดปราจีนบุรีให้เลี้ยวขวาตรงทางแยกเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านจังหวัดนครนายก ตลาดผลไม้หนองชะเอมซึ่งอยู่ทางด้านขวามือเลยเข้าสู่สี่แยกวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ให้เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 3077 สู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 185 กิโลเมตร หรือจากทางหลวงหมายเลข 1 จะเลยไปจนถึงจังหวัดสระบุรี แล้วเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2 จนถึงทางแยกต่างระดับปากช่องให้เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2090 จนถึงที่ทำการอุทยานฯ รวมระยะทาง 205 กิโลเมตร

1.1.3 จากกรุงเทพฯ มุ่งสู่มีนบุรี จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข 304 (สุวินทวงศ์) จนถึงทางแยกเข้าอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ให้เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3481 ผ่านอำเภอบางน้ำเปรี้ยว บ้านบางขวาง อำเภอบ้านสร้าง จากนั้นให้ใช้ทางหลวงหมายเลข 3293 มุ่งสู่จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อเข้าสู่ตัวเมืองปราจีนบุรีแล้วให้ใช้ทางหลวงหมายเลข 320 ผ่านวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วให้ตรงเข้าทางหลวงหมายเลข 3077 สู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 168 กิโลเมตร

1.2 หากเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา ให้ใช้ทางหลวงหมายเลข 2 ลงมาจนถึงบริเวณทางแยกต่างระดับปากช่อง แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2090 สู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 149 กิโลเมตร

1.3 หากเดินทางจากด้านอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ให้ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 ลงมาเข้าเขตจังหวัดปราจีนบุรี ตรงอำเภอกบินทร์บุรี ให้เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านอำเภอประจันตคาม เข้าสู่แยกวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วให้เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 3077 สู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมระยะทางจากอำเภอปักธงชัยประมาณ 196 กิโลเมตร

2. โดยรถโดยสารประจำทาง สามารถเลือกได้ 2 เส้นทางดังนี้

2.1 รถโดยสารประจำทางเส้นทางที่ 1 ขึ้นรถโดยสารประจำทางกรุงเทพฯ - นครราชสีมา หากมาจากที่อื่นให้ลงที่ทางแยกเข้าอำเภอปากช่อง (กรณีขึ้นรถโดยสารไม่เข้าตัวอำเภอปากช่อง) ขึ้นรถสองแถวประจำทางต่อเข้าด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานฯ ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร จากนั้นโบกรถต่อขึ้นไปทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2.2 รถโดยสารประจำทางเส้นทางที่ 2 ขึ้นรถโดยสารประจำทาง กรุงเทพฯ - ปราจีนบุรี มาลงที่แยกวงเวียนศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (แยกเข้าจังหวัดปราจีนบุรี) ขึ้นรถโบกรถหรือเหมารถมอเตอร์ไซด์ที่แยกนี้และลงที่ด่านเนินหอม (ด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานฯ) จากนั้นโบกรถต่อขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่านขึ้นอุทยานฯ โดยตรง จึงต้องหารถต่อไปลงที่ด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานฯ จากนั้นต้องโบกรถต่อขึ้นไป หรือเหมารถที่อำเภอปากช่อง อำเภอปราจีนบุรี ทั้งนี้รถประจำทางในท้องถิ่นจะหมดระยะที่ด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานฯ จากนั้นโบกรถต่อขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เอง

3. โดยรถไฟ ขึ้นรถไฟที่กรุงเทพฯ สายตะวันออกเฉียงเหนือ ลงที่สถานีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แล้วต่อรถสองแถวที่ตลาดอำเภอปากช่อง - อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ลงที่ด่านเก็บค่าธรรมเนียมอุทยานฯ จากนั้นโบกรถต่อขึ้นไปทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรชีวภาพ

1. สภาพภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเทือกเขาพนมดงรัก มีระดับความสูงแตกต่างกันตั้งแต่ระดับความสูงใกล้เคียงระดับน้ำทะเล ตามแนวเขตอุทยานฯ ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงระดับความสูงที่สุด 1,351 เมตรจากระดับน้ำทะเลที่ยอดเขาร่ม บริเวณตอนกลางของพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลาดต่ำ ส่วนบริเวณด้านทิศเหนือมีความลาดชันเล็กน้อยถึงปานกลาง บริเวณด้านทิศใต้และทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นภูเขาสูงโดดเด่นขึ้นมาจากที่ราบสูงโคราช ส่วนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีภูเขาลักษณะคล้ายเป็นกำแพงภูเขามาตามแนวเขตอุทยานฯ จึงเรียกกันว่า “เขากำแพง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรัก มียอดเขาที่สำคัญ 6 ยอดคือ เขาแหลม (1,325 เมตร) เขาร่ม (1,351 เมตร) เขาเขียว (1,292 เมตร) เขากำแพง (875 เมตร) เขาสามยอด (1,142 เมตร) และเขาฟ้าผ่า (1,078 เมตร) โดยมีเขาร่มเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2544)

2. สภาพภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีวัดได้ 2,270 มิลลิเมตร ณ บริเวณที่ทำการอุทยานฯ พื้นที่ที่ได้รับปริมาณน้ำฝนมากที่สุด คือบริเวณลุ่มน้ำน่านครนายกฝั่งตะวันออก (คลองท่าด่าน) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของเขายิวและเขาร่ม โดยวัดปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3,000 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนบริเวณที่รับน้ำฝนน้อยที่สุด คือบริเวณตอนล่างสุดของทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยมีฝนตกเฉลี่ยต่อปี ประมาณ 1,600 มิลลิเมตรหรือน้อยกว่า โดยปกติฝนจะตกมากที่สุดระหว่างกลางเดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนตุลาคม สามารถวัดน้ำฝน ณ บริเวณที่ทำการอุทยานฯ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,917 มิลลิเมตร ส่วนช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุดคือระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 15 มิลลิเมตรเท่านั้น ทั้งนี้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 23 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดอยู่ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ประมาณ 28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดอยู่ในเดือนธันวาคมและเดือนมกราคม ประมาณ 17 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์ (ส่วนอุทยานแห่งชาติกรมป่าไม้, 2544)

3. ลักษณะทางธรณีวิทยาและดิน

หินหรือโครงสร้างทางธรณีของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นผลมาจากวัฏจักรของการทับถมของตะกอน การยกตัวของเปลือกโลก และการกัดชะพังทลายของดินและหิน สลับกับการระเบิดของภูเขาไฟในยุคพาเลโอโซอิก (Palaeozoic) หรือประมาณ 300-400 ล้านปีมาแล้ว ส่วนทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช เกิดจากการยกตัวและการระเบิดของภูเขาไฟ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดเทือกเขาเพชรบูรณ์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเทือกเขาพนมดงรักทางด้านทิศใต้ ทอดตัวเป็นแนวยาวตามแนวชายแดนลาว กัมพูชา ไทย จนถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หินที่พบส่วนใหญ่เป็นหินทรายกลุ่มโคราช นอกจากนี้ยังพบหินปูนชุดราชบุรีด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ หินตะกอนซึ่งเกิดจากการทับถมอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ และหินดินดานกับหินทรายทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้

ลักษณะของดินส่วนใหญ่ พบว่าเป็นดินที่เกิดจากการพัดพาของน้ำมาทับถม คือ ดิน low-humic clay ซึ่งเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางจนถึงต่ำ และ ดิน podzolic soils laterite ซึ่งเกิดบริเวณที่สูง เป็นดินที่มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง จนถึงต่ำ ในบริเวณที่สูงขึ้นไปและมีความลาดชันมากเป็นดินพวก red yellow podzolic ซึ่งเกิดจาก วัตถุต้นกำเนิดที่อยู่กับที่ สำหรับบริเวณที่ราบเชิงเขาและริมน้ำ เป็นดินตะกอนที่เกิดจากการพัดพา และทับถมของน้ำ เนื่องจากวัตถุต้นกำเนิดเป็นหินที่มีกรวดเจือปน ดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์ ก่อนข้างต่ำ บริเวณที่เป็นป่าและทุ่งหญ้าประกอบไปด้วยดินทราย ดินร่วนปนทรายหรือปนกรวด และดินเหนียว ส่วนดินเชิงเขาเป็นดินที่เกิดจากการทับถมของวัตถุต้นกำเนิด (อุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่, 2525)

4. ลักษณะทางอุทกวิทยา

ระบบอุทกวิทยาของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความสำคัญและมีลักษณะเด่นที่ช่วย ส่งเสริมคุณค่าของพื้นที่ทั้งในเชิงอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์แก่ประชาชนในภูมิภาคนี้ เนื่องจาก ลักษณะภูมิประเทศของเขาใหญ่ เป็นจุดกำเนิดลุ่มน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตรและ อุตสาหกรรมในภาคกลางและภาคอีสานตอนล่าง โดยแบ่งออกเป็น 6 ลุ่มน้ำด้วยกัน (มูลนิธิคุ้มครอง สัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, 2537) ดังนี้

4.1 ลุ่มน้ำนครนายก อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานฯ ในเขตจังหวัดนครนายก เกิดจากการรวมตัวของลำห้วยสำคัญหลายสาย เช่น คลองสาธิตา คลองนางรอง คลองลำกระตูก คลองท่าด่าน คลองมะเดื่อ และคลองสมพงษ์ใหญ่ ไหลผ่านจังหวัดนครนายกไปบรรจบกับ แม่น้ำปราจีนบุรี เป็นแม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริมาณน้ำในลุ่มน้ำนครนายกนี้ มากกว่า 813 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ยังประโยชน์ให้แก่พื้นที่ 660 ตารางกิโลเมตร

4.2 ลุ่มน้ำปราจีนบุรี อยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทางทิศใต้ของอุทยานฯ เกิดจาก การรวมตัวของลำน้ำสำคัญที่ไหลลงมาจากเขาใหญ่ เช่น ลำพระยาธาร คลองหนองแก้วไสน้อย ไสใหญ่ ไหลผ่านที่ตั้งของอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำนครนายก เป็นแม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริมาณน้ำทั้งหมดของเขาใหญ่ให้น้ำแก่ลุ่มน้ำนี้มากกว่า 790 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีพื้นที่ใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำนี้ถึง 1,122 ตารางกิโลเมตร

4.3 กลุ่มน้ำลำตะคอง อยู่ทางตอนเหนือของอุทยานฯ ห้วยที่สำคัญคือ ลำตะคอง แม่น้ำนี้จะไหลลงสู่แม่น้ำมูลในที่สุด เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของกลุ่มน้ำลำตะคองได้รับปริมาณน้ำฝนน้อย การระเหยของน้ำมีค่อนข้างสูง และพื้นที่ที่รับน้ำมีไม่มากเมื่อเทียบกับทางด้านทิศใต้ของอุทยานฯ น้ำที่ลุ่มน้ำนี้จะไหลลงสู่ตอนล่างที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีปริมาณน้ำประมาณ 104 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พื้นที่ใช้ประโยชน์จากน้ำนี้ประมาณ 201 ตารางกิโลเมตร

4.4 กลุ่มน้ำลำพระเพลิง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่เขาใหญ่ มีห้วยลำพระเพลิงเป็นแม่น้ำสายหลัก แต่เนื่องจากสภาพของพื้นที่เคยผ่านการบุกรุกทำลายไปมาก น้ำที่ได้จากลุ่มน้ำนี้จึงค่อนข้างต่ำประมาณ 19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

4.5 กลุ่มน้ำมวกเหล็ก อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีห้วยมวกเหล็กที่เกิดจากภูเขาสูงซึ่งมีสภาพทั่วไปปกคลุมด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบแล้ง มีพื้นที่รองรับน้ำไม่มากนัก น้ำจากห้วยมวกเหล็กจะไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก ที่อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

4.6 กลุ่มน้ำห้วยใหญ่ อยู่ทางด้านทิศตะวันตก มีคลองกะเหรี่ยง ห้วยเจ็ดคด ห้วยน้ำเค็ม และห้วยใหญ่ มีพื้นที่รองรับน้ำไม่มากนัก น้ำในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยใหญ่จะไหลลงสู่คลองบ้านนาที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

5. ทรัพยากรป่าไม้

จากการสำรวจโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศและภาพถ่ายดาวเทียม ตลอดจนการสำรวจในพื้นที่จริง พืชพรรณที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีถึง 2,000 – 2,500 ชนิด โดยขึ้นกระจัดกระจายอยู่ในป่าหลากหลายชนิด ซึ่งแบ่งออกเป็นป่า 5 ประเภทใหญ่ๆ (คณะวนศาสตร์, 2536) ดังนี้

5.1 ป่าเบญจพรรณ ป่าชนิดนี้ขึ้นอยู่ในระดับความสูง 400-600 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ปรากฏอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอุทยานฯ คือในเขตสระบุรี ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata*) ประจู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) เป็นต้น ป่าชนิดนี้ถูกบุกรุกอย่างมากและจะต้องมีการควบคุมอย่างดี

5.2 ป่าดิบแล้ง พบขึ้นบนพื้นที่ค่อนข้างราบทางทิศตะวันออก ในเขตจังหวัด นครราชสีมาและปราจีนบุรี ที่ระดับความสูง 100-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ ที่สำคัญ ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ยางแดง (*D. turbinatus*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) พะยอม (*S. roxburghii*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ตะเคียนหิน (*H. ferrea*) เป็นต้น

5.3 ป่าดิบชื้น พบขึ้นกระจุกกระจายทั่วไปในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ระดับ ความสูง 400–1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ป่าชนิดนี้พบมากทางด้านทิศตะวันออก ของอุทยานฯ เรือนยอดป่าชนิดนี้จะมี 3 ระดับชั้น มีพวกเถาวัลย์ ไม้เลื้อย และไม้พื้นล่าง ขึ้นอยู่ อย่างหนาแน่น ป่าดิบชื้นบนพื้นที่ระดับต่ำๆ จะมีชนิดของพันธุ์ไม้คล้ายคลึงกับพันธุ์ไม้ในป่าดิบแล้ง พันธุ์ไม้ที่สำคัญจะมีไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น ยางกล่อง (*Dipterocarpus dyeri*) ยางขน (*D. baudii*) ยางเสี้ยน (*D. gracilis*) และตะแบก (*Anisoptera costata*) เป็นต้น ส่วนไม้ชั้นรอง คือพวกไม้ก่อ อันประกอบด้วยก่อไม้และก่อเดือย

5.4 ป่าดิบเขา พบในที่ที่มีอากาศเย็นในพื้นที่สูงๆ หรือบนภูเขาสูงตั้งแต่ 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มักจะพบตามยอดเขาต่างๆ เช่น ยอดเขาเจ็พ พันธ์ไม้ส่วนใหญ่เป็น พวก gymnosperm พันธุ์ไม้ที่พบจำนวนมาก ได้แก่ พันธุ์ไม้เนื้ออ่อน เช่น พญาไม้ (*Podocarpus nerifolius*) ขุนไม้ (*P. wallichiamus*) สนสามพันปี (*Dacrydium elatum*) นอกจากนี้ยังมีไม้ตระกูล ก่อจำพวก *Lithocarpus sp.* และ *Quercus sp.* ขึ้นอยู่ทั่วไป ส่วนพันธุ์ไม้ชั้นรอง ได้แก่ เป้ง และ สะเดาช้าง เป็นต้น

5.5 ป่าหญ้า ป่ารุ่ม หรือป่าเหล่า เป็นป่าที่ถูกกรบกวานโดยกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การทำไร่เลื่อนลอยและการตัดถนนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พันธุ์ไม้หลักที่พบ ได้แก่ หญ้า ชนิดต่างๆ เช่น หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าพง (*Sorghum propinquum*) แคมหลวง (*Themeda arundinacea*) เลา (*Saccharum spontaneum*) ทองกง (*Thysanolaena maxima*) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบไม้เนื้ออ่อนขึ้นปะปนอยู่ด้วย ได้แก่ ปอหูและปอพาน ในพื้นที่ซึ่งไม่มีไฟป่ารบกวน พันธุ์ไม้ป่าจะเข้าไปทดแทนในทุ่งหญ้าอย่างเห็นได้ชัด

6. ทรัพยากรสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นหนึ่งในจำนวนพื้นที่เพียงไม่กี่แห่งของประเทศที่มีพื้นที่ป่าผืนใหญ่ มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับมีลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่เหมาะสม ทำให้มีความหลากหลายของระบบนิเวศ ทำให้มีสัตว์ป่าชุกชุมและหลากหลายชนิด เนื่องจากประกอบด้วยถิ่นที่อยู่ แหล่งน้ำ และแหล่งอาหารที่เหมาะสมกับสัตว์ป่าเกือบทุกชนิด ทำให้พบสัตว์ป่าหลากหลายประเภท คือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีหลายชนิด ได้แก่ สัตว์กินเนื้อ 16 ชนิด ช้างป่า 1 ชนิด สัตว์กีบ 7 ชนิด สัตว์กินแมลง 3 ชนิด สัตว์จำพวกลิง 5 ชนิด กระจ่างป่า 1 ชนิด สัตว์จำพวกใช้ฟันแทะ 6 ชนิด และพวกค้างคาวไม่น้อยกว่า 25 ชนิด สัตว์จำพวกนกมีไม่น้อยกว่า 340 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ประมาณ 70 ชนิด สัตว์ป่าที่พบได้โดยทั่วไปในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น ช้างป่า (*Elephas maximus*) เสือโคร่ง (*Panthera tigris*) กระจ่าง (*Bos gaurus*) เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) กวาง (*Cervus unicolor*) กระจ่าง (*Tragulus javanicus*) หมูป่า (*Sus scrofa*) หมาหริ่ง (*Melogale personata*) หมาไม้ (*Martes flavigula*) หมาใน (*Cuon alpinus*) ชะมด (*Viverra sp.*) อีเห็น (*Paguma sp.*) ลิงกัง (*Macaca nemestica*) ชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) พญากระรอกดำ (*Ratufa bicolor*) กระจ่างป่า (*Lepus peguensis*) เป็นต้น (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2544)

7. ทรัพยากรท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจหลายรูปแบบ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่รวมเอาลักษณะและทรัพยากรหลายประเภทเข้าด้วยกัน ได้แก่ สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่านานาชนิด น้ำตก แหล่งน้ำ และวิวทิวทัศน์ที่งดงาม ตลอดจนสภาพอากาศที่เย็นสบาย เหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ ตลอดทั้งปี ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่น (คณะวนศาสตร์, 2536) เช่น

7.1 น้ำตก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นก็คือน้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกน้อยใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่งในพื้นที่อุทยานฯ ซึ่งสำรวจพบและทำเส้นทางเดินเท้าไปถึงแล้วหลายแห่ง มีความสวยงามแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศเป็นที่รู้จักกันดี เช่น น้ำตกโกรกหินลับ น้ำตกกองแก้ว น้ำตกที่ชมวิวน้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวประทุน น้ำตกเหวไทร น้ำตกธารรัตนา น้ำตกเหวนรก น้ำตกผาตะแบก น้ำตกผากระจาย น้ำตกผาชมพู น้ำตกนางรอง น้ำตกสาริกา น้ำตกแม่ปล้อง น้ำตกวังเหว น้ำตกเหวฟ้าผ่า เป็นต้น

7.2 จุดชมทิวทัศน์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถมองเห็นภาพภูมิประเทศได้บริเวณกว้าง มีทัศนียภาพที่สวยงาม มักอยู่ตามยอดเขาใหญ่เขาหรือทุ่งกว้างในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจุดชมวิวน่าสนใจและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น จุดชมทิวทัศน์ กม.30 ถนนชนรัตน์ อยู่ที่ระดับความสูงประมาณ 680 เมตรจากระดับน้ำทะเล สามารถชมทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานฯ ได้เป็นบริเวณกว้างและสวยงาม จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว (ผาตรอมใจ) เป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงามและเป็นที่ยอดนิยม มีลักษณะคล้ายผานกเค้าที่ภูกระดึง สามารถมองเห็นภูเขาพร้อมขวางอยู่เป็นแนวยาวและทิวทัศน์ที่สวยงามด้านจังหวัดปราจีนบุรี และสามารถมองเห็นพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้าได้ดี จุดชมทิวทัศน์ กม.9 อยู่ช่วงกิโลเมตรที่ 9 ถนนขึ้นเขาเขียว สามารถมองเห็นทิวทัศน์ป่าไม้และภูเขาด้านทิศเหนือตลอดแนวได้เป็นอย่างดี

7.3 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติทั้งหมด 5 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ป่าดงดิบของเขาใหญ่ (ที่ทำการอุทยานฯ – หอคูดงคิ้วหนองผกชี) เส้นทางที่ 2 สายน้ำแห่งชีวิต (ที่พักแรมผากล้วยไม้ – น้ำตกผากล้วยไม้ – น้ำตกเหวสุวัต) เส้นทางที่ 3 ความรักแห่งนกเงือก (กม.33 – จุดจอดรถหนองผกชี) เส้นทางที่ 4 เรื่องของชะนีที่เขาใหญ่ (ที่ทำการอุทยานฯ - ดงคิ้ว – มอสิงโต) และเส้นทางที่ 5 พงไพรและสายน้ำ (ที่ทำการอุทยานฯ - น้ำตกเหวประทุน- น้ำตกเหวไทร – น้ำตกเหวสุวัต)

7.4 เส้นทางเดินป่า ที่ต้องใช้เวลามากกว่าหนึ่งวัน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องเตรียมอาหารและเครื่องนอนติดไปด้วย มีหลายเส้นทาง เช่น จุดตรวจเนินหอม-เขาสมอปูน เส้นทางน้ำตกเหวสุวัต-ยอดเขาแหลม เป็นทางเดินป่าที่มีระยะทางไกลและยากลำบากมาก ใช้เวลาอย่างน้อย 2 วันในการเดินทางไปกลับ และเส้นทางสายมอสิงโต-น้ำตกมะนาว-น้ำตกตาดตาภู-น้ำตกตาดตาคง

กิจกรรมนันทนาการและการจัดการ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้มีการแบ่งเขตการจัดการพื้นที่ออกเป็น 6 เขต โดยยึดสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์เป็นเกณฑ์ (ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2529) คือ

1. เขตบริการ (intensive use zone) เขตบริการนี้รวมบริเวณที่มีสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งประเภทไปเช้าเย็นกลับและพักค้างแรมในพื้นที่ ลักษณะเด่นของเขตบริการคือสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ ที่ทำการอุทยานฯ บ้านพัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่จอดรถ ร้านอาหาร และสิ่งประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็นในการบริหารและบริการแก่นักท่องเที่ยว เนื้อที่ของเขตนี้มีประมาณ 39 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณร้อยละ 1.8 ของพื้นที่อุทยานฯ

2. เขตท่องเที่ยวและนันทนาการ (outdoor recreation zone) เป็นบริเวณที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณสองข้างถนนสายหลักซึ่งมีจุดเด่นและสิ่งที่น่าสนใจตามธรรมชาติ อยู่ห่างจากขอบถนนประมาณหนึ่งกิโลเมตร ทั้งนี้รวมไปถึงน้ำตกที่สำคัญ เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก และลำธารต่าง ๆ ตลอดจนบริเวณสถานที่กางเต็นท์ เขตนี้มีเนื้อที่รวมกันประมาณ 260 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 12 ของพื้นที่อุทยานฯ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะอนุญาตให้มีได้ก็ต่อเมื่อจำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น

3. เขตหวงห้าม (strict nature reserve zone) ครอบคลุมพื้นที่ที่สภาพธรรมชาติมีความเปราะบางหรือพื้นที่ที่มีความสำคัญทางสิ่งแวดล้อม หากได้รับความกระทบกระเทือนจากกิจกรรมของมนุษย์ ระบบนิเวศจะสูญเสียความสมดุลไปและยากที่จะกลับคืนสู่สภาพปกติได้ พื้นที่หวงห้ามที่สำคัญ ได้แก่ หนองจิง หนองผกชี โป่งสัตว์ต่าง ๆ ทุ่งหญ้าบางแห่ง และสังคมพืชชนิดพิเศษ บริเวณเขาเขียว คิดเป็นเนื้อที่รวมประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 2.1 ของพื้นที่อุทยานฯ เขตหวงห้ามนี้ไม่เปิดให้มีการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ยกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางอุทยานฯ

4. เขตการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์พิเศษ (special use zone) เป็นพื้นที่บริเวณที่ส่วนราชการอื่นและรัฐวิสาหกิจเข้าไปใช้ประโยชน์ตามข้อตกลงพิเศษ ได้แก่ สถานีเรดาร์เขาเขียว พัสตุทางหลวงของกรมทางหลวง ค่านตรวจทางหลวงของกรมตำรวจ และสถานีสื่อสารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต รวมเป็นเนื้อที่ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 1.2 ของพื้นที่อุทยานฯ

5. เขตฟื้นฟูธรรมชาติ (recovery zone) เป็นพื้นที่อุทยานฯ บริเวณที่ถูกราษฎรบุกรุก โคน และทำลายป่าไม้ ตั้งแต่มีการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นต้นมา ส่วนใหญ่อยู่บริเวณขอบเขตของอุทยานฯ ด้านใน ยกเว้นทุ่งหญ้าเก่า ซึ่งต้องการคงไว้ให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า คิดเป็นเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 92 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 4.3 ของพื้นที่อุทยานฯ

6. เขตป่าเปลี่ยน (primitive zone) เป็นพื้นที่ส่วนที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ และมีลักษณะแตกต่างไปจากเขตอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด คือมีลักษณะเป็นธรรมชาติ ขาดการพัฒนาใด ๆ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ให้ความรู้สึกเป็นอิสระแก่ผู้มาเยือน มีความงดงามและมีคุณค่าทางการศึกษาเขตนี้มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,707 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 78.6 ของพื้นที่อุทยานฯ

สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีอยู่หลากหลายรูปแบบ เช่น

1. กิจกรรมเดินป่า ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีเส้นทางเดินป่าทั้งระยะใกล้และไกล หลากหลาย เส้นทางให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเดินตามความเหมาะสม เส้นทางเดินป่าระยะใกล้มีหลายเส้นทาง เช่น เส้นทางเดินป่ากองแก้ว-หวนสู่วัด เส้นทางเดินป่ากองแก้ว-โป่งช้าง 2 เส้นทางเดินป่ากองแก้ว-ผากล้วยไม้ เส้นทางเดินป่าผากล้วยไม้-หวนสู่วัด เป็นต้น ส่วนเส้นทางเดินป่าระยะไกล เช่น เส้นทางน้ำตกเจ็ดคต-น้ำตกโกรกอีดก น้ำตกเจ็ดคต เส้นทางบ้านคลองเตื่อ-เขาแหลม- หวนสู่วัด เส้นทางน้ำตกธารทิพย์-น้ำตกเหวอี้อ่า เป็นต้น

2. กิจกรรมดูนก เป็นกิจกรรมสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับนกโดยเฉพาะ การดูนกทำให้เราเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อนกชนิดนั้น ๆ ทำให้รู้จักนกชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการดำรงชีวิตและพฤติกรรมของนกแต่ละชนิดด้วย นกที่พบในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีมากกว่า 333 ชนิด แต่ชนิดที่พบเห็นบ่อย ได้แก่ นกเงือก นกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกแต้แล้ว นกโพระดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด ไก่ฟ้า และนกกินแมลงต่าง ๆ เป็นต้น สมโภชน์ และ ทรอย, 2539) รวมถึงนกเงือก ที่ถือว่าเป็นดัชนีวัดความสมบูรณ์ของป่าไม้ และยังพบอีกว่า มีนกเงือกแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน

3. กิจกรรมดูสัตว์ป่า อาจทำได้โดยการเดินป่าส่องกล้องดู วิธีการนี้จะใช้ได้ดีกับสัตว์ป่าจำพวกลิง ค่าง ชะนี กระรอก กระแต เต่า งู สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น กระต๊อ วัวแดง เก้ง กวาง และหมูป่า อีกวิธีคือการนั่งชมบังไพร เป็นการเลือกทำเลชมดูสัตว์ใกล้ๆ บริเวณแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร และโป่ง ในช่วงตอนเที่ยงหรือตอนบ่าย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถดูสัตว์ป่าได้บนหอคอยดูสัตว์ป่า และห้างดูสัตว์ป่าที่ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สร้างไว้ให้ เช่น ในบริเวณเส้นทางเดินป่าใกล้ๆ ที่ทำการอุทยานฯ จะมีสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ และการขับรถยนต์ไปตามถนนภายในอุทยานฯ ก็มีโอกาสพบเห็นสัตว์ป่าได้เช่นเดียวกัน เช่น ลิง เก้ง กวาง เป็นต้น

4. กิจกรรมส่องสัตว์โดยใช้ไฟส่อง เป็นการใช้แสงไฟจากสปอตไลท์ (spot light) ส่องดูสัตว์ป่าในเวลากลางคืนแทนการใช้กล้องส่องทางไกล การส่องสัตว์จะทำบนรถยนต์เพื่อความปลอดภัย การกำหนดแนวทางที่รถยนต์จะวิ่งเพื่อใช้ส่องสัตว์จะเป็นบริเวณพื้นที่หากินของสัตว์ เช่น ทุ่มหญ้า หนองน้ำ โป่ง หรือต้นไม้ที่กำลังมีผลให้สัตว์กินได้ สัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้ เช่น เก้ง กวาง กระต๊อ วัวแดง ช้าง แม่น พญากระรอกบิน ลิงลม กระต่ายป่า นม ค้างคาว นกที่ออกหากินเวลากลางคืน สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้กำหนดเวลาส่องสัตว์ไว้ 2 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 19.00-21.00 น.

5. กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ เป็นการพักผ่อนในบริเวณสถานที่กางเต็นท์ที่ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดไว้ให้ คือบริเวณลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้และลานกางเต็นท์ลำตะคอง ซึ่งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ สามารถสัมผัสธรรมชาติได้อย่างใกล้ชิด โดยไม่ต้องใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยเกินความจำเป็น ทางอุทยานฯ ได้ดูแลบริเวณที่กางเต็นท์ให้มีความสะอาดเรียบร้อย และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ลาดจอดรถ ถังขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขาไว้บริการ เป็นต้น

สิ่งอำนวยความสะดวก

ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและการประกอบกิจกรรมนันทนาการพอสมควร (มูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2544) ดังนี้

1. บริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก เช่น

1.1 บ้านพัก (มีเครื่องนอน) ได้แก่ บ้านชัยพฤกษ์ 1 รองรับนักท่องเที่ยวได้ 24 คน บ้านกองแก้ว 1, 5 และ 6 รองรับนักท่องเที่ยวได้หลังละ 12 คน บ้านกลางไพร รองรับนักท่องเที่ยวได้ 14 คน บ้านทิวทัศน์ 1, 2 และ 3 รองรับนักท่องเที่ยวได้หลังละ 6 คน บ้านอรพิน 2 และ 3 รองรับนักท่องเที่ยวได้ 8 คน ราคาห้องพักจะแตกต่างกันไปและอาจเปลี่ยนแปลงได้ ควรมีการสอบถามก่อนการสำรองที่พัก

1.2 ค่ายพัก (ไม่มีเครื่องนอน) เป็นส่วนของที่พักรักษาที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบประหยัดหรือเป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ต้องนำเครื่องนอนมาเอง ได้แก่ ค่ายพักเยาวชน 1.1 ค่ายพักเยาวชน 1.2 และค่ายพักเยาวชน 2.1 ทั้ง 3 ค่ายสามารถรองรับได้จำนวน 30 คน/ค่ายพัก ราคาที่พัก 30บาท/คน/คืน นอกจากนี้ยังมีค่ายพักกองแก้ว 1 รองรับนักท่องเที่ยวได้ 50 คน และค่ายพักกองแก้ว 2 รองรับนักท่องเที่ยวได้ 80 คน

1.3 สถานที่กางเต็นท์ ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีให้บริการ 2 จุดคือ ลานกางเต็นท์ ผากกล้วยไม้ และลานกางเต็นท์ลำตะคอง อัตราค่าธรรมเนียมสำหรับใช้พื้นที่กางเต็นท์คนละ 20 บาท/คืน สำหรับนักท่องเที่ยวที่นำเต็นท์และเครื่องนอนมาเอง หากนักท่องเที่ยวไม่มีเต็นท์และเครื่องนอน ทางอุทยานฯ มีบริการให้เช่า ได้แก่ เต็นท์ขนาด 2 คน ราคา 80 บาท/คน/หลัง เต็นท์ขนาด 4 คน ราคา 150 บาท/คน/หลัง เต็นท์ขนาด 8 คน ราคา 300 บาท/คน/หลัง ถุงนอน ราคา 50 บาท/ถุง/คืน และผ้าห่ม ราคา 15 บาท/ผืน/คืน นอกจากอุปกรณ์เครื่องนอนแล้ว ทางอุทยานฯ ยังมีการบริการและจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ เช่น เตาแบบใช้ถ่านและอุปกรณ์ประกอบอาหารให้เช่า บริเวณล้างอุปกรณ์ทำอาหาร ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น

2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่บริเวณ ก.ม.39 ถ.ชนะรัชต์ ริมห้วยลำตะคอง ภายในศูนย์บริการฯ มีนิทรรศการวิชาการ เรื่องราวในอดีตของป่าเขาใหญ่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ป่าเขาใหญ่ มีห้องประชุมสำหรับจัดกิจกรรมบรรยาย ฉายสไลด์มัลติวิชั่น นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ดีที่สุด เนื่องจากอยู่ตรงกลางระหว่างเส้นทางจากฝั่งปากช่องและเส้นทางฝั่งปราจีนบุรี บริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารสวัสดิการบริการ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะสั้น น้ำตกกองแก้วให้เที่ยวชม

3. หอดูดาว มีอยู่ 3 แห่ง คือบริเวณหนองผักชี มอสิงโต และหนองจิง ปัจจุบัน หอดูดาวหนองจิง ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะเป็นเขตหวงห้าม ยกเว้นกรณีที่ได้รับการอนุญาตเป็นพิเศษเพื่อการศึกษาวิจัย

4. ร้านอาหาร - ร้านค้า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีร้านอาหารและร้านค้าเครื่องอุปโภค/บริโภคอยู่ 5 บริเวณ ได้แก่ บริเวณที่ทำการอุทยานฯ ซึ่งเป็นจุดใหญ่ บริเวณสถานที่กางเต็นท์ ผากกล้วยไม้ บริเวณสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง บริเวณน้ำตกเหวสุวัต และบริเวณน้ำตกเหวนรก เป็นต้น

5. การบริการเกี่ยวกับรถ อุทยานแห่งชาติมีรถจักรยานให้เช่า นอกจากนี้ยังมีการบริการรถส่งสัตว์ สามารถติดต่อสำรองรถส่งสัตว์ได้ที่ทำการอุทยานฯ เป็นการล่วงหน้า ภายในเวลา 18.00 น. ของวันที่จะส่งสัตว์ โดยทางอุทยานฯ จะจัดรถและวิทยากรนำชม และไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวส่งสัตว์ด้วยตนเองโดยเด็ดขาด อัตราค่าบริการส่งสัตว์สำหรับรถบริการส่งสัตว์ไม่เกิน 12 คน ราคา 300 บาท/คัน รถบริการส่งสัตว์ไม่เกิน 25 คน ราคา 350 บาท/คัน และรถบริการส่งสัตว์ไม่เกิน 40 คน ราคา 600 บาท/คัน

6. สาธารณูปโภค มีถนนระบบสองทาง เชื่อมโยงจากเขตบริการไปยังจุดท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง มีไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมง

7. สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ดำน้ำตรวจ-เก็บค่าธรรมเนียมทั้ง 2 แห่ง ห้องน้ำ-ห้องสุขา ป้ายและสัญลักษณ์แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่ง เส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยว ป้ายเตือนหรือข้อปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว ถึงขยะ ลานจอดรถ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการต่างๆ นั้น พบว่ามีงานวิจัยที่มีความใกล้เคียงและสามารถนำมาประยุกต์และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษารังนี้ดังนี้

ปรียาพร (2527) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาลำปาง ความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาที่ทางเดินที่ให้อ่างกว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า บ้านพักถาวร บ้านพักถาวรควรมีการออกแบบให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ รวมถึงเลือกทำเลที่ตั้งให้เหมาะสม ส่วนการบริการด้านอื่นๆ นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับการทำป้ายและเครื่องหมายในการบริการสื่อความหมาย นอกจากนี้ยังพบอีกว่า เพศ อายุ และรายได้ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแผนการพัฒนาลำปางความสะดวกไม่แตกต่างกัน แต่นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแผนการพัฒนาลำปางความสะดวกต่างกัน

เสาวณิต (2533) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณชายหาดหัวหิน พบว่านักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ จำนวนครั้งที่เคยมาเยือนหัวหิน ตลอดจนกิจกรรมการพักผ่อนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหินแตกต่างกัน

คมกริช (2534) ศึกษาขีดความสามารถทางจิตวิทยาในการรองรับการใช้ประโยชน์ ด้านนันทนาการบริเวณน้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นตัวชี้วัด และประเมินขีดความสามารถในการรองรับ สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับสูง ต่อสภาพสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และปริมาณความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ นอกจากนี้ยังพบว่า ความแตกต่างของกิจกรรมนันทนาการ ประสบการณ์ในการมาเยือน และระยะเวลาที่ใช้ในการหยุดพักผ่อน ไม่ทำให้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด และนักท่องเที่ยวยังมีค่าเฉลี่ยรวมของความพึงพอใจค่อนข้างมาก สามารถประเมินได้ว่าการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการบริเวณน้ำตกเหวสุวัต ยังไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับทางด้านจิตวิทยา

ชนพรรธน์ (2535) ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาลำปางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณอุทยานนกน้ำบึงบรเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาลำปางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้ผสมกลมกลืน โดยนักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาไม่แตกต่างกัน และการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ควรมีการพัฒนาลำปางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพบริเวณ

อุทยานนกน้ำบึงบรเพ็ดให้กลมกลืนเป็นธรรมชาติและเป็นส่วน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และเพื่อคุณค่าต่อกิจกรรมวิชาการ

ลำพอง (2535) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งที่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่มีสภาพที่เริ่มเสื่อมโทรม นอกจากนี้พบว่า อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ จังหวัดที่อยู่อาศัย ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว และจำนวนวันที่พักค้างที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแควอย่างมีนัยสำคัญ

วิภาวดี (2536) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณชายหาดจอมเทียน เมืองพัทยา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ แต่ไม่พอใจกับการก่อสร้างอาคาร ตึกรามบ้านช่อง ตลอดแนวชายหาด การสร้างโรงแรมและคอนโดมิเนียม รวมถึงสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในปัจจุบัน ทั้งนี้มีความคิดเห็นว่าการก่อสร้างอาคารต่างๆ ควรมีการรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบอีกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้และที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดจอมเทียนต่างกัน คือนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างประเทศจะมีความพึงพอใจสูงสุดต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่ำ

สลักจิตร์ (2540) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ศึกษากรณีนักท่องเที่ยวเมืองพัทยา พบว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวพัทยาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ แต่ไม่เห็นด้วยกับอาคารและสิ่งปลูกสร้างตามแนวชายหาด นอกจากนี้ยังพบอีกว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ ที่อยู่อาศัย และประสบการณ์การในการท่องเที่ยวชายทะเลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณหาดเมืองพัทยาดังกล่าว นักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์การเดินทาง ประเภทของกลุ่มเดินทาง พาหนะในการเดินทาง ระยะเวลาในการพักค้าง ประสบการณ์การในการพบเห็นทะเล และจำนวนครั้งที่มาพัทยาดังกล่าว มีความพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่างกัน แต่กิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่มีผลกับความพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

สิทธิรัตน์ (2541) ทำการศึกษาขีดความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวชายหาดชะอำ พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการอยู่บนชายหาด โดยเฉพาะอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี และระดับความหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจสูงสุดคือ 15.03 ตารางเมตรต่อคน โดยมีปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจคือ ตัวแปรทางการศึกษา ภูมิฐานะปัจจุบัน รายได้ ซึ่งเป็นตัวแปรด้านลักษณะบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นที่พึงพอใจ ได้แก่ จำนวนวันพัก เวลาพักผ่อน ระยะเวลาที่ต้องการ และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม

มัลลิกา (2542) ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง พบว่าความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกทุกกรณี นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีอายุ อาชีพ ภูมิฐานะที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งแตกต่างกัน แต่ผู้ที่มีเพศ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งไม่แตกต่างกัน

รัฐวุฒิ (2542) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณหาดบางแสน พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมในระดับปานกลาง และได้แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณหาดว่า ควรรักษาความเป็นธรรมชาติของหาดไว้ให้มากที่สุด ตลอดจนการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของหาดด้วย โดยเฉพาะเรื่องความสะอาดของหาดและน้ำทะเล นอกจากนี้ยังพบอีกว่านักท่องเที่ยวที่มีที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว รายได้ และการให้คุณค่าหาดบางแสนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณหาดบางแสนแตกต่างกัน

นิมิตพงษ์ (2545) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณวนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จังหวัดลพบุรี พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจและต้องการจะกลับมาเที่ยวอีกถ้ามีโอกาส เหตุผลที่มาเที่ยวในวนอุทยานฯ เพราะมีความประทับใจในวิวทิวทัศน์และสภาพธรรมชาติที่สวยงาม มีน้ำตกที่สวยงามน่าเล่น ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของพื้นที่ นักท่องเที่ยวให้ข้อเสนอแนะว่า วนอุทยานฯ ควรได้รับการดูแลรักษาเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่

ธนากร (2545) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและการบริการบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติสวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่านักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันทางเพศ อายุ สถานภาพทางการศึกษา อาชีพ รายได้ ประเภทกลุ่มของนักท่องเที่ยว จำนวนวันพัก และจำนวนครั้งที่เคยมาเที่ยวศูนย์ฯ มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและการบริการบริเวณศูนย์ฯ แตกต่างกัน ส่วนความแตกต่างทางด้านสถานภาพการสมรส ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวศูนย์ฯ และประเภทกิจกรรมนันทนาการ มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและการบริการบริเวณศูนย์ฯ ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีจำนวนครั้งในการมาเยือนศูนย์ฯ มากขึ้น กลับมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและการบริการบริเวณศูนย์ฯ น้อยลง นักท่องเที่ยวที่มาชมและประกอบกิจกรรมนันทนาการแบบสนุกสนาน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกันนักท่องเที่ยวที่มาชมและประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างสงบ ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่เคยมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติต่างๆ มาก่อน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติต่างๆ

Hendee *et al.* (1968) พบว่าผู้ที่เติบโตและถูกเลี้ยงดูในเมืองมีแนวโน้มที่จะสนใจและนิยมออกไปพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ป่าธรรมชาติมากกว่าผู้ที่เติบโตและถูกเลี้ยงดูในชนบท ทั้งนี้เพราะคนในชนบทอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว

Yi – Fu Tuan (1974) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ทางสิ่งแวดล้อมและค่านิยมของกลุ่มประชากรต่างๆ พบว่า กลุ่มคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีการรับรู้ทางสิ่งแวดล้อมและค่านิยมทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน แต่ละบุคคลจะมีส่วนถ่ายทอดลักษณะค่านิยมของตนเองสู่สังคมแตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ที่แตกต่างกัน ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีโอกาสมากกว่าในการเดินทางไปสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าจึงส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีด้วย

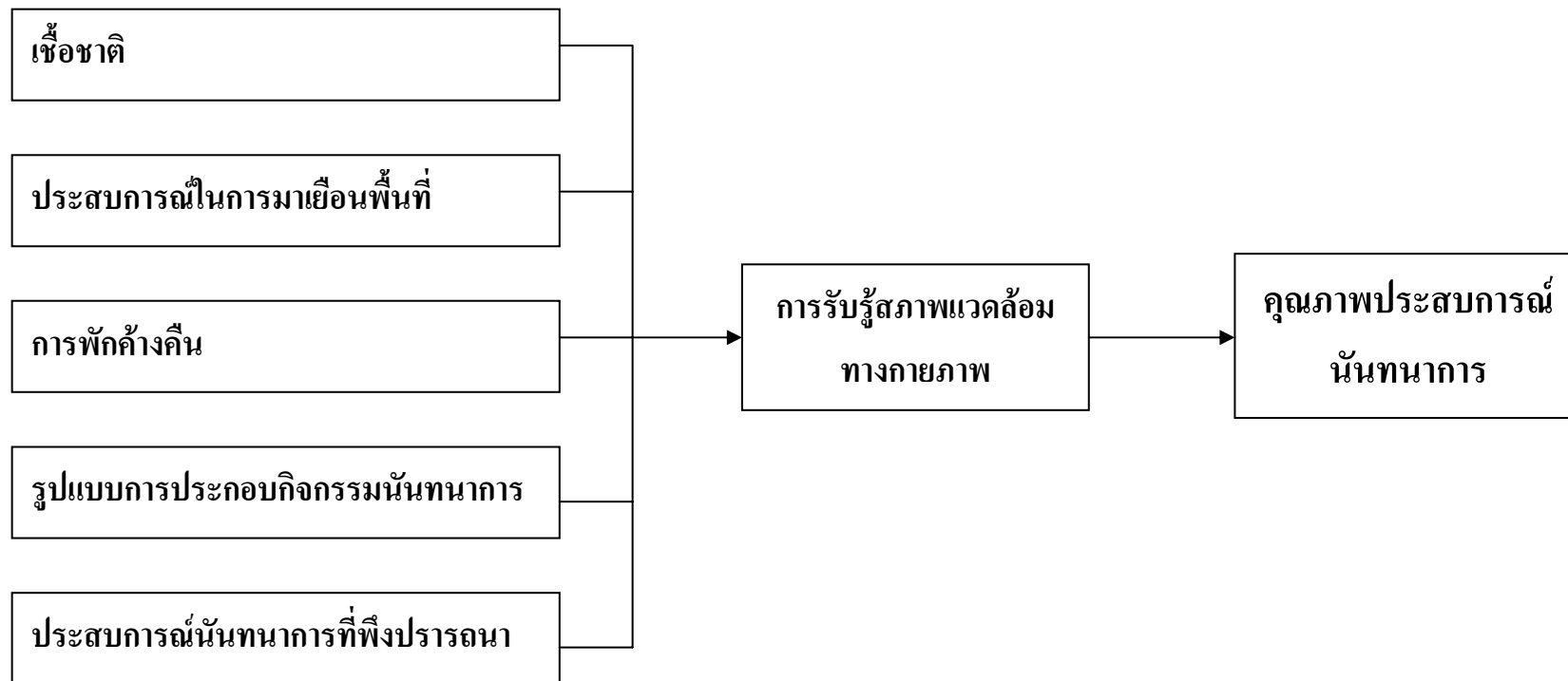
Young and Flowers (1982) ได้ศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวใน Cook Country Forest Preserve District (CCFPD) ในสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการป้องกันผลกระทบอันอาจจะเกิดจากการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจต่อพื้นที่และลักษณะของป่าไม้ตามธรรมชาติซึ่งมีความสงบ และไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติใดๆในพื้นที่ เช่น การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการนันทนาการ นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะพักผ่อนในสภาพที่เป็นธรรมชาติมากกว่า

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่มีความใกล้เคียงและเกี่ยวข้องในการศึกษารั้งนี้ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลหลายด้าน รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

จากการตรวจสอบทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดดังภาพที่ 3 โดยกำหนดสมมติฐานไว้ 6 ข้อ ดังนี้

<u>สมมติฐานข้อที่ 1</u>	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน
<u>สมมติฐานข้อที่ 2</u>	นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน
<u>สมมติฐานข้อที่ 3</u>	นักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน
<u>สมมติฐานข้อที่ 4</u>	นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน
<u>สมมติฐานข้อที่ 5</u>	นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน
<u>สมมติฐานข้อที่ 6</u>	การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. ข้อมูลและเอกสารต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา สถิตินักท่องเที่ยว รวมถึงแผนที่หรือแผนผังของพื้นที่ศึกษา
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น สมุด ปากกา ดินสอ ยางลบ สมุดบันทึก เป็นต้น
3. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ แบบสอบถามประกอบไปด้วยคำถามปลายปิด (close-ended question) และคำถามปลายเปิด (open-ended question) จำนวน 2 ชุด โดยรายละเอียดของข้อมูลทั้งสองชุดจะเหมือนกัน เพียงแตกต่างกันคือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวประกอบด้วย ชื่อเรื่อง คำชี้แจง วัตถุประสงค์ วิธีการตอบแบบสอบถาม ซึ่งคำถามมีทั้งหมด 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปในการเดินทางและรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ยานพาหนะในการเดินทาง การพักค้างคืนในพื้นที่ จำนวนคืนในการพักค้าง ประเภทที่พักแรม สถานที่/บริเวณที่พักแรม ระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่เมื่อไม่พักค้างคืน ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการมาเยือน และความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการมาเยือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์นันทนาการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งก่อนๆ ได้แก่ จำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวเคยไปเยือนพื้นที่ ช่วงเวลา (วัน-เดือน) ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือน ประสบการณ์นันทนาการเดิมที่เคยได้รับการรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ลักษณะของแหล่งข้อมูลที่เคยรับทราบ ส่วนที่สองคือ

ประสบการณ์นั้นหนาकारที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริงของนักท่องเทียว ส่วนที่สามคือความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเทียวและความต้องการกลับมาเยือนอีกในอนาคต

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเทียว ทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

ตอนที่ 4 ภูมิหลังของนักท่องเทียว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเทียว

4. คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการ

เก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎี

เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางนั้นหนาकार การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเทียว รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่และสถิตินักท่องเทียวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จากเอกสาร หนังสือ/ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ แผนการจัดการพื้นที่ศึกษา และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย และกำหนดพื้นที่ทำการศึกษาที่มีการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากแหล่งนั้นหนาकारทางธรรมชาติหรืออุทยานแห่งชาติที่มีการประกอบกิจกรรมนั้นหนาकारอย่างหลากหลายและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเทียวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นตัวแทนพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

1. ประชากรเป้าหมายและหน่วยในการวิเคราะห์

กำหนดให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นบุคคลที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ด้วยตนเอง ที่เดินทางไปเยือนหรือประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นประชากรเป้าหมาย และปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์สำหรับงานศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จากการใช้สูตรของ Yamane (1973) และกำหนดให้ค่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95% (ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้คือ 5% หรือ .05) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนหรือขนาดของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรนักท่องเที่ยวทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

จำนวนประชากรนักท่องเที่ยวทั้งหมด (N) คำนวณจากการหาค่าเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2536-2545 (ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา) ได้จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยปีละ 681,050 คน กล่าวคือประชากรนักท่องเที่ยวทั้งหมด (N) มีค่าเท่ากับ 681,050 คน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในระหว่างปีงบประมาณ 2536-2545

เดือน	ปีงบประมาณ (พ.ศ.)										เฉลี่ย 10 ปี
	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	
มกราคม	83,485	66,438	62,914	-	84,799	126,430	90,892	55,714	55,531	54,162	68,035
กุมภาพันธ์	49,675	47,330	57,861	53,923	88,891	120,123	54,435	61,815	34,864	41,744	61,065
มีนาคม	-	40,578	-	65,105	71,742	116,002	56,444	46,447	33,839	35,431	46,559
เมษายน	66,967	60,933	91,174	82,967	100,642	114,125	-	61,912	55,731	43,037	67,747
พฤษภาคม	61,857	50,999	58,678	68,982	92,801	191,640	-	43,245	36,447	63,512	66,816
มิถุนายน	63,281	55,682	60,867	79,337	49,639	46,236	-	47,846	30,017	51,734	48,464
กรกฎาคม	67,964	109,536	93,077	93,958	72,911	71,344	-	40,200	41,857	35,192	62,603
สิงหาคม	98,521	89,947	-	93,751	60,625	-	-	37,026	2,481	102,125	48,447
กันยายน	68,721	65,162	-	-	55,467	63,211	44,069	39,389	28,786	47,188	41,199
ตุลาคม	109,326	-	-	89,839	102,443	56,920	-	50,019	47,708	35,795	49,205
พฤศจิกายน	61,580	70,385	-	77,984	85,710	75,951	-	45,824	43,088	26,209	48,673
ธันวาคม	59,750	62,986	-	116,226	111,664	111,258	46,215	81,679	130,819	59,682	78,028
เฉลี่ย/ปี	71,922	65,453	70,763	82,208	81,445	99,385	58,412	50,927	45,098	49,652	681,050

ที่มา: ส่วนอุทยานแห่งชาติ, กรมป่าไม้ (2545)

จากนั้นนำจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวเฉลี่ยรายปีที่ได้ มาหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำมาแทนค่าและคำนวณตามสูตรดังนี้

$$n = \frac{681,050}{1 + 681,050 (0.05)^2}$$

$$= 399.77 \text{ หรือ } 400$$

ผลการคำนวณตามสูตรดังกล่าว ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ 399.76 คนหรือตัวอย่าง ดังนั้นในพื้นที่ศึกษาต้องเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเฉลี่ยอย่างน้อย 400 คน และเมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในพื้นที่ศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดโควตา (quota) จำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องเก็บในพื้นที่ศึกษา เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 100 คน ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่ต้องเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจริงมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 กำหนดนิยามหรือให้ความหมายตัวแปร การให้คำตัวชี้วัด ตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบสอบถาม โดยครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ต้องการวัด ซึ่งกำหนดไว้ตามกรอบแนวคิด ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจเอกสาร

4. การทดสอบเครื่องมือ โดยทำการทดสอบเครื่องมือดังนี้

4.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามไปเสนอขอคำปรึกษาจากประธานกรรมการและกรรมการที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตลอดจนถึงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

4.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (pretest) กับนักท่องเที่ยงที่ไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ศึกษา จำนวน 60 ชุด โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยงชาวไทย จำนวน 30 ชุด และนักท่องเที่ยงชาวต่างประเทศ จำนวน 30 ชุด

4.3 นำแบบสอบถามมาทดสอบหาความน่าเชื่อถือ (reliability) สำหรับสเกลการวัดประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริง ผลปรากฏว่าแบบสอบถามในส่วนนี้ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (alpha) เท่ากับ 0.8419 และ 0.8635 ตามลำดับ สำหรับสเกลที่วัดการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยง ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.8636 รายละเอียดแสดงในภาคผนวก จากนั้นนำเครื่องมือมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อความอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิคในการสุ่มตัวอย่าง เลือกตัวอย่างนักท่องเที่ยงที่พบโดยบังเอิญ (accidental sampling) สุ่มเลือกนักท่องเที่ยงที่เดินทางเข้ามาเยือนและประกอบกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตามแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยงที่สำคัญ ทั้งนี้กรณีที่นักท่องเที่ยงเดินทางมาเป็นกลุ่มจะเลือกสัมภาษณ์บางส่วนเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่ม เช่น เลือกกลุ่มตัวอย่าง 1 - 2 คน สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยงไม่เกิน 10 คน และกลุ่มตัวอย่าง 2-3 คน สำหรับนักท่องเที่ยงกลุ่มใหญ่ที่มีสมาชิกมากกว่า 10 คนขึ้นไป จากนั้นทำการชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยงเข้าใจและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้อง และทำการตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อความถูกต้องและครบสมบูรณ์หลังจากนักท่องเที่ยงตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากนักท่องเที่ยงในพื้นที่โดยใช้วิธีการสังเกตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (general observation) ในพื้นที่ศึกษา โดยไม่มีการกำหนดรูปแบบการบันทึกที่แน่นอน เป็นการสังเกตเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมนันทนาการ พฤติกรรมนักท่องเที่ยง ลักษณะของสภาพพื้นที่และแหล่งนันทนาการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น สภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยพยายามให้การสังเกตเป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่ให้นักท่องเที่ยงรู้ตัว เพื่อจะได้ข้อมูลที่แท้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาเข้ารหัส (coding) โดยมีการกำหนดค่าคะแนนตัวชี้วัดและการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณหรือวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ดังนี้

1. เชื้อชาติ โดยทำการจัดกระทำกับข้อมูลเดิมที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative) ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative) โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

นักท่องเที่ยวชาวไทย	ค่าคะแนนเท่ากับ	1
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	ค่าคะแนนเท่ากับ	2

2. ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ทำการจัดกระทำกับข้อมูลเดิมที่นักท่องเที่ยวตอบ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณในรูปของตัวแปรหุ่น โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ไม่เคยมาเยือน	ค่าคะแนนเท่ากับ	0
เคยมาเยือน	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

3. การพักค้างคืน โดยทำการจัดกระทำกับข้อมูลเดิมที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณในรูปของตัวแปรหุ่น และกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ไม่ได้พักค้างคืน	ค่าคะแนนเท่ากับ	0
พักค้างคืน	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

4. รูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกคำตอบได้ทุกข้อตามที่ได้ประกอบจริง ทั้งนี้ได้กำหนดจำนวนตัวแปรเท่ากับจำนวนทางเลือก จากนั้นได้จัดกระทำกับข้อมูลแต่ละข้อออกมาในรูปของตัวแปรหุ่น โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ไม่ได้ประกอบกิจกรรมนั้นๆ	ค่าคะแนนเท่ากับ	0
ประกอบกิจกรรมนั้นๆ	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

5. ประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนา สามารถประเมินได้จากความคาดหวังหรืออยากจะได้รับ อยากจะสัมผัสเรียนรู้ และอยากพบเห็นของนักท่องเที่ยว จากการมาเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริงจากคำตอบที่นักท่องเที่ยวประเมินออกมาตามระดับความปรารถนาหรือคาดหวังในแต่ละตัวแปร (ข้อ) ค่าคะแนนกำหนดออกมาเป็น 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

พึงปรารถนาลด	ให้	1	คะแนน
พึงปรารถนาปานกลาง	ให้	2	คะแนน
พึงปรารถนามาก	ให้	3	คะแนน

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลคะแนนเพื่ออธิบายลักษณะ ประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{เมื่อแทนค่าตามสูตรจะได้ผลลัพธ์} = \frac{(3 - 1)}{3} = 0.66$$

ดังนั้นสามารถแบ่งระดับประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวดังนี้

คะแนน	1.00 - 1.66	หมายถึง	มีประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนาลด
คะแนน	1.67 - 2.33	หมายถึง	มีประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนาปานกลาง
คะแนน	2.34 - 3.00	หมายถึง	มีประสิทธิภาพนันทนาการที่พึงปรารถนามาก

6. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีตัวแปรทั้งหมด 45 ตัวแปร แบ่งเป็นการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ จำนวน 15 ตัวแปร และการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นจำนวน 30 ตัวแปร ทำการจัดกระทำกับข้อมูลที่นักท่องเที่ยวตอบ ซึ่งเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริงตามระดับช่วงของความรู้สึกที่วัดในแต่ละตัวแปร แบบมาตราประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่จริงอย่างยิ่ง ไปจนถึงไม่จริงอย่างยิ่ง ทั้งนี้ค่าคะแนนจะมีความแตกต่างกันตามข้อมูลที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก	จริงอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
	จริง	ให้	4	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
	ไม่จริง	ให้	2	คะแนน
	ไม่จริงอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
ข้อความเชิงลบ	จริงอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
	จริง	ให้	2	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
	ไม่จริง	ให้	4	คะแนน
	ไม่จริงอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลคะแนนเพื่ออธิบายลักษณะของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามสูตรดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{เมื่อแทนค่าตามสูตร จะได้ผลลัพธ์} = \frac{(5 - 1)}{3} = 1.33$$

ดังนั้นสามารถแบ่งระดับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

คะแนน 1.00 – 2.33	หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อย
คะแนน 2.34 – 3.66	หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพปานกลาง
คะแนน 3.67 – 5.00	หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพมาก

7. คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ โดยประเมินได้จากความพึงพอใจโดยรวมในการไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ศึกษา ได้ค่าคะแนนออกมาเป็นตัวเลขจริง จากคำตอบที่นักท่องเที่ยวได้ประเมินตามระดับความพึงพอใจโดยรวม 5 ระดับ ตั้งแต่พึงพอใจน้อยที่สุดไปจนถึงพึงพอใจมากที่สุด การกำหนดค่าคะแนนมีดังนี้

ฟังพองใจน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน
ฟังพองใจน้อย	ให้	2	คะแนน
ฟังพองใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ฟังพองใจมาก	ให้	4	คะแนน
ฟังพองใจมากที่สุด	ให้	5	คะแนน

สำหรับการวิเคราะห์เชิงสถิติกับข้อมูลที่ได้มา สามารถจัดกระทำได้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอนคือ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (max) ค่าต่ำสุด (min) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และการประกอบกิจกรรมนันทนาการ ประสบการณ์นันทนาการ รวมถึงการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว นำเสนอผลในรูปของตารางการแจกแจงความถี่และอัตราส่วนร้อยละ ประกอบคำบรรยาย

2. การทดสอบสมมติฐาน (hypothesis testing) โดยใช้สถิติการทดสอบ t (t – test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร 2 กลุ่ม การทดสอบ F (F – test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มย่อยโดยใช้วิธีการของ Scheffe ส่วนการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นๆ โดยกำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นหลักในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยววิเคราะห์ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงในการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 100 ตัวอย่าง ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

ตอนที่ 3 ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริง

ตอนที่ 4 การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างพบว่า นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถแบ่งตามเชื้อชาติได้เป็นชาวไทย ร้อยละ 75 และชาวต่างประเทศ ร้อยละ 25 เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก โดยเป็นเพศชายร้อยละ 53 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 47 รองลงมาเป็น

กลุ่มอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 24 และมีอายุเฉลี่ยประมาณ 31 ปี การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.3 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาและระดับสูงกว่าปริญญาตรีในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 16.5 และ 16.3 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 16.3 ส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ มากที่สุด ถึงร้อยละ 37.5 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากทวีปยุโรป ร้อยละ 19.3 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

(n = 400)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>เชื้อชาติ</u>		
ชาวไทย	300	75.0
ชาวต่างประเทศ	100	25.0
<u>เพศ</u>		
ชาย	212	53.0
หญิง	188	47.0
<u>อายุ</u>		
น้อยกว่า 20 ปี	41	10.3
20 – 30 ปี	188	47.0
31 – 40 ปี	96	24.0
41 – 50 ปี	53	13.3
มากกว่า 50 ปี	22	5.5
ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	= 31.14	ค่าต่ำสุด (Min) = 12
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	= 10.63	ค่าสูงสุด (Max) = 69

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>การศึกษาสูงสุด</u>		
ประถมศึกษา	5	1.3
มัธยมศึกษา	66	16.5
อนุปริญญา/เทียบเท่า	55	13.8
ปริญญาตรี	209	52.3
สูงกว่าปริญญาตรี	65	16.3
<u>อาชีพ</u>		
รับราชการ / พนักงานของรัฐ	23	5.8
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	57	14.3
พนักงานบริษัทเอกชน	65	16.3
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	185	46.3
พ่อค้า/แม่ค้า	38	9.5
นักเรียน / นิสิต/ นักศึกษา	10	2.5
อื่นๆ (แม่บ้าน, ว่างาน, เกษียณ)	22	5.5
<u>ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน(ประเทศไทย/ต่างประเทศ)</u>		
นครราชสีมา	31	7.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	19	4.8
กรุงเทพฯ	150	37.5
ภาคกลาง	54	13.5
ภาคตะวันออก	35	8.8
ภาคตะวันตก	7	1.8
ภาคเหนือและภาคใต้	4	1.0
ทวีปเอเชีย	5	1.3
ทวีปยุโรป	77	19.3
ทวีปอเมริกา	12	3.0
ทวีปออสเตรเลีย	6	1.5

ตอนที่ 2 ประสพการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

1. ประสพการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เคยมาเยือนพื้นที่แล้วมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมาเยือนคือ ร้อยละ 56.5 และ 43.5 โดยนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนพื้นที่แล้ว ส่วนใหญ่เคยมาเยือนไม่เกิน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 54 และเคยมาเยือนประมาณ 4-6 ครั้ง ร้อยละ 22.1 โดยมีจำนวนครั้งที่เคยมาเยือนเฉลี่ยประมาณ 6 วัน ทั้งนี้นักท่องเที่ยวมักนิยมมาเยือนในช่วงหยุดเสาร์-อาทิตย์มากที่สุดถึงร้อยละ 66.8 และมักมาเยือนในช่วงหน้าหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ มากถึงร้อยละ 87.2 ในส่วนของการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพึงพอใจโดยรวมจากการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งก่อนๆ พบว่าร้อยละ 44.7 มีความพึงพอใจมาก รองลงมามีความพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 33.6 นักท่องเที่ยวเคยรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มาก่อนมากถึงร้อยละ 63 โดยรับทราบจากวารสาร นิตยสาร หรือหนังสือมากที่สุดถึงร้อยละ 39.7 รองลงมารับทราบจากสื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 21 และจากคำบอกเล่าหรือคำแนะนำ ร้อยละ 13.5 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสพการณ์ในการมาเยือนพื้นที่

(n = 400)		
<u>ประสพการณ์ในการมาเยือนพื้นที่</u>	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ประสพการณ์ในการมาเยือน</u>		
เคย	226	56.5
ไม่เคย	174	43.5
<u>จำนวนครั้งในการมาเยือน</u>		
มาเยือน 1 – 3 ครั้ง	122	54.0
มาเยือน 4 – 6 ครั้ง	50	22.1
มาเยือน 7 – 9 ครั้ง	12	5.3
มาเยือนมากกว่า 9 ครั้ง	42	18.6
ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	= 5.92	ค่าต่ำสุด (Min) = 1
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	= 7.86	ค่าสูงสุด (Max) = 50

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ช่วงเวลาที่นิยมมาเยือน</u>		
วันธรรมดา	24	10.6
วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์	151	66.8
วันหยุดตามเทศกาล	28	12.4
วันหยุดพักร้อน	10	4.4
เป็นไปได้ทุกวัน/ไม่แน่นอน	13	5.8
<u>ช่วงเดือนที่นิยมมาเยือน</u>		
มีนาคม - มิถุนายน	18	8.0
กรกฎาคม - ตุลาคม	11	4.9
พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์	197	87.2
<u>ความพึงพอใจโดยรวมจากการมาเยือนในครั้งก่อนๆ</u>		
พึงพอใจน้อยที่สุด	2	0.9
พึงพอใจน้อย	1	0.4
พึงพอใจปานกลาง	76	33.6
พึงพอใจมาก	101	44.7
พึงพอใจมากที่สุด	46	20.4
ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	=	3.87
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	=	0.78

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>การรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่</u>		
เคยรับทราบข่าวสารข้อมูลมาก่อน	252	63.0
ไม่เคยรับทราบข่าวสารข้อมูลมาก่อน	148	37.0
<u>แหล่งข้อมูลที่ได้รับทราบ</u>		
โทรทัศน์	53	21.0
อินเทอร์เน็ต	29	11.5
วารสาร/นิตยสาร/หนังสือ	100	39.7
คำบอกเล่า/คำแนะนำ	34	13.5
หนังสือพิมพ์	7	2.8
แผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว	17	6.7
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	2	0.8
ศูนย์บริการ/เจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ	8	3.2
กรมป่าไม้	2	0.8

2. ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมากับกลุ่มเพื่อนมากที่สุดถึงร้อยละ 42.8 รองลงมาเป็นกลุ่มครอบครัว ร้อยละ 21.5 และกลุ่มผสมระหว่างเพื่อนกับครอบครัว ร้อยละ 18 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเองคนเดียวพบน้อยที่สุด โดยมีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 1-5 คน ร้อยละ 42.3 รองลงมาเป็นกลุ่ม 6-10 คน ร้อยละ 30.3 และมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มเฉลี่ยประมาณ 13 คน ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาเยือนมากที่สุดถึงร้อยละ 61.5 รองลงมาเดินทางมากับรถบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 10.8 ส่วนใหญ่มีการพักค้างคืนในพื้นที่มากถึงร้อยละ 68 โดยมีจำนวนคืนที่พักค้างเฉลี่ยเท่ากับ 1.72 คืน นักท่องเที่ยวนิยมพักค้างคืนด้วยเตียงที่นำมาเอง คิดเป็นร้อยละ 59.6 หรือไม่ก็เช่าเตียงของทางอุทยานฯ ร้อยละ 15.4 โดยเลือกลานกางเต็นท์ผากกล้วยไม่เป็นที่พักแรมมากที่สุดถึงร้อยละ 51.1 ขณะที่นักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักค้างคืน จะใช้เวลาในการเที่ยวชมและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ประมาณ 7-8 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 25 โดยมีระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่เฉลี่ย 6.44 ชั่วโมง สำหรับค่าใช้จ่ายในการมาเยือนและประกอบกิจกรรมในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายโดยประมาณไม่เกิน 500 บาท/คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมามีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 501-1,000 บาท/คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 โดยมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 935.69 บาท/คน ทั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 74.5 ให้ความเห็นว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวอยู่ในระดับที่คาดหมายไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง

(n = 400)

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง</u>		
กลุ่มเพื่อน	171	42.8
กลุ่มครอบครัว	86	21.5
กลุ่มผสมระหว่างเพื่อนและครอบครัว	72	18.0
มากับบริษัทนำเที่ยว	45	11.3
เดินทางมาเองคนเดียว	4	1.0
อื่นๆ (กลุ่มที่ทำงาน/ทัศนศึกษา/ดูงาน)	22	5.5

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>จำนวนสมาชิกในกลุ่ม</u>		
1 - 5 คน	169	42.3
6 - 10 คน	121	30.3
11 - 15 คน	46	11.5
16 - 20 คน	21	5.3
มากกว่า 20 คน	43	10.8
ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) = 13.11	ค่าต่ำสุด (Min) = 1	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 29.74	ค่าสูงสุด (Max) = 300	
<u>ยานพาหนะในการเดินทาง</u>		
รถโดยสารปรับอากาศ/รถทัวร์	39	9.8
รถโดยสารประจำทาง/บขส.	15	3.8
รถยนต์ส่วนตัว	246	61.5
รถบริษัทนำเที่ยว	43	10.8
รถจักรยานยนต์	7	1.8
รถเช่า/เหมามา	28	7.0
อื่นๆ (รถจักรยาน/โบกรถมา)	22	5.5
<u>การพักค้างคืน</u>		
พักค้าง	272	68.0
ไม่พักค้าง	128	32.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>จำนวนคืนที่พักค้าง</u>		
1 คืน	138	50.7
2 คืน	113	41.5
3 คืน	13	4.8
4 คืนขึ้นไป	8	2.9
ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) = 1.72	ค่าต่ำสุด (Min) = 1	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.43	ค่าสูงสุด (Max) = 15	
<u>ประเภทที่พักแรม</u>		
บ้านพักของอุทยานฯ	37	13.6
เรือนเยาวชน	3	1.1
เต็นท์ของทางอุทยานฯ	42	15.4
นำเต็นท์มาเอง	162	59.6
รีสอร์ทเอกชน	20	7.4
เต็นท์ของทางอุทยานฯ และเต็นท์นำมาเอง	8	2.9
<u>สถานที่/บริเวณที่พักแรม</u>		
บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง	73	26.8
บริเวณลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้	139	51.1
บริเวณบ้านพักต่างๆ	40	14.7
บริเวณด้านล่าง/ภายนอกอุทยานฯ	20	7.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่เมื่อไม่พักค้าง</u>		
1 - 2 ชั่วโมง	12	9.4
3 - 4 ชั่วโมง	30	23.4
5 - 6 ชั่วโมง	27	21.1
7 - 8 ชั่วโมง	32	25.0
9 ชั่วโมงขึ้นไป	27	21.1
ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) = 6.44	ค่าต่ำสุด (Min) = 2	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 3.14	ค่าสูงสุด (Max) = 20	
<u>ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการมาเยือน</u>		
น้อยกว่า 500 บาท/คน	198	49.5
501 – 1,000 บาท/คน	106	26.5
1,001 – 2,000 บาท/คน	67	16.8
2,001 – 3,000 บาท/คน	23	5.8
มากกว่า 3,000 บาท/คน	6	1.5
ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) = 935.69	ค่าต่ำสุด (Min) = 25	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 897.81	ค่าสูงสุด (Max) = 7,000	
<u>ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการมาเยือน</u>		
ต่ำกว่าระดับที่คาดหมายไว้	52	13.0
อยู่ในระดับที่คาดหมายไว้	298	74.5
สูงกว่าระดับที่คาดหมายไว้	50	12.0

3. รูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้ประกอบในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกตอบได้ในทุกกิจกรรมที่ได้กระทำจริง ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมชมวิว/ทิวทัศน์มากที่สุดถึงร้อยละ 86.8 รองลงมาคือถ่ายภาพหรือบันทึกภาพ ร้อยละ 74 พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ ร้อยละ 62.5 และกางเต็นท์พักแรม ร้อยละ 71 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 52 เดินเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 47.5 ปิกนิก/ประกอบอาหารรับประทาน ร้อยละ 42.3 ดูนก ร้อยละ 39 ส่องสัตว์หรือชมหอดูสัตว์ ร้อยละ 33.5 เดินป่าระยะไกล ร้อยละ 25.3 ซ้อมสินค้าหรือของที่ระลึก ร้อยละ 24.5 และจี่จักรยาน ร้อยละ 4 ในขณะที่กิจกรรมอื่นๆ เช่น ดูดาว อ่านหนังสือ ชมสไลด์ เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 2.5 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

(n = 400)		
รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ชมวิว/ทิวทัศน์</u>		
ประกอบกิจกรรม	347	86.8
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	53	13.3
<u>เดินเส้นทางศึกษาธรรมชาติ</u>		
ประกอบกิจกรรม	190	47.5
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	210	52.5
<u>ถ่ายภาพ/บันทึกภาพ</u>		
ประกอบกิจกรรม	296	74.0
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	104	26.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ</u>		
ประกอบกิจกรรม	250	62.5
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	150	37.5
<u>สนุก</u>		
ประกอบกิจกรรม	156	39.0
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	244	61.0
<u>เล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติ</u>		
ประกอบกิจกรรม	208	52.0
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	192	48.0
<u>กางเต็นท์พักผ่อน</u>		
ประกอบกิจกรรม	213	53.3
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	187	46.8
<u>เดินป่าระยะไกล</u>		
ประกอบกิจกรรม	101	25.3
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	299	74.8
<u>ปิกนิก/ประกอบอาหารรับประทาน</u>		
ประกอบกิจกรรม	169	42.3
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	231	57.8

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>ส่องสัตว์</u>		
ประกอบกิจกรรม	134	33.5
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	266	66.5
<u>ขี่จักรยาน</u>		
ประกอบกิจกรรม	16	4.0
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	384	96.0
<u>ซื้อสินค้า/ของที่ระลึก</u>		
ประกอบกิจกรรม	98	24.5
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	302	75.5
<u>กิจกรรมอื่นๆ เช่น ดูดาว อ่านหนังสือ ชมสไลด์</u>		
ประกอบกิจกรรม	10	2.5
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	390	97.5

ตอนที่ 3 ประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสพการณ์ที่ได้รับจริง

ในส่วนของประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสพการณ์ที่ได้รับจริงของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา 3 ส่วนคือ ประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวหรือความคาดหวังก่อนที่นักท่องเที่ยวจะไปเยือนและประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ ประสพการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงหลังจากได้ไปเยือนและได้ประกอบกิจกรรมในพื้นที่เรียบร้อยแล้ว และคุณภาพประสพการณ์นันทนาการที่วัดจากความพึงพอใจโดยรวมในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ ผลการศึกษาดังนี้

1. ประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีประสพการณ์ที่พึงปรารถนาในระดับมากคือ อยากสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 55.3 อยากพบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย ร้อยละ 53.5 อยากหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย ร้อยละ 58 และอยากใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด ร้อยละ 41.3 ตามลำดับ สำหรับประสพการณ์ที่พึงปรารถนาปานกลางคือ อยากเรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ ร้อยละ 60.3 อยากผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง ร้อยละ 53 อยากสัมผัสความสันโดษหรือความสงบวิเวกจากธรรมชาติ ร้อยละ 49.8 อยากพบปะผู้คนใหม่ๆ หรือมิตรใหม่ ร้อยละ 44.8 อยากประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย ร้อยละ 52.3 อยากฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ ร้อยละ 46.5 อยากได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนและประกอบกิจกรรม ร้อยละ 59.8 และอยากไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน ร้อยละ 46 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา

(n = 400)

ประสพการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา	น้อย	ปานกลาง	มาก	\bar{X}	SD	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การได้เรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ	50 (12.5)	241 (60.3)	109 (27.3)	2.15	0.61	ปานกลาง
2. การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง	111 (27.8)	212 (53.0)	77 (19.3)	1.92	0.68	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา	น้อย	ปานกลาง	มาก	\bar{X}	SD	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
3. การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด	22 (5.5)	157 (39.3)	221 (55.3)	2.50	0.60	มาก
4. การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงาม และหลากหลาย	27 (6.8)	159 (39.8)	214 (53.5)	2.47	0.62	มาก
5. การได้สัมผัสความสันโดษ/ ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ	51 (12.8)	199 (49.8)	150 (37.5)	2.25	0.67	ปานกลาง
6. การได้หลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัด และวุ่นวาย	29 (7.3)	139 (34.8)	232 (58.0)	2.51	0.63	มาก
7. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	76 (19.0)	159 (39.8)	165 (41.3)	2.22	0.75	ปานกลาง
8. การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ/ได้มิตรใหม่	169 (42.3)	179 (44.8)	52 (13.0)	1.71	0.68	ปานกลาง
9. การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการ อย่างหลากหลาย	121 (30.3)	209 (52.3)	70 (17.5)	1.87	0.68	ปานกลาง
10. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบ กิจกรรมนันทนาการ	164 (41.0)	186 (46.5)	50 (12.5)	1.72	0.67	ปานกลาง
11. การได้รับความสะดวกสบายในการ ไปเยือนและประกอบกิจกรรม	93 (25.3)	239 (59.8)	68 (17.0)	1.94	0.63	ปานกลาง
12. การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน	101 (25.3)	184 (46.0)	115 (28.8)	2.04	0.74	ปานกลาง

หมายเหตุ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66 หมายถึง มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามาก

2. ประสบการณ์ที่ได้รับจริง ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีประสบการณ์ที่ได้รับจริงในระดับมาก จากการได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 55.5 ได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย ร้อยละ 53.5 ได้หลีกเลี่ยงหนีสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย ร้อยละ 49.3 และอยากใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด ร้อยละ 46.3 ตามลำดับ ประสบการณ์ที่ได้รับจริงในระดับปานกลางคือ ได้เรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ ร้อยละ 52.5 ได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง ร้อยละ 55 ได้สัมผัสความสันโดษ/ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ ร้อยละ 44.3 ได้พบปะผู้คนใหม่ๆ หรือได้มิตรใหม่ ร้อยละ 41.3 ได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย ร้อยละ 53.5 ได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ ร้อยละ 45.5 ได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนและประกอบกิจกรรม ร้อยละ 54 และได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน ร้อยละ 40 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์ที่ได้รับจริง

(n = 400)

ประสบการณ์ที่ได้รับจริง	น้อย	ปานกลาง	มาก	\bar{X}	SD	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การได้เรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ	48 (12.0)	210 (52.5)	142 (35.5)	2.24	0.65	ปานกลาง
2. การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถ ของตนเอง	85 (21.3)	220 (55.0)	95 (23.8)	2.03	0.67	ปานกลาง
3. การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด	18 (4.5)	160 (40.0)	222 (55.5)	2.51	0.58	มาก
4. การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงาม และหลากหลาย	33 (8.3)	153 (38.3)	214 (53.5)	2.45	0.64	มาก
5. การได้สัมผัสความสันโดษ/ ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ	82 (20.5)	177 (44.3)	141 (35.3)	2.15	0.73	ปานกลาง
6. การได้หลีกเลี่ยงหนีสภาพแวดล้อมที่แออัด และวุ่นวาย	53 (13.3)	150 (37.5)	197 (49.3)	2.36	0.71	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่ได้รับจริง	น้อย	ปานกลาง	มาก	\bar{X}	SD	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
7. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	69 (17.3)	146 (36.5)	185 (46.3)	2.29	0.74	ปานกลาง
8. การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ/ได้มิตรใหม่	148 (37.0)	165 (41.3)	87 (21.8)	1.85	0.75	ปานกลาง
9. การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการ อย่างหลากหลาย	102 (25.5)	214 (53.5)	84 (21.0)	1.96	0.68	ปานกลาง
10. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบ กิจกรรมนันทนาการ	149 (37.3)	182 (45.5)	96 (24.2)	1.80	0.71	ปานกลาง
11. การได้รับความสะดวกสบายในการ ไปเยือนและประกอบกิจกรรม	65 (16.3)	216 (54.0)	119 (29.8)	2.13	0.67	ปานกลาง
12. การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน	94 (23.5)	160 (40.0)	146 (36.5)	2.13	0.77	ปานกลาง

หมายเหตุ	คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66	หมายถึง	ได้รับประสบการณ์จริงน้อย
	คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33	หมายถึง	ได้รับประสบการณ์จริงปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00	หมายถึง	ได้รับประสบการณ์จริงมาก

3. คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีคุณภาพประสบการณ์มากหรือมีความพึงพอใจมากจากการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 30.5 ขณะเดียวกันยังต้องการกลับมาเยือนพื้นที่อีกถึงร้อยละ 90 โดยให้เหตุผลว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 16.3 รองลงมาเป็นเหตุผลที่ว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ สามารถเดินทางมาเยือนได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 13.8 และในพื้นที่มีบรรยากาศดี อากาศสดชื่น ร้อยละ 11.3 ตามลำดับ สำหรับเหตุผลที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการกลับมาอีกคือไม่ชอบท่องเที่ยวซ้ำที่เดิม คิดเป็นร้อยละ 50 และไม่แน่ใจเนื่องจากอยู่ต่างประเทศ ร้อยละ 35 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามคุณภาพประสบการณ์นันทนาการ

(n = 400)		
คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ</u>		
พึงพอใจน้อยที่สุด	-	-
พึงพอใจน้อย	7	1.8
พึงพอใจปานกลาง	122	30.5
พึงพอใจมาก	187	46.8
พึงพอใจมากที่สุด	84	21.0
ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	= 3.87	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	= 0.76	
<u>ความต้องการกลับมาเยือนอีก</u>		
ต้องการ	360	90.0
ไม่ต้องการ	40	10.0

ตารางที่ 8 (ต่อ)

คุณภาพประสบการณ์นันทนาการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
<u>เหตุผลในการกลับมาเยือนอีก</u>		
บรรยากาศดี อากาศสดชื่น	45	11.3
ธรรมชาติสมบูรณ์และสวยงาม	65	16.3
ใกล้กรุงเทพฯ เดินทางสะดวก	55	13.8
สัมผัสและใกล้ชิดธรรมชาติ	22	5.5
ดูความเปลี่ยนแปลงในต่างฤดู	16	4.0
ยังท่องเที่ยวไม่ทั่วพื้นที่	27	6.8
ศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติ/ระบบนิเวศ	19	4.8
ความเงียบสงบ เป็นส่วนตัว	28	7.0
เกิดความประทับใจ/ชอบ	50	12.5
ค่าใช้จ่ายไม่สูง	3	0.8
ประกอบกิจกรรมนันทนาการ	30	7.5
<u>เหตุผลของการไม่ต้องการกลับมาเยือนอีก</u>		
ไม่ชอบเที่ยวซ้ำที่เดิม	20	50.0
สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ/แพง	1	2.5
การบริการไม่ครบถ้วน	1	2.5
ไม่ประทับใจ	4	10.0
ไม่แน่ใจ เนื่องจากอยู่ต่างประเทศ	14	35.0

ตอนที่ 4 การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวครอบคลุม 2 ด้าน คือ การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ และการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวตอบตรงกับความรู้สึกและการรับรู้จากประสาทสัมผัสจริง จากนั้นระบุนออกมาเป็นระดับของการรับรู้ว่าจริงหรือไม่จริง โดยให้คะแนนการรับรู้ออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่จริงอย่างยิ่งไปจนถึงไม่จริงอย่างยิ่ง ส่วนประเด็นของการรับรู้มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบในทั้ง 2 ด้าน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นจริงในประเด็นเชิงบวกหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพในด้านดีหลายประเด็น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่สวยงามและโดดเด่น (ร้อยละ 58.8) แหล่งท่องเที่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและร่มรื่น (ร้อยละ 57.3) ในพื้นที่มีต้นไม้ให้ร่มเงาเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 53.3) ในพื้นที่มีอากาศดี บรรยากาศสดชื่น (ร้อยละ 48.8) และในพื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายประเภท ทำให้เลือกประกอบกิจกรรมได้มากขึ้น (ร้อยละ 44)

สำหรับประเด็นเชิงลบที่นักท่องเที่ยวรับรู้ว่าเป็นจริงคือ น้ำตกมีปริมาณน้อย (ร้อยละ 48.3) น้ำบริเวณน้ำตกมีสภาพขุ่นและไม่สะอาด (ร้อยละ 35.8) แทบไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่ (ร้อยละ 37) แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความเงียบสงบ วุ่นวาย และพลุกพล่านไปด้วยผู้คน (ร้อยละ 32) พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 27.8) ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวรับรู้ว่าเป็นไม่จริงในประเด็นเชิงลบหรือไม่เห็นด้วยที่ว่า พบเห็นขยะและสิ่งปฏิกูลตามากมายตามแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 34.5) และเกิดความขัดแย้งในการประกอบกิจกรรมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ในขณะที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน (ร้อยละ 36)

นอกจากนี้ในประเด็นผลกระทบต่อดินจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์เห็นได้อย่างชัดเจน (ร้อยละ 46.3) สภาพพื้นที่บริเวณน้ำตกเหมาะต่อการเล่นน้ำ (ร้อยละ 40) และพืชพรรณไม้ในพื้นที่ถูกเด็ดและเหยียบย่ำ (ร้อยละ 33.3) นักท่องเที่ยวรับรู้ว่าเป็นไม่แน่ใจ

เมื่อพิจารณาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติในภาพรวม พบว่านักท่องเที่ยวมีการรับรู้ในประเด็นเชิงบวกมากหรือเห็นด้วยว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพยังมีความเป็นธรรมชาติ คืออยู่ สำหรับประเด็นเชิงลบ นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ						(n = 400)		ระดับการรับรู้
	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การรับรู้เชิงบวก								
1. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและมีความร่มรื่น	96 (24.0)	229 (57.3)	52 (13.0)	19 (4.8)	4 (1.0)	3.99	0.81	มาก
2. ในพื้นที่มีอากาศดี บรรยากาศสดชื่น	135 (33.8)	195 (48.8)	43 (10.8)	23 (5.8)	4 (1.0)	4.09	0.87	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่สวยงามโดดเด่น	66 (16.5)	235 (58.8)	85 (21.3)	14 (3.5)	-	3.88	0.71	มาก
4. ในพื้นที่มีต้นไม้ให้ร่มเงาจำนวนมาก	102 (25.5)	213 (53.3)	56 (14.0)	25 (6.3)	4 (1.0)	3.96	0.86	มาก
5. พื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายทำให้ประกอบกิจกรรมได้มากขึ้น	28 (7.0)	176 (44.0)	157 (39.3)	35 (8.8)	4 (1.0)	3.47	0.79	ปานกลาง
6. สภาพพื้นที่บริเวณน้ำตกเหมาะต่อการเล่นน้ำ	20 (5.0)	133 (33.0)	160 (40.0)	72 (18.0)	15 (3.8)	3.18	0.91	ปานกลาง
	รวม					3.76	0.49	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตามธรรมชาติ	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	ระดับ การรับรู้
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การรับรู้เชิงลบ								
7. น้ำบริเวณน้ำตกมีสภาพขุ่น ไม่สะอาด	41 (10.3)	143 (35.8)	118 (29.5)	93 (23.3)	5 (1.3)	2.70	0.98	ปานกลาง
8. น้ำตกมีปริมาณน้ำน้อย	76 (19.0)	193 (48.3)	78 (19.5)	50 (12.5)	3 (0.8)	2.28	0.94	น้อย
9. พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรม ไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว	65 (16.3)	111 (27.8)	109 (27.3)	94 (23.5)	21 (5.3)	2.74	1.14	ปานกลาง
10. เกิดความขัดแย้งในการประกอบ กิจกรรมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ขณะใช้พื้นที่ร่วมกัน	21 (5.3)	70 (17.5)	116 (29.0)	144 (36.0)	49 (12.3)	3.33	1.06	ปานกลาง
11. แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความเงียบสงบ วุ่นวายและพลุกพล่านไปด้วยคน	39 (9.8)	128 (32.0)	94 (23.5)	127 (31.8)	12 (3.0)	2.86	1.06	ปานกลาง
12. ผลกระทบต่อคืนจากกิจกรรมการใช้ ประโยชน์เห็นได้อย่างชัดเจน	28 (7.0)	138 (34.5)	185 (46.3)	44 (11.0)	5 (1.3)	2.65	0.82	ปานกลาง
13. พืชพรรณไม้ในพื้นที่ ถูกเค็ด และเหยียบย่ำ	34 (8.5)	132 (33.0)	133 (33.3)	96 (24.0)	5 (1.3)	2.77	0.95	ปานกลาง
14. แทบไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่	60 (15.0)	148 (37.0)	130 (32.5)	54 (13.5)	8 (2.0)	2.51	0.97	ปานกลาง
15. พบเห็นขยะและสิ่งปฏิกูลมากมาย ตามแหล่งท่องเที่ยว	46 (11.5)	108 (27.0)	95 (23.8)	138 (34.5)	13 (3.3)	2.91	1.10	ปานกลาง
	รวม					2.75	0.58	ปานกลาง

หมายเหตุ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพมาก

2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่รับรู้ว่าเป็นจริงในทุกประเด็นที่เป็นการรับรู้เชิงบวก ได้แก่ สถานที่จอดรถมีความปลอดภัยและเข้าออกได้สะดวก (ร้อยละ 68.5) ห้องน้ำตั้งอยู่ในจุดที่เหมาะสม ไม่เปลี่ยว เข้าออกได้สะดวก (ร้อยละ 65.8) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีลักษณะโปร่ง โล่ง มีแสงสว่างเพียงพอ (ร้อยละ 65) ภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวถูกตกแต่งและจัดวางอย่างเหมาะสม สะดวกต่อการเที่ยวชม (ร้อยละ 63.5) ที่นั่งเล่นหรือที่พักริมทางมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติของพื้นที่ (ร้อยละ 61.3) ที่นั่งเล่น/ที่พักริมทางตั้งอยู่ตามจุดต่างๆ อย่างเหมาะสม (ร้อยละ 60) บริเวณโดยรอบของอาคารและสิ่งปลูกสร้างได้รับการตกแต่งพื้นที่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ (ร้อยละ 58.5) เส้นทางคมนาคมในพื้นที่ที่มีความสะดวกในการเข้าออกและเชื่อมต่อโยงทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 57.5) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางอุทยานฯ มีไว้บริการทำให้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น (ร้อยละ 57) ท่าเลที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม (ร้อยละ 56) สถานที่จอดรถมีขนาดเนื้อที่ที่เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 54.3) สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกมีสีสัน/รูปทรงที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติในพื้นที่ (ร้อยละ 51) แผ่นป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ มีความชัดเจนและกลมกลืนธรรมชาติ (ร้อยละ 48.3) ร้านค้า/ร้านอาหารมีการจัดสร้างอย่างเหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติในพื้นที่ (ร้อยละ 47.8) ในพื้นที่ที่มีที่พักแรมหลากหลายประเภทให้เลือก (ร้อยละ 47.5) ห้องน้ำและห้องสุขามีปริมาณเพียงพอ (ร้อยละ 47) ห้องน้ำและห้องสุขาสะอาด น่าใช้ (ร้อยละ 46.3) ที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลมีลักษณะและสีสันที่เหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ (ร้อยละ 41.5) และที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 36.3)

สำหรับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในประเด็นเชิงลบนั้นพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นจริงใน 2 ประเด็นคือการปรับปรุงสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำให้ความเป็นธรรมชาติถูกทำลาย (ร้อยละ 44.3) และสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้สูญเสียสภาพธรรมชาติและความสะดวกสบาย (ร้อยละ 36.5) ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวรับรู้ว่าเป็นจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในประเด็นเชิงลบ กล่าวคือไม่เห็นด้วยในประเด็นที่ว่าแผ่นป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ มีมากเกินไป ทำให้รบกวนสายตา (ร้อยละ 60.8) สภาพถนนและเส้นทางเดินเท้ายังไม่ได้มาตรฐานและไม่มีความปลอดภัยเพียงพอ (ร้อยละ 47.5) อาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มีสภาพใหญ่โต ทำให้บดบังวิวและทิวทัศน์ (ร้อยละ 40) สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมีสภาพเก่า ชำรุด และทรุดโทรม (ร้อยละ 38.5)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวไทยไม่แน่ใจในหลายประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ว่าบ้านพักของทางอุทยานฯ มีสภาพขัดแย้งกับความเป็นธรรมชาติ (ร้อยละ 57) บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคองมีสภาพโล่งเตียน ไม่ร่มรื่น (ร้อยละ 44.8) บริเวณลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้มีเนื้อที่คับแคบ (ร้อยละ 41.5) น้ำใช้ไม่สะอาด ชุมมีตะกอน (ร้อยละ 35.8) และในพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไป (ร้อยละ 35.3)

เมื่อพิจารณาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในภาพรวม พบว่านักท่องเที่ยวมีการรับรู้ในประเด็นเชิงบวกและเชิงลบ อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน กล่าวคือมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นยังมีสภาพที่ไม่ดีและไม่แย่มากเกินไป รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มนุษย์สร้างขึ้น	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	ระดับ การรับรู้
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
(n = 400)								
การรับรู้เชิงบวก								
1. ทำเลที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างและ สิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม	17 (4.3)	224 (56.0)	115 (28.8)	41 (10.3)	3 (0.8)	3.53	0.77	ปานกลาง
2. สิ่งอำนวยความสะดวกทำให้ประกอบ กิจกรรมได้สะดวกสบายขึ้น	42 (10.5)	228 (57.0)	99 (24.8)	30 (7.5)	1 (0.3)	3.70	0.77	มาก
3. สิ่งปลูกสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก มีรูปทรงสีสันกลมกลืนธรรมชาติ	25 (6.3)	204 (51.0)	116 (29.0)	48 (12.0)	7 (1.8)	3.48	0.85	ปานกลาง
4. เส้นทางคมนาคมสะดวก เข้าออก ได้สะดวกเชื่อมโยงทุกแหล่งท่องเที่ยว	79 (19.8)	230 (57.5)	66 (16.5)	16 (4.0)	9 (2.3)	3.88	0.84	มาก
5. แผ่นป้าย/สัญลักษณ์มีความชัดเจน และกลมกลืนธรรมชาติ	32 (8.0)	193 (48.3)	111 (27.8)	60 (15.0)	4 (1.0)	3.47	0.88	ปานกลาง
6. ที่รองรับขยะ/สิ่งปฏิกูลเพียงพอต่อ การใช้ประโยชน์	19 (4.8)	145 (36.3)	119 (29.8)	94 (23.5)	23 (5.8)	3.10	1.00	ปานกลาง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มนุษย์สร้างขึ้น	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	ระดับ การรับรู้
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การรับรู้เชิงบวก (ต่อ)								
7. ที่รองรับขยะ/สิ่งปฏิกูลมีรูปทรงสี่เหลี่ยม กลมกลืนและเหมาะสม	16 (4.0)	166 (41.5)	132 (33.0)	69 (17.3)	17 (4.3)	3.24	0.93	ปานกลาง
8. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสะอาด น่าใช้	26 (6.5)	185 (46.3)	92 (23.0)	78 (19.5)	19 (4.8)	3.30	1.00	ปานกลาง
9. ห้องน้ำ/ห้องสุขามีปริมาณเพียงพอ	33 (8.3)	188 (47.0)	91 (22.8)	76 (19.0)	12 (3.0)	3.39	0.98	ปานกลาง
10. ห้องน้ำ/ห้องสุขาอยู่ในที่เหมาะสม ไม่เปลี่ยว เข้าออกสะดวก	49 (12.3)	263 (65.8)	68 (17.0)	17 (4.3)	3 (0.8)	3.85	0.71	มาก
11. สถานที่จอดรถมีความปลอดภัย เข้าออกได้สะดวก	50 (12.5)	274 (68.5)	52 (13.0)	19 (4.8)	5 (1.3)	3.86	0.73	มาก
12. สถานที่จอดรถมีพื้นที่เพียงพอกับ จำนวนนักท่องเที่ยว	38 (9.3)	217 (54.3)	89 (22.3)	46 (11.5)	10 (2.5)	3.57	0.90	ปานกลาง
13. ที่นั่งเล่น/ที่พักริมทางมีสภาพ กลมกลืนธรรมชาติในพื้นที่	29 (7.3)	245 (61.3)	95 (23.8)	28 (7.0)	3 (0.8)	3.67	0.74	มาก
14. ที่นั่งเล่น/ที่พักริมทางกระจาย ตามจุดต่างๆ อย่างเหมาะสม	30 (7.5)	240 (60.0)	98 (24.5)	28 (7.0)	4 (1.0)	3.66	0.76	ปานกลาง
15. ภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตกแต่งจัดวางได้เหมาะสม	53 (13.3)	254 (63.5)	65 (16.3)	23 (5.8)	5 (1.3)	3.82	0.78	มาก
16. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีลักษณะ โปร่ง โล่ง มีแสงสว่างเพียงพอ	53 (13.3)	260 (65.0)	74 (18.5)	11 (2.8)	2 (0.5)	3.88	0.68	มาก

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มนุษย์สร้างขึ้น	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	ระดับ การรับรู้
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การรับรู้เชิงบวก (ต่อ)								
17. บริเวณรอบอาคาร ได้รับการตกแต่ง พื้นที่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ	27 (6.8)	234 (58.5)	109 (27.3)	29 (7.3)	1 (0.3)	3.64	2.4	ปานกลาง
18. ในพื้นที่ที่มีที่พักหลากหลายประเภท ให้เลือก	32 (8.0)	190 (47.5)	132 (33.0)	40 (10.0)	6 (1.5)	3.51	0.84	ปานกลาง
19. ร้านค้า/ร้านอาหารจัดสร้างอย่าง เหมาะสม กลมกลืนกับสภาพพื้นที่	15 (3.8)	191 (47.8)	130 (32.5)	54 (13.5)	10 (2.5)	3.37	0.85	ปานกลาง
	รวม					3.58	0.40	ปานกลาง
การรับรู้เชิงลบ								
20. การปรับปรุงสภาพทั่วไปของพื้นที่ ทำให้ความเป็นธรรมชาติถูกทำลาย	34 (8.5)	177 (44.3)	127 (31.8)	59 (14.8)	3 (0.8)	2.55	0.87	ปานกลาง
21. ในพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกมากเกินไป	25 (6.3)	92 (23.0)	141 (35.3)	134 (33.5)	8 (2.0)	3.02	0.95	ปานกลาง
22. อาคาร/สิ่งปลูกสร้างมีสภาพใหญ่โต บดบังวิว ทิวทัศน์	15 (3.8)	77 (19.3)	131 (32.8)	160 (40.0)	17 (4.3)	3.22	0.93	ปานกลาง
23. สิ่งปลูกสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้สูญเสียสภาพธรรมชาติที่เงียบสงบ	35 (8.8)	146 (36.5)	125 (31.3)	91 (22.8)	3 (0.8)	2.70	0.94	ปานกลาง
24. สิ่งปลูกสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวก มีสภาพเก่า และชำรุด	16 (4.0)	85 (21.3)	128 (32.0)	154 (38.5)	17 (4.3)	3.18	0.95	ปานกลาง
25. สภาพถนนและเส้นทางเดินเท้ายัง ไม่ได้มาตรฐานและความปลอดภัย	10 (2.5)	61 (15.3)	103 (25.8)	190 (47.5)	36 (9.0)	3.45	0.94	ปานกลาง
26. แผ่นป้าย/สัญลักษณ์ในพื้นที่มีมาก เกินไป รกหูรกตา	10 (2.5)	29 (7.3)	82 (20.5)	243 (60.8)	36 (9.0)	3.67	0.84	มาก

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มนุษย์สร้างขึ้น	จริง	จริง	ไม่	ไม่	ไม่จริง	\bar{X}	SD	ระดับ การรับรู้
	อย่างยิ่ง		แน่ใจ	จริง	อย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การรับรู้เชิงลบ (ต่อ)								
27. น้ำใช้ไม่สะอาด ขุ่นมีตะกอน	25 (6.3)	105 (26.3)	143 (35.8)	110 (27.5)	17 (4.3)	2.97	0.98	ปานกลาง
28. บ้านพักของอุทยาน มีสภาพขัดแย้ง กับความเป็นธรรมชาติ	11 (2.8)	80 (20.0)	228 (57.0)	77 (19.3)	4 (1.0)	2.96	0.74	ปานกลาง
29. บริเวณลานกางเต็นท์ถ้าคอกมี สภาพโล่งเตียน ไม่ร่มรื่น	41 (10.3)	118 (29.5)	179 (44.8)	57 (14.3)	5 (1.3)	2.67	0.89	ปานกลาง
30. บริเวณลานกางเต็นท์หากกล้วยไม้ มีพื้นที่คับแคบ	42 (10.5)	135 (33.8)	166 (41.5)	56 (14.0)	1 (0.3)	2.60	0.87	ปานกลาง
รวม						3.00	0.47	ปานกลาง

หมายเหตุ	คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33	หมายถึง	มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อย
	คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66	หมายถึง	มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00	หมายถึง	มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพมาก

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว

การสอบถามนักท่องเที่ยวเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. จุดเด่นและเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 360 ตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดเด่นหรือมีเอกลักษณ์คือ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรหรือแหล่งนันทนาการหลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมาคือเป็นอุทยานแห่งชาติที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ง่ายและสะดวก ร้อยละ 16.5 และมีธรรมชาติที่สวยงามและโดดเด่น ร้อยละ 14.8 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

(n = 360)		
จุดเด่นและเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มีธรรมชาติที่สวยงามและโดดเด่น	52	14.8
อยู่ใกล้กรุงเทพฯ เดินทางสะดวก	58	16.5
บรรยากาศดี ร่มรื่น อากาศดี เย็นสบาย	27	7.7
ป่าไม้อุดมสมบูรณ์/แหล่งนันทนาการหลากหลาย	84	23.9
สัตว์ป่ามีมากมาย/หลากหลายชนิด	40	11.4
มีบริการส่งสัตว์ตอนกลางคืน	23	6.5
มีจุดบริการกางเต็นท์พักแรม	6	1.7
มีความเงียบสงบ อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ	41	11.6
เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีชื่อเสียงและมีพื้นที่กว้างใหญ่	16	4.5
มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน	5	1.4

2. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ในภาพรวมนักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ดังนี้

2.1 การบริการกิจกรรมส่องสัตว์ในช่วงกลางคืนมีมากเกินไป ไม่มีการจำกัดปริมาณรถในการส่องสัตว์ โดยเฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้สัตว์ป่าถูกรบกวนและพบเห็นยากขึ้น

2.2 ห้องสุขา-ห้องน้ำไม่สะอาด ไม่มีห้องน้ำแบบชักโครกสำหรับผู้สูงอายุและมีปัญหาเรื่องสุขภาพเช่า

2.3 มีการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น เป็นผลให้ธรรมชาติโดยรวมถูกทำลาย

2.4 บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคองไม่มีความร่มรื่น และมีต้นไม้ไม่มากนัก

2.5 เส้นทางคมนาคมขึ้น-ลงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แคบเกินไป ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัยในการเดินทาง

2.8 อุปกรณ์สำหรับบริการกางเต็นท์พักผ่อนไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ เช่น ไม่มีแผ่นยางปูพื้น เต็นท์เก่าและสกปรก เป็นต้น

2.9 ปริมาณร้านค้า/ร้านอาหารมีน้อยเกินไป ไม่เพียงพอ

2.10 เส้นทางคมนาคมในอุทยานฯ มีหลายเส้นทาง ทำให้สัตว์ป่าถูกรบกวนและถูกทับตายเป็นจำนวนมาก

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

3.1 การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ การปลูกสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติให้มากที่สุด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3.2 ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล เช่น การจองล่วงหน้า การจัดช่วงเวลาท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3 จัดบุคลากร/เจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ เพื่อคอยแนะนำให้ความรู้ ตรวจสอบและเข้มงวดในเรื่องกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติตน เพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม

3.4 เพิ่มการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การจัดกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

3.5 ปรับปรุงพื้นที่ลานกางเต็นท์ลำตะคองให้ร่มรื่นมากขึ้น เช่น ปลูกต้นไม้

3.6 จัดทำป้ายบอกที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและระยะทางให้มากขึ้น โดยให้ความชัดเจนและต่อเนื่อง

3.7 ปรับปรุงห้องน้ำ-ห้องสุขาให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ บริการส้วมแบบชักโครกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุและมีปัญหาเรื่องเข้า

3.8 จัดสถานที่จอดรถให้เพียงพอ มีร่มเงาและเป็นระเบียบ สะดวกในการเข้า-ออก

3.9 ส่งเสริมการรักษาความสะอาด และจัดการด้านขยะ เช่น แจกถุงขยะแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เก็บขยะของตนก่อนออกจากพื้นที่ เช่น ลานกางเต็นท์ พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมปิกนิก เป็นต้น

3.10 ควรมีจุดบริการน้ำดื่มฟรีสำหรับนักท่องเที่ยว

3.11 จัดทำถังขยะเพิ่มเติมบางจุดที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ให้มีฝาปิดมิดชิดป้องกันสัตว์
คุ้ยเขี่ยขยะ รวมถึงมีระบบการจัดการขยะที่รวดเร็ว เช่น กำจัดขยะทุกวัน เป็นต้น

3.12 ปรับปรุงที่อาบน้ำบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคองให้เป็นอาคารถาวรกว่าเดิม

3.13 ควรจัดให้บริการรถนำเที่ยวรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยไม่ต้องใช้รถ
ของตนเอง

3.14 ควรมีป้ายหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ป้ายเตือน ป้ายสื่อความหมายที่เป็นภาษาอังกฤษ
ให้มากขึ้น และปรับปรุงแผ่นพับและแผนที่ให้มีความละเอียดและชัดเจนมากกว่าเดิม เพื่อช่วยใน
การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ด้วยตนเองมากกว่าการใช้เจ้าหน้าที่นำเที่ยว

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การทดสอบ t การทดสอบ F และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้งหมด 6 ข้อ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามเชื้อชาติระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยใช้การทดสอบ t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.305$, Sig. = .001) โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.262 และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.386 สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

(n = 400)						
เชื้อชาติ	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า t	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
ชาวไทย	300	3.262	0.326	3.305	398	.001
ชาวต่างประเทศ	100	3.386	0.315			

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ของนักท่องเที่ยว โดยใช้การทดสอบ t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.312$, Sig. = .001) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนพื้นที่แล้วมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.246 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมาเยือนมีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.354 สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน

(n = 400)						
ประสบการณ์ ในการมาเยือนพื้นที่	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า t	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
เคย	226	3.246	0.337	3.312	398	.001
ไม่เคย	174	3.354	0.304			

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามการพักค้างคืนของนักท่องเที่ยว โดยใช้การทดสอบ t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($t = 1.394$, Sig. = .164) โดยนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.277 และนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักค้างคืนมีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.326 สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่แตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักค้างคืน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนแตกต่างกัน

(n = 400)						
การพักค้างคืน ในพื้นที่	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า t	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
พักค้างคืน	272	3.277	0.335	1.394	398	.164
ไม่พักค้างคืน	128	3.326	0.308			

สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ โดยการทดสอบ t พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ใน 2 กิจกรรมเท่านั้น คือกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติ ($t = 3.355$, Sig. = .001) และกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก ($t = 2.156$, Sig. = .032) โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติ มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.345 และนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบกิจกรรมดังกล่าวมีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.237 สำหรับกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.355 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบกิจกรรมดังกล่าวมีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.273 ทั้งนี้ในรูปแบบกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในทุกกิจกรรม จึงสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติและกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติและกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว
ที่มีรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน

(n = 400)						
รูปแบบการประกอบ กิจกรรมนันทนาการ	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า t	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
<u>ชมวิว/ทิวทัศน์</u>						
ประกอบกิจกรรม	347	3.298	0.330	0.739	398	.461
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	53	3.262	0.307			
<u>เดินเส้นทางศึกษาธรรมชาติ</u>						
ประกอบกิจกรรม	190	3.317	0.347	1.421	398	.156
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	210	3.271	0.307			
<u>ถ่ายภาพ/บันทึกภาพ</u>						
ประกอบกิจกรรม	296	3.300	0.329	0.768	398	.443
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	104	3.272	0.323			
<u>พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ</u>						
ประกอบกิจกรรม	250	3.293	0.344	0.005	398	.996
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	150	3.293	0.299			
<u>ดูนก</u>						
ประกอบกิจกรรม	156	3.303	0.336	0.502	398	.616
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	244	3.286	0.322			
<u>เล่นน้ำตก/ลำนน้ำธรรมชาติ</u>						
ประกอบกิจกรรม	208	3.345	0.324	3.355	398	.001
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	192	3.237	0.322			

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รูปแบบการประกอบ กิจกรรมนันทนาการ	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า t	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
<u>กางเต็นท์พักผ่อน</u>						
ประกอบกิจกรรม	213	3.303	0.345	0.650	398	.516
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	187	3.282	0.307			
<u>เดินป่าระยะไกล</u>						
ประกอบกิจกรรม	101	3.343	0.276	1.789	398	.074
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	299	3.276	0.342			
<u>ปิกนิก/ประกอบอาหารรับประทาน</u>						
ประกอบกิจกรรม	169	3.259	0.337	1.780	398	.076
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	231	3.318	0.319			
<u>ส่องสัตว์</u>						
ประกอบกิจกรรม	134	3.282	0.296	0.494	398	.621
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	266	3.299	0.343			
<u>ขี่จักรยาน</u>						
ประกอบกิจกรรม	16	3.257	0.464	0.449	398	.654
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	384	3.295	0.321			
<u>ซื้อสินค้าของที่ระลึก</u>						
ประกอบกิจกรรม	98	3.355	0.333	2.156	398	.032
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	302	3.273	0.324			
<u>กิจกรรมอื่นๆ เช่น ดูดาว อ่านหนังสือ ชมสไลด์</u>						
ประกอบกิจกรรม	10	3.189	0.433	1.019	398	.309
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	390	3.296	0.324			

**สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน
มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน**

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยว โดยใช้การทดสอบ F พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 ประเด็นคือ อยากจะได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนหรือการประกอบกิจกรรม ($t = 3.023$, Sig. = .050) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามากจะมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.373 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาปานกลาง มีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.288 และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาลด มีการรับรู้เฉลี่ยเท่ากับ 3.247 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนา จะได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนหรือการประกอบกิจกรรม แตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาในประเด็นอื่นๆ พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในทุกประเด็นที่พึงปรารถนา

รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน

(n = 400)						
ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า F	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
<u>การได้ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ/ระบบนิเวศ</u>						
น้อย	50	3.245	0.345	0.809	397	.446
ปานกลาง	241	3.292	0.332			
มาก	109	3.316	0.308			
<u>การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง</u>						
น้อย	111	3.277	0.325	0.214	397	.808
ปานกลาง	212	3.201	0.333			
มาก	77	3.291	0.318			

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่พึง ปรารถนา	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า F	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
<u>การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด/อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ</u>						
น้อย	22	3.313	0.358	1.337	397	.264
ปานกลาง	157	3.260	0.329			
มาก	221	3.315	0.322			
<u>การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย</u>						
น้อย	27	3.240	0.379	0.418	397	.658
ปานกลาง	159	3.289	0.341			
มาก	214	3.302	0.311			
<u>การได้สัมผัสความสันโดษหรือความสงบวิเวกจากธรรมชาติ</u>						
น้อย	51	3.205	0.343	2.215	397	.110
ปานกลาง	199	3.300	0.330			
มาก	150	3.314	0.316			
<u>การได้หลีกเลี่ยงหนีสภาพแวดล้อมที่แออัดวุ่นวาย</u>						
น้อย	29	3.268	0.394	2.541	397	.080
ปานกลาง	139	3.247	0.293			
มาก	232	3.324	0.336			
<u>การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด</u>						
น้อย	76	3.320	0.338	0.704	397	.495
ปานกลาง	159	3.270	0.313			
มาก	165	3.302	0.336			

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่พึง ปรารถนา	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	SD	ค่า F	d.f.	นัยสำคัญ (Sig.)
<u>การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ/ได้มิตรใหม่</u>						
น้อย	169	3.299	0.339	0.215	397	.806
ปานกลาง	179	3.282	0.303			
มาก	52	3.312	0.372			
<u>การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย</u>						
น้อย	121	3.282	0.361	0.029	397	.767
ปานกลาง	209	3.291	0.309			
มาก	70	3.318	0.325			
<u>การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ</u>						
น้อย	164	3.303	0.322	0.170	397	.843
ปานกลาง	186	3.283	0.329			
มาก	50	3.297	0.345			
<u>การได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนหรือการประกอบกิจกรรม</u>						
น้อย	93	3.247	0.356	3.023	397	.050
ปานกลาง	239	3.288	0.312			
มาก	68	3.373	0.331			
<u>การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน</u>						
น้อย	101	3.255	0.333	1.698	397	.184
ปานกลาง	184	3.287	0.338			
มาก	115	3.336	0.302			

เมื่อมีการเปรียบเทียบเชิงซ้อน (multiple comparisons) ของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามประสบการณ์ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวเป็นรายคู่ ตามวิธีการของ Scheffe พบว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามาก ($\bar{x} = 2.627$) มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อยกว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาน้อย ($\bar{x} = 2.753$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามากจะมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อยกว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาน้อย รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวกับประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน

(n = 400)

ประสบการณ์ที่พึงปรารถนา	\bar{x}	S.D.	จำนวนครั้งในการมาเยือน		
			น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	3.247	0.356	-	-	*
ปานกลาง	3.288	0.312	-	-	-
มาก	3.373	0.331	*	-	-

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 6 การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับ คุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรวม กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -.025 และ .034 สรุปได้ว่าการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นกับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .101 และมีค่าเป็นบวก (+) หรือมีทิศทางเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ว่าการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นสูง ก็จะมีผลกับการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพสูงตามด้วย รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับ
คุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

ตัวแปร	(n = 400)			
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)			
	(v1)	(v2)	(v3)	(v4)
การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ (V1)	1.000			
การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น (V2)	.300*	1.000		
การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรวม (V3)	.873*	.728*	1.000	
คุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว (V4)	-.025	.101**	.034	1.000

หมายเหตุ * นัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .05

** นัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .01

วิจารณ์ผล

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเป็นชายและหญิง ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 53 และ 47) อาจเนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งนันทนาการที่สะดวกสบาย ทั้งการเดินทางและการประกอบกิจกรรม ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถมาเยือนได้ทั้งชายและหญิง นอกจากนี้พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.5) มาจากกรุงเทพฯ อาจเพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงทำให้นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ นิยมเดินทางมาเยือนมากที่สุด

ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาเยือนในช่วงฤดูหนาวคือช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์มากที่สุด (ร้อยละ 87.2) ซึ่งเป็นช่วงที่มีอากาศดี ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์และสวยงาม เป็นฤดูท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มาก่อน (ร้อยละ 63) ทั้งนี้เนื่องจากในประเทศไทยมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอ และข้อมูลต่างๆ ค้นหาได้ไม่ยาก นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวมากที่สุด (ร้อยละ 61.5) อาจเนื่องจากรถยนต์ส่วนตัวทำให้การเดินทางสะดวกสบายขึ้น และสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงกว่ายานพาหนะอื่นๆ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการมาเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ว่าอยู่ในระดับที่คาดหมายไว้ (ร้อยละ 74.5) อาจเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นอุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่อยู่ไม่ไกล จึงมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียม ค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าเดินทางไม่สูงมากนัก ส่วนใหญ่นิยมพักแรมด้วยเต็นท์ที่นำมาเอง (ร้อยละ 59.6) บริเวณลานกางเต็นท์ผากกล้วยไม่มากที่สุด อาจเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่กางเต็นท์แห่งแรก มีความร่มรื่นและมีสภาพที่เป็นธรรมชาติมากกว่า อีกทั้งยังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

ประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่ได้รับจริง

พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนามากที่อยากสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ (ร้อยละ 55.3) อยากพบเห็นธรรมชาติที่สวยงามหลากหลาย (ร้อยละ 53.5) และอยากหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย (ร้อยละ 58) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นอุทยานแห่งชาติและเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีการประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังหรือมีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามากในประเด็นดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่พึงปรารถนา (ก่อน) และประสบการณ์ที่ได้รับจริง (หลัง) จากการไปเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันหรือตรงกันในทุกประเด็น กล่าวคือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามาก ก็จะได้รับประสบการณ์จริงตามที่ปรารถนาไว้มาก เช่นเดียวกับที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาปานกลาง ก็ได้รับประสบการณ์จริงในระดับปานกลางเช่นกัน

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

นักท่องเที่ยวรับรู้ว่าเป็นจริงต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในประเด็นที่เป็นเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ และนักท่องเที่ยวมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติในภาพรวมสำหรับประเด็นเชิงบวกหรือเห็นด้วยว่ายังมีความเป็นธรรมชาติมาก (3.76) ส่วนประเด็นเชิงลบ นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในระดับปานกลาง (3.76) ในขณะที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น นักท่องเที่ยวรับรู้ทั้งเชิงบวกและลบในระดับปานกลาง (3.58 และ 3.00) ซึ่งอธิบายได้ว่านักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยรวมของพื้นที่ว่ามีความเหมาะสมดี

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีแหล่งที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันมาก จึงมีผลกับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ตนได้สัมผัสในพื้นที่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ตนอาศัยอยู่

2. พบว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่แตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ย่อมมีความเคยชินต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ สามารถนำประสบการณ์มาเปรียบเทียบรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมาเยือน จึงมีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แตกต่างกัน

3. พบว่านักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่แตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักค้างคืน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืนและไม่มีการพักค้างคืนใช้เวลาในพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะพักค้างเพียง 1 คืน และอาจเดินทางมาถึงพื้นที่ในช่วงเย็นแล้ว ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักค้างคืนในพื้นที่ ได้มีการใช้ระยะเวลาในการเที่ยวชมและใช้ประโยชน์พื้นที่ประมาณ 7-8 ชั่วโมง จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีโอกาสประกอบกิจกรรมและศึกษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ได้อย่างละเอียดทั่วถึง และไม่สามารถวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบสภาพพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

4. พบว่านักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 2 กิจกรรม คือกิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติและกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวแต่ละคนสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้มากกว่า 1 กิจกรรม ทำให้มีโอกาสศึกษาและสัมผัสสภาพพื้นที่หรือสิ่งแวดล้อมได้ชัดเจนทั่วถึง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ไม่แตกต่างกันได้

5. พบว่านักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 ประเด็นคือ อยากรจะได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนหรือการประกอบกิจกรรม โดยนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามาก จะมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพน้อยกว่านักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาลด ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาจะได้รับความสะดวกสบายในการมาเยือนหรือการประกอบกิจกรรมจะสนใจในสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ในพื้นที่ที่สะดวกสบาย หรือมีปริมาณเพียงพอตามความต้องการเพียงใด ซึ่งจะแตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาลดกว่า ซึ่งจะสนใจรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความเป็นธรรมชาติได้ชัดเจนมากกว่า

6. พบว่าการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นสูง จะมีผลกับการเกิดประสบการณ์นันทนาการสูงตาม ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริงในการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 100 ตัวอย่าง ทั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยทำการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายภาพรวมของประชากรกลุ่มตัวอย่างในเชิงพรรณนา ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test , F test และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าชาวต่างประเทศ โดยเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก ส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 31 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ รองลงมาเดินทางมาจากทวีปยุโรป

ผลการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนพื้นที่แล้ว มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยมา โดยมีจำนวนครั้งในการมาเยือนเฉลี่ยประมาณ 6 ครั้ง และนิยมมาในช่วงหยุดเสาร์-อาทิตย์ และในช่วงหน้าหนาวระหว่างเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ ในการมาเยือนพื้นที่ในครั้งก่อนๆ นั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก นักท่องเที่ยวเคยรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มาก่อน โดยรับทราบจากสื่อที่เป็นวารสาร/นิตยสาร/หนังสือมากที่สุด ในส่วนของการศึกษาลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทางพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมากับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด โดยมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มเฉลี่ยประมาณ 13 คน นิยมเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวและนิยมพักค้างแรมในพื้นที่ ส่วนใหญ่ประมาณ 2 คืน ด้วยเส้นทางที่นำมาเองและเลือกลานกางเต็นท์ผากกล้วยไม่เป็นที่พักแรมมากที่สุด

ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่ไม่มีอาการป่วยจะใช้เวลาในการเที่ยวชมและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ประมาณ 6 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาครั้งนี้ โดยประมาณไม่เกิน 500 บาท/คน และให้ความเห็นว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวอยู่ในระดับที่คาดหมายไว้ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวประกอบมากที่สุดคือ การชมวิว/ทิวทัศน์ รองลงมาคือการถ่ายภาพ/บันทึกภาพ และการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ ขณะที่กิจกรรมอื่นๆ (ดูดาว สังสรรค์ และชมสไลด์) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้กระทำน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา (ก่อน) และประสบการณ์ที่ได้รับจริง (หลัง) จากการไปเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่ พบว่านักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและได้รับประสบการณ์จริงตามที่ได้ปรารถนาไว้ตรงกันทุกประเด็น โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนามาก ที่อยากสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ อยากพบเห็นธรรมชาติที่สวยงามหลากหลาย และอยากหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย ทั้งนี้ได้รับประสบการณ์จริงตามที่พึงปรารถนาเช่นกัน สำหรับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการหรือความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวในการมาเยือนในครั้งนี้ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยรวมมากและต้องการกลับมาเยือนอีก เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และสวยงาม อยู่ใกล้กรุงเทพฯ สามารถเดินทางมาได้สะดวก ส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการกลับมาอีก ให้เหตุผลว่าไม่ต้องการมาท่องเที่ยวซ้ำในที่เดิมๆ

นักท่องเที่ยวมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นอยู่ในสภาพที่เหมาะสมดี มีบางประเด็นที่นักท่องเที่ยวรับรู้ทางลบคือน้ำตกมีปริมาณน้ำน้อย ชื้นและไม่สะอาด แทบไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่ รวมถึงการปรับปรุงสภาพพื้นที่ทำให้ความเป็นธรรมชาติถูกทำลาย สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้สูญเสียความเป็นธรรมชาติและความเงียบสงบ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจุดเด่นหรือเอกลักษณ์คือเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์/แหล่งนันทนาการหลากหลาย มีธรรมชาติที่สวยงามโดดเด่น และอยู่ใกล้กรุงเทพฯ เดินทางมาเยือนได้สะดวก

การทดสอบสมมติฐานสรุปผลได้ว่า เชื้อชาติ ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่ รูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ (กิจกรรมเล่นน้ำตก/ลำนน้ำธรรมชาติและกิจกรรมซื้อสินค้า/ของที่ระลึก) และประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกสบายในการมาเยือนและการประกอบกิจกรรม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยว ในขณะที่การพักค้างคืนของนักท่องเที่ยวนั้น กลับไม่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาลดเกี่ยวกับการได้รับความสะดวกสบายในการไปเยือนและประกอบกิจกรรม จะมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพมากกว่านักท่องเที่ยวที่พึงปรารถนาในเรื่องดังกล่าวมาก นอกจากนี้พบว่า การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นสูง จะส่งผลต่อการเกิดประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพสูงตามด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่างกัน ดังนั้นในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่ ควรคำนึงถึงการรับรู้ที่แตกต่างกันดังกล่าว มีการจัดการและการพัฒนาที่ได้มาตรฐานสากล สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก จัดรูปแบบกิจกรรมที่สามารถให้บริการและรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปพร้อมๆ กัน
2. ควรให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมาประกอบในการวางแผนจัดการพื้นที่ เพื่อสามารถตอบสนองตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของพื้นที่ไปพร้อมกัน
3. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นทางหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ควรศึกษาและไตร่ตรองให้มากขึ้นก่อนพัฒนาและปรับปรุงสภาพพื้นที่ การจัดการสภาพแวดล้อม

ทางกายภาพควรสอดคล้องกับผู้ใช้ประโยชน์สภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่ เพื่อเป็นอีกแนวทางที่ยังคงรักษาคุณภาพประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว

4. ในการปลูกสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ควรควบคุมไม่ให้มีจำนวนมากกว่าที่มีอยู่เดิม แต่เน้นการใช้ประโยชน์มากขึ้น และปรับปรุงให้กลมกลืนกับสภาพพื้นที่มากขึ้น

5. เนื่องจากประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ ได้สัมผัสและอยู่ใกล้ชิด ได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลายธรรมชาติ และได้หลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดวุ่นวาย ทั้งนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังได้รับประสบการณ์นันทนาการจริงตามที่ปรารถนาด้วย ดังนั้นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมประสบการณ์นันทนาการให้คงอยู่ต่อไป ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งประสบการณ์ที่มีคุณภาพและการกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยว โดยการจัดรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น พัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จัดทำคู่มือประกอบการศึกษาธรรมชาติด้วยตนเองที่มีรายละเอียดและภาพประกอบที่ชัดเจน ที่มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรส่งเสริมกิจกรรมดูดาวในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักและนิยมมากขึ้น เป็นต้น

6. ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมถึงกิจกรรมและการบริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อต่างๆ อย่างทั่วถึง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและมีประสบการณ์ที่พึงปรารถนาที่เหมาะสมตรงกับความเป็นจริงของพื้นที่

7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวช่วยกันอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อม รวมถึงความเป็นธรรมชาติมากขึ้น เช่น จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ จัดกิจกรรมที่เน้นการได้ใกล้ชิดและเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นต้น

8. ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ดังนี้

8.1 มีการตรวจสอบ ติดตามประเมินผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น ผลกระทบด้านสัตว์ป่า พืชพรรณ ดิน และสภาพน้ำ เป็นต้น เพื่อรักษาไว้

ซึ่งความเป็นธรรมชาติของพื้นที่และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณภาพของนักท่องเที่ยวด้วย

8.2 กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและจำกัดปริมาณรถในกิจกรรมการส่องสัตว์ โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพื่อไม่เป็นการรบกวนการดำรงชีวิต ตามธรรมชาติของสัตว์ป่ามากเกินไป

8.3 ปรับปรุงลานกางเต็นท์บริเวณลำตะคองให้มีสภาพร่มรื่นขึ้น โดยปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มเงา รวมถึงปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้มีพืชพรรณไม้มากขึ้น ส่วนบริเวณลานกางเต็นท์ผากด้วยไม้ ควรจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวไม่ให้ส่งเสียงดังรบกวนกัน โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่ทำให้เกิดความแออัด

8.4 จัดสร้างห้องอาบน้ำบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง เพื่อให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่เดิมยังเป็นที่อาบน้ำที่ยังไม่รูปทรงที่ถาวร

8.5 ปรับปรุงเรื่องความสะอาดของห้องน้ำ-ห้องสุขา โดยจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลและทำความสะอาดบ่อยครั้งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลและบริเวณจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก บริเวณลานกางเต็นท์ เป็นต้น อีกทั้งปรับปรุงห้องสุขาให้มีโถแบบชักโครกเพิ่มเติม เพื่อบริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่สูงอายุหรือปัญหาทางสภาพร่างกาย

8.6 ปรับปรุงบริเวณที่จอดรถให้มีความร่มรื่นและมีการจัดระบบการจอดรถให้มีความสะดวกในการเข้า-ออก รวมถึงจัดเจ้าหน้าที่เพื่อรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยรถยนต์ส่วนตัวและรถบริษัทนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่มีการใช้ประโยชน์สูงมาก

8.7 จัดทำป้ายหรือสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ป้ายให้ความรู้ ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือนหรือข้อแนะนำต่างๆ ให้เป็นรูปแบบสากลหรือเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น รวมถึงจัดอบรมภาษาอังกฤษแก่เจ้าหน้าที่ของอุทยานฯ ให้มากขึ้น เพื่อนำเที่ยวและให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว

ชาวต่างประเทศ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้รับการบริการที่ไม่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทย

8.8 จัดสร้างร้านค้าและร้านอาหารเพิ่มเติมในจุดที่นักท่องเที่ยวมีการพักผ่อนและใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก เช่น บริเวณจุดกางเต็นท์ทั้ง 2 แห่ง ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าบริเวณดังกล่าวมีร้านค้า/ร้านอาหารไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจโดยการสังเกตโดยตรง (Direct Observation) และนำเสนอลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของพื้นที่ วิเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงสภาพพื้นที่ อาคารสิ่งปลูกสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงสภาพความเป็นธรรมชาติโดยรวม เพื่อการได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้นและสามารถนำมาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งนี้

2. การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบใช้แบบสอบถามที่ประเด็นการสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในภาพรวมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อาคาร สิ่งก่อสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มิได้ศึกษาเฉพาะเจาะจงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีพื้นที่กว้าง และในแต่ละแหล่งที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน หรือมีลักษณะของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน ทำให้นักท่องเที่ยวตอบไม่ได้หรือไม่แน่ใจในบางข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการรับรู้ที่ไม่ตรงกับที่แบบสอบถามกำหนดมา ดังนั้นการวิจัยในโอกาสต่อไปจึงควรศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวให้ละเอียดขึ้น โดยการกำหนดพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวรับรู้ให้ชัดเจนขึ้น

3. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการในช่วงฤดูกาลเดียวคือช่วงหน้าหนาว ผลการศึกษาจึงยังไม่ครอบคลุมตลอดทั้งปี ควรศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวปกติและช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ควรศึกษาผลกระทบทางธรรมชาติควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเชื่อมโยงกับผลการวิจัยครั้งนี้ได้ชัดเจนมากขึ้น

5. ศึกษาในปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม ที่อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวและครอบคลุมทุกองค์ประกอบ รวมถึงศึกษาเพิ่มเติมกับประชากรกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ ประชาชน หรือผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์สภาพแวดล้อมเหมือนกัน เพื่อความละเอียดและชัดเจนในการเสนอแนะแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ขยายการศึกษาวิจัยไปในพื้นที่อื่นๆ เช่น อุทยานแห่งชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากลักษณะทั่วไปและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแต่ละแหล่งที่แตกต่างกัน ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่พบอาจแตกต่างกันไปด้วย ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาเปรียบเทียบและเป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงไปในทิศทางที่เหมาะสม

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2533. ความสำคัญของการท่องเที่ยว. กองแผนงาน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- คณะวนศาสตร์. 2536. ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คมกริช ด้วงเงิน. 2534. ชีตความสามารถทางจิตวิทยาในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้าน
นันทนาการบริเวณน้ำตกเหวสุวัต อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำเนียร ช่างโชติ. 2516. จิตวิทยาการรับรู้และการเรียนรู้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชนพรรธน์ ชินณะพงศ์. 2535. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทาง
กายภาพบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดรรรชนี เอมพันธุ์. 2542. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308541 การวางแผนโครงการ
สื่อความหมายธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2544. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308511 หลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดารารพร ไชยรัตน์. 2545. การรับรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของนักท่องเที่ยว
และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธนากร วิชัยกุล. 2545. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพ บริเวณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ สวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2535. การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ อุทยานแห่งชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2543. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308512 มนุษย์มีติในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2545. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308522 ผลกระทบทางนันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นิติพงษ์ เขาวนปรีชา. 2545. ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2530. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. โรงพิมพ์ศรีอนันต์, กรุงเทพฯ.
- ประพันธ์ศิริ ไชยชนะใหญ่ และ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. 2527. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ครอบรั้วและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, นนทบุรี.
- ประภัสรา เกษมสุวรรณ. 2545. การรับรู้ปัญหาสภาพแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียาพร พรหมพิทักษ์. 2527. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ความสะอาด บริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พิมพ์ลภัส ชั้นหลวง. 2545. ผลกระทบจากจิตวิทยาและการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางจิตวิทยาของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พชนี วรกวิน. 2526. จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและปฏิบัติการ. สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- มัลลิกา เกื้อปัญญา. 2542. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์. 2537. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับช้างป่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก และสระบุรี. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. 2544. คู่มือศึกษาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 5 เส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- เมตตา เสวตเลข. 2539. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการศึกษาเฉพาะกรณี สวนสัตว์คูสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัฐวุฒิ เจียมศรีพงษ์. 2542. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณหาดบางแสน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราณี อิติชัยกุล. 2545. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, นนทบุรี.
- ลำพอง ศรีทับทิม. 2535. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- วิจิตร ญาณภักดิ์. 2526. **แผนดำเนินงานถาวรของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- วิภาวดี วงษ์บริสุทธี. 2536. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณชายหาดจอมเทียน เมืองพัทยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร. 2526. **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อ ออกแบบและวางแผนองค์การ**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- _____. 2535. **พฤติกรรมองค์การ**. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศิริประภา พึ่งพงษ์. 2544. **ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สภาพแวดล้อมทาง กายภาพ บุคลิกภาพ สุขภาพจิต กับคุณภาพการบริการของผู้ให้บริการในสนามกอล์ฟ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีพร สมบูรณ์ธรรม. 2536. **Ecotourism การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สัญลักษณ์ใหม่แห่งทศวรรษ**. จุลสารการท่องเที่ยวปีที่ 12 เล่มที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม 2536, กรุงเทพฯ.
- ศิริณา จามรมาน และ ทิพวัลย์ สุรินยา. 2530. **เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาจิตวิทยา สิ่งแวดล้อม**. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. **แผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. **รายงานขั้นสุดท้ายของการ ดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สมโภชน์ ศรีโกสามาตร และ ทรอย แชนแซล. 2539. **สัตว์เลื้อยคลานด้วยนมในอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่**. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ .

สลักจิตร์ เตียวตระกูล. 2540. **ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความพึงพอใจของ
นักท่องเที่ยว : ศึกษากรณีนักท่องเที่ยวเมืองพัทยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกริก.

ส่วนอุทยานแห่งชาติ. 2529. **แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____. 2532. **อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____. 2542. **แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา เพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่าเขาใหญ่ บางส่วน
ในท้องที่ตำบลหินลาด อำเภอปากพลี และตำบลหินดิว อำเภอเมืองนครนายก
จังหวัดนครนายก**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____. 2544. **คู่มือคนกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____. 2545. **สถิติข้อมูลนักท่องเที่ยว ประจำปีงบประมาณ 2530 – 2545**. กรมป่าไม้,
กรุงเทพฯ.

สถิต วงศ์สุวรรณค์. 2529. **จิตวิทยาการศึกษา**. บริษัทรวมสาสน์ (1977) จำกัด, กรุงเทพฯ.

สิทธิรัตน์ ปราจีนบุรวรรณ์. 2541. **ขีดความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวชายหาดชะอำ**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุชา จันทร์เอม. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป**. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, กรุงเทพฯ.

สุรเชษฐ์ เศษฐมาส และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษตร. 2535. **นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน่วยที่ 8-15.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

เสาวณิต ตั้งตระกูล. 2533. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหิน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โสภณ โลตุรัตน์. 2525. **ประโยชน์ทางนันทนาการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. 2525. แหล่งที่มา: <http://www.tourkorat.com>, 12 มกราคม พ.ศ.2546.

Brockman, C. F. 1959. **Recreation Use of Wild Land.** McGraw Hill Book Company, New York.

Butler, G. D. 1967. **Introduction to Community Recreation**, 4 th. Edition. McGraw – Hill Book Co, New York.

Clawson, M. 1963. **Land and Water for Recreation.** Rand McNally and Co, Chicago.

Danford, H. G. 1970. **Creative Leadership in Recreation.** 2 nd. Edition. Allyn and Bacon Inc., Boston.

Hendee, J. C., W. R. Catton, L. D. Maslow and C. F. Brockman. 1968. **Wilderness Users in the Pacific North West: Their Characteristics, Values and Management Preferences.** USDA Forest Service Research, Washington D. C.

Kuss, F. R., A. R. Graefe and J. J. Vaske. 1990. **Visitor impact management : a Review of Research. Vol. 2.** National Parks and Conservation Association, Washington.

Newman, S. J. 1977. **Human Response to Tall Buildings.** Dowden Hutchinson & Ross Inc., Pennsylvania.

Seppo E. 1988. **The Social Psychology of Leisure and Recreation.** University of Iowa, USA.

Yamane, T. 1973. **Statistics; An Introduction Analysis.** 3 rd. Edition. Harpers International ed., Tokyo.

Yi - Fu Tuan, T. 1974. **A Study Environmental Perception Attitude and Values.** Prentice Hall Inc., New York.

Young, R. A. and M. L. Flowers. 1982. **Supers of and Patterns Satisfaction and Recommendations.** Forest research report, Illinois.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย

--	--	--

หมายเลขแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว
 ที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โดย

นางสาวนิภารัตน์ สายประเสริฐ

นิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการ

ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่ทำการสำรวจ/...../..... เวลาเริ่มสำรวจ

สถานที่สำรวจ

ผู้ทำการสำรวจ

คำชี้แจง

- การสำรวจข้อมูลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตลอดจนวิเคราะห์ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนาและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจริง ข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของผู้วิจัย รวมถึงเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และแหล่งนันทนาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม
- แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 : ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทางและรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ
 - ตอนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์นันทนาการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
 - ตอนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่
 - ตอนที่ 4 : ภูมิหลังนักท่องเที่ยว
- วิธีตอบแบบสอบถาม
 - 3.1 ทำเครื่องหมาย X ลงใน หน้าคำตอบที่ท่านเลือกในคำถามแต่ละข้อ เพียงคำตอบเดียว ยกเว้นคำถามในข้อที่ระบุเป็นอย่างอื่น
 - 3.2 เติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง (.....) ที่กำหนดไว้ในคำถามแต่ละข้อ
 - 3.3 กากบาททับเครื่องหมายที่ที่เว้นไว้หลังคำถามในแต่ละข้อ โดยตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 : ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทางและรูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

1. กลุ่มที่ท่านเดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ คือ ? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

☐ กลุ่มเพื่อน	☐ กลุ่มครอบครัว
☐ กลุ่มผสมระหว่างเพื่อนและครอบครัว	☐ มากับบริษัทนำเที่ยว
☐ เดินทางมาเองคนเดียว	☐ อื่นๆ โปรดระบุ

2. จำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทางครั้งนี้มี คน ? (รวมตัวท่านด้วย)

3. ยานพาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทางมาในครั้งนี้ คือ ? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

☐ รถโดยสารปรับอากาศ (รถทัวร์)	☐ รถโดยสารประจำทาง (บขส.)
☐ รถยนต์ส่วนตัว	☐ รถบริษัทนำเที่ยว
☐ รถจักรยานยนต์	☐ รถเช่า / เหมามา
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

4. การเดินทางมาในครั้งนี้ ท่านได้พักค้างแรมหรือไม่? (หากท่านไม่พักค้างคืน ให้ข้ามไปตอบ ข้อ 7.)

☐ ไม่ค้าง	☐ พักค้างแรม จำนวน คืน
----------------------------------	---

5. หากท่านได้พักค้างคืนในพื้นที่ ประเภทที่พักของท่านคือ ? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

☐ บ้านพัก	☐ เรือนยาวชน
☐ เต็นท์ของทางอุทยานฯ	☐ นำเต็นท์มาเอง
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

6. โปรดระบุบริเวณ / สถานที่พักค้างแรมของท่าน

7. หากท่านไม่พักค้างคืน ระยะเวลาในการเที่ยวชมหรือประกอบกิจกรรมในพื้นที่ ประมาณ ชั่วโมง

8. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณที่ท่านใช้จ่ายจริงในการมาเยือนและประกอบกิจกรรมในครั้งนี้คือ บาท

9. โดยความคิดเห็นของท่าน ค่าใช้จ่ายที่ระบุในข้อที่ 8. สูงหรือต่ำกว่าที่ท่านคาดหมายไว้? (เลือกเพียงคำตอบเดียว)

☐ ต่ำกว่าระดับที่คาดหมายไว้
☐ อยู่ในระดับที่คาดหมายไว้
☐ สูงกว่าระดับที่คาดหมายไว้

10. กิจกรรมอะไรบ้างที่ท่านได้ประกอบจริงในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งนี้ ?
(ตอบทุกข้อที่ได้ประกอบจริง)

☐ ชมวิว/ทิวทัศน์	☐ เดินเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
☐ ถ่ายภาพ/บันทึกภาพ	☐ พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ
☐ ดูนก	☐ เล่นน้ำตก/ลำน้ำธรรมชาติ
☐ กางเต็นท์พักแรม	☐ เดินป่าระยะไกล
☐ ปิกนิก/ประกอบอาหารรับประทาน	☐ ส่องสัตว์/ชมหอดูสัตว์
☐ จักรยาน	☐ ซื้อสินค้าของที่ระลึก
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

ตอนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ันทนาการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

1. ท่านเคยมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาก่อนหรือไม่ ? (หากท่านไม่เคยมาเยือน ให้ข้ามไปตอบ ข้อ 5.)

- ไม่เคย เคยมาแล้ว จำนวน ครั้ง

2. ถ้าเคยมาเยือน ส่วนใหญ่ท่านมักจะมาในช่วงวันใด? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

☐ วันธรรมดา	☐ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์
☐ วันหยุดตามเทศกาล	☐ วันหยุดพักผ่อน
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

3. ช่วงเวลาที่ท่านเคยมาเยือน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเดือนใด ? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

- มีนาคม - มิถุนายน กรกฎาคม - ตุลาคม พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

4. ในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในครั้งก่อนๆ ท่านรู้สึกพึงพอใจหรือประทับใจหรือไม่ เพียงใด ?
(โปรด X ทับตัวเลขที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด)

พึงพอใจน้อยที่สุด		พึงพอใจปานกลาง		พึงพอใจมากที่สุด
1	2	3	4	5

5. ท่านเคยรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาก่อนหรือไม่ ?

- ไม่เคย
 เคย โปรดระบุแหล่งข้อมูลที่ท่านได้รับ

6. ในการมาเยือนในครั้งนี้ ท่านมีความคาดหวังที่จะได้รับประสบการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด? และเมื่อท่านได้มาเยือนและประกอบกิจกรรมในพื้นที่แล้ว ท่านได้รับสิ่งนั้นๆ ตามที่ท่านคาดหวังหรือไม่ มากน้อยเพียงใด? (โปรดใส่เครื่องหมาย X ในช่องตัวเลือกที่ตรงกับความคาดหวังของท่านทั้งก่อนและหลังการมาเยือนในพื้นที่)

ความคาดหวัง	คาดว่าจะได้รับ (ก่อน)			สิ่งที่ได้รับจริงๆ (หลัง)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การได้ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ/ระบบนิเวศ						
2. การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง						
3. การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดหรืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติ						
4. การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย						
5. การได้สัมผัสความสันโดษ/ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ						
6. การได้ฝึกหัดกีฬาแควดล้อที่แอ๊คและวุ่นวาย						
7. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด						
8. การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ / พบมิตรใหม่						
9. การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย						
10. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ						
11. การได้รับความสะดวกสบายในการไปเยือน/ประกอบกิจกรรม						
12. การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน						
13. อื่นๆ โปรดระบุ						

7. โดยภาพรวมแล้ว ท่านรู้สึกพึงพอใจหรือประทับใจจากการมาเยือนและประกอบกิจกรรมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในครั้งนี้หรือไม่ เพียงใด? (โปรด X ทับตัวเลขที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด)

พึงพอใจน้อยที่สุด

พึงพอใจปานกลาง

พึงพอใจมากที่สุด

1

2

3

4

5

8. หากมีโอกาส ท่านจะกลับมาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อีกหรือไม่ เพราะเหตุใด?

ต้องการมาอีก เพราะ.....

ไม่ต้องการมาอีก เพราะ

ตอนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่

1. โปรดใส่เครื่องหมาย X ในช่องตัวเลือกที่ตรงกับการรับรู้ของท่านมากที่สุด

ก. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ

ลักษณะการรับรู้	จริง อย่างยิ่ง	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ จริง	ไม่จริง อย่างยิ่ง
1. น้ำบริเวณน้ำตกมีสภาพขุ่นและไม่สะอาด					
2. น้ำตกมีปริมาณน้ำน้อย					
3. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและมีความร่มรื่น					
4. พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมไม่เพียงพอกับปริมาณ นักท่องเที่ยว					
5. เกิดความขัดแย้งในการประกอบกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว กลุ่มอื่นๆ ในขณะที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน					
6. ในพื้นที่มีอากาศดี บรรยากาศสดชื่นเหมาะสำหรับการพักผ่อน					
7. แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความเจียบสงบ วุ่นวายและพลุกพล่าน ไปด้วยคน					
8. แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่สวยงามและโดดเด่น					
9. ในพื้นที่มีต้นไม้ให้ความร่มเงาเป็นจำนวนมาก					
10. ผลกระทบต่อดิน จากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่เห็นได้ อย่างชัดเจน เช่น ดินอัดแน่นตัว ดินพังทลาย					
11. พืช พรรณไม้ต่างๆ ในพื้นที่ถูกหัก เคี้ยว และเหยียบย่ำ					
12. แพบไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่					
13. ในพื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายประเภท ทำให้เลือก ประกอบกิจกรรมได้มากขึ้น					
14. สภาพพื้นที่บริเวณน้ำตกเหมาะต่อการเล่นน้ำ					
15. พบเห็นขยะ/สิ่งปฏิกูลมากมายเกลื่อนกลาดตามแหล่งท่องเที่ยว					

ข. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

ลักษณะการรับรู้	จริง อย่างยิ่ง	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ จริง	ไม่จริง อย่างยิ่ง
1. การปรับปรุงสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำให้ความเป็นธรรมชาติ ถูกทำลาย					
2. ในพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไป					
3. อาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มีสภาพใหญ่โตเกินไป ทำให้บดบังวิวทิวทัศน์					
4. ท่าเลที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสม					
5. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางอุทยานฯ มีไว้บริการ ทำให้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น					
6. สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้สูญเสีย สภาพธรรมชาติและความสะดวกสบาย					
7. สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมีสีฉูดฉาดและรูปแบบ ที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติของพื้นที่					
8. เส้นทางคมนาคมในพื้นที่มีความสะดวกในการเข้าออก และเชื่อมโยงทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว					
9. สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมีสภาพเก่า ชำรุด					
10. สภาพถนนและเส้นทางเดินเท้ายังไม่ได้มาตรฐาน และไม่มี ความปลอดภัยเพียงพอ					
11. แผ่นป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ มีมากเกินไป					
12. แผ่นป้าย/สัญลักษณ์ต่างๆ มีความชัดเจน กลมกลืนธรรมชาติ					
13. ที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ ของนักท่องเที่ยว					
14. ที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ มีรูปแบบ สีฉูดฉาดที่ กลมกลืนกับพื้นที่					
15. น้ำใช้ในพื้นที่ชุ่ม มีตะกอน และไม่สะอาด					
16. ห้องน้ำและห้องสุขาสะอาด น้ำใช้					
17. ห้องน้ำและห้องสุขามีปริมาณเพียงพอ					
18. ห้องน้ำและห้องสุขาตั้งอยู่ในจุดที่เหมาะสม ไม่เปลี่ยว เข้า-ออกได้สะดวก					
19. สถานที่จอดรถมีความปลอดภัย เข้าออกได้สะดวก					

ข. การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น (ต่อ)

ลักษณะการรับรู้	จริง อย่างยิ่ง	จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ จริง	ไม่จริง อย่างยิ่ง
20. สถานที่จอดรถมีขนาดเนื้อที่เหมาะสมและเพียงพอ กับจำนวนนักท่องเที่ยว					
21. ที่นั่งเล่นหรือที่พักริมทางมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ					
22. ที่นั่งเล่นหรือที่พักริมทางตั้งอยู่ตามจุดต่างๆ อย่างเหมาะสม					
23. ภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตกแต่งและจัดวาง อย่างเหมาะสม สะดวกในการเที่ยวชม					
24. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวโปร่ง โล่ง มีแสงสว่างเพียงพอ					
25. บริเวณรอบๆ ของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ได้รับการตกแต่ง พื้นที่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ					
26. ในพื้นที่ที่มีที่พักหลากหลายประเภทให้เลือก					
27. บ้านพักของทางอุทยาน มีสภาพขัดแย้งกับความเป็นธรรมชาติ					
28. บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง โลงเตียน ไม่มีความร่มรื่น					
29. บริเวณลานกางเต็นท์ผากล้วย ไม่มีเนื้อที่น้อยและคับแคบ					
30. ร้านค้า/ร้านอาหารมีการจัดสร้างอย่างเหมาะสมและกลมกลืน กับสภาพธรรมชาติในพื้นที่					

2. ในความคิดเห็นของท่าน จุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คืออะไร ?

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านธรรมชาติ การปรับปรุงพื้นที่และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข

.....

.....

ตอนที่ 4 : ภูมิหลังนักท่องเที่ยว

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ ปี

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ อาชีววะ / เทียบเท่า
☐ อนุปริญญา / เทียบเท่า	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ อื่นๆ ระบุ

4. อาชีพ

☐ รับราชการ	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัทเอกชน	☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ พ่อค้า / แม่ค้า	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	☐ อื่นๆ ระบุ

5. ที่อยู่ปัจจุบัน (จังหวัด)

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

--	--	--

Respondent ID #

<h2 style="margin: 0;">Questionnaire</h2> <p style="margin: 10px 0;">Perception on Physical Environment and Recreation Experience of Visitors to Khao Yai National Park</p>

By

Miss Nipharat Saiparsurt

Graduated Student, Park and Recreation Program

Faculty of Forestry, Kasetsart University

Date/...../..... Time

Site

Name

Information :

1. The purpose of this survey is to learn more about visitor's recreation experience and visitor's perception on physical environment in Khao Yai National Park. By responding carefully to the questionnaire, you will be providing usefull information for better management of the park. Your assistance is appreciated.
2. The questionnaire consists of four parts.
 - Part I : Travel information and recreation participation pattern
 - Part II : Visitor's recreation experiences and satisfaction
 - Part III : Visitor' s perception about physical environment
 - Part IIII : Background of visitors
3. Please answer all questions for the complement of the questionnaire by putting a cross (x) in front of the answer you choose, and write any comments in the space given. Thank you very much!!!!

Part I : Travel information and recreation participation pattern

1. How would you describe your group ?

☐ Friend	☐ Family group
☐ Mixed group (Friend and Family)	☐ Tour group
☐ Alone	☐ Other, please specify

2. How many individuals were in your group ? person (s). (*Including yourself*)

3. How did you come here ?

☐ Air-conditioned bus	☐ Bus
☐ Private car	☐ Tourist van
☐ Motorcycle	☐ Rented car
☐ Other, please specify	

4. Did / Will you stay overnight in this park ?

☐ No	☐ Yes, how long did / will you stay ? About Night (s).
-----------------------------	---

5. What type of accommodation did you stay ?

☐ Park's bungalow	☐ Youth Hostel
☐ Park's tent	☐ Own tent
☐ Other, please specify	

6. Where did you stay in this park ? (Please specify area)

7. **If you didn't stay**, how long do you stay at this park ? About hour (s).

8. How much did / will (approximately) you spend at the park ? (you only) US\$ 0r Baht

9. How would you think about this expenditure ?

☐ The expenditure was higher than I expected.	☐ The expenditure was appropriate with recreation experience I gained.
☐ The expenditure was lower than I expected.	

10. Please check all recreation activities you actually participated in this park. (You can choose more than one)

☐ Viewing scenery / Sight-seeing	☐ Self Guided Trail
☐ Picture Taking	☐ Relaxing
☐ Bird Watching	☐ Visiting Waterfall
☐ Camping	☐ Hiking
☐ Picnicing	☐ Wildlife Spot-lighting
☐ Biking	☐ Shopping
☐ Other, please specify	

Part II : Visitor's recreation experiences and satisfaction

1. Have you ever visited Khao Yai National Park before ?

- No
- Yes, please specify the number of your previous visit time (s).

2. Which day did you like to visit in this park ? (Choose one)

☐ Weekday	☐ Weekend
☐ Public Holiday	☐ Vacation
☐ Other, please specify	

3. Which period of time do you like to visit this park ? (Choose one)

☐ March - June	☐ July – October	☐ November - February

4. If you have visited Khao Yai National Park before, how would you rate your overall satisfaction for year past visit ? (put a cross x on a number you choose)

Very much satisfied	Moderately satisfied	Very much dissatisfied
5	4	3
2	1	

5. Have you ever known about Khao Yai National Park's environment?

- No
- Yes, please give some information of what you have known

6. Please specify the level of your expectation in this visit to Khao Yai National Park and the outcome you gained from the visit.

	Expectation (before)			Outcome (after)		
	Much	Moderate	Little	Much	Moderate	Little
1. Learning about nature and natural ecosystem.						
2. Opportunity for adventure and competence testing.						
3. Be with nature/ general nature experiences.						
4. Enjoy natural scenery.						
5. Experiencing solitude/ isolation.						
6. Getting away from crowds and noise in urban area.						
7. Be with considerate person / people.						
8. Meet new people.						
9. Experiencing diverse recreation activities.						
10. Outdoor skill development.						
11. Comfort.						
12. Exploration of new place.						
13. Other, please specify						

7. Overall, how would you rate your satisfaction for this visit to Khao Yai National Park ?
(put a cross x on a number you choose)

Very much satisfy Moderately satisfy Very much dissatisfy

5 4 3 2 1

8. Will you return to Khao Yai National Park again ? And why ?

- Yes, because
- No, because

Part III : Visitor's perception about physical environment

1. Put a cross (x) in a box you choose.

A : Visitor's perception on the natural environment

Perception Aspects	Completely True / Completely Agree	True / Agree	Not Sure	Not True / Disagree	Completely Not True / Completely Disagree
1. The waterfall is not clean and clear.					
2. The quantity of water is not much.					
3. The tourist attractions are located among the nature.					
4. The natural area is getting smaller than the service zone.					
5. You would have conflict with another group of tourists while doing recreation activities.					
6. The park has clean and fresh air.					
7. It's noisy and crowded at the recreation spots.					
8. Tourist attractions in the park are beautiful and outstanding.					
9. There are lots of trees at the tourist attractions.					
10. Recreation impact on soil such as soil compaction, soil erosion are visible.					
11. Plants and flowers are picked and tramped.					
12. Wild animals are rarely seen.					
13. You could do many kinds of recreation activities because of the various tourist resources.					
14. The waterfall area is suitable for swimming.					
15. Lots of waste and litters at the tourist attractions.					

B : Visitor's perception on the man made environment

Perception Aspects	Completely True / Completely Agree	True / Agree	Not Sure	Not True / Disagree	Completely Not True / Completely Disagree
1. Nature is damaged or spoilt from area improving.					
2. There are too many buildings and facilities.					
3. Building and facilities are too large and scenery were blocked.					
4. The facilities are located properly in every zone.					
5. Park's facilities make my trip easier and comfort.					
6. Park's facilities reduced natural atmosphere and tranquility					
7. The shape, color and style of buildings and facilities are harmonious with the nature.					
8. The transportation is accessible.					
9. Buildings and facilities are damaged and lack of maintenance.					
10. The walking tracks are not appropriate and safe for doing activities.					
11. There are too many signs and labels.					
12. Signs and labels understandable and harmonious with the nature.					
13. Gabage cans are sufficiently provided in each zone of the area.					
14. The design of gabage cans are suitable for each place.					
15. Water supply is not clean and clear.					
16. Toilets are clean and hygiene.					
17. Quantity of toilets are enough for park visitors.					
18. Toilets are located in the convenient and proper places.					
19. Parking lots are in the convenient and proper places.					
20. Parking lots have enough space for park visitors.					
21. Rest areas are harmonious with the nature.					

Perception Aspects	Completely True / Completely Agree	True / Agree	Not Sure	Not True / Disagree	Completely Not True / Completely Disagree
22. Rest areas are in the proper places.					
23. Visitor center can be easily accessed.					
24. Ventilation and natural light within the visitor center is enough.					
25. The area around the buildings and facilities are decorated harmoniously to the nature.					
26. Various kinds of accommodations are provided for the tourists.					
27. The design of Park's bangalows are not harmonious with the nature.					
28. Camping site at Lam-ta-klong is too opened and has not enough tree					
29. Camping site at Pha-Kluay-mai is small and crowded.					
30. The design of restaurants or shops are harmonious with the nature.					

2. In your opinion, what is the uniqueness of Khao Yai National Park ?

.....

.....

.....

3. In your opinion, does Khao Yai has any problem about the natural environment, area improvement and facility development? If yes, please describe.

.....

.....

.....

4. What are your recommendation for improving the park's environment ?

.....

.....

Part III : Background of the visitors

We would like to ask some questions about your background in order to build up visitor profile of this survey.

1. Are you Male ? Female ?

2. Age years.

3. What is your highest education ?

☐ Primary school	☐ High school
☐ College degree	☐ Bachelor's degree
☐ Master's degree	☐ Other , please specify

4. What's your occupation ?

5. What is your country of residence ?

Thank you very much for your time.....

ภาคผนวก ค

ตารางผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม

ตารางผนวกที่ 1 ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์นันทนาการ
ที่พึงปรารถนาของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประสบการณ์นันทนาการที่พึงปรารถนา	Alpha if Item Deleted
1. การได้เรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ	0.8274
2. การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง	0.8316
3. การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด	0.8357
4. การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย	0.8116
5. การได้สัมผัสความสันโดษ/ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ	0.8375
6. การได้หลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย	0.8642
7. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	0.8503
8. การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ หรือได้มิตรใหม่	0.8114
9. การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย	0.8189
10. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ	0.8116
11. การได้รับความสะดวกสบายในการไปเยือนและประกอบกิจกรรม	0.8242
12. การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน	0.8194

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 12

Alpha = 0.8419

ตารางผนวกที่ 2 ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง
ของนักท่องเที่ยวจากการไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประสบการณ์ที่ได้รับจริง	Alpha if Item Deleted
1. การได้เรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ	0.8411
2. การได้ผจญภัยและทดสอบความสามารถของตนเอง	0.8450
3. การได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด	0.8579
4. การได้พบเห็นธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลาย	0.8371
5. การได้สัมผัสความตื่นโดย/ความสงบวิเวกจากธรรมชาติ	0.8477
6. การได้หลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่แออัดและวุ่นวาย	0.8762
7. การได้ใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด	0.8746
8. การได้พบปะผู้คนใหม่ๆ หรือได้มิตรใหม่	0.8446
9. การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างหลากหลาย	0.8488
10. การได้ฝึกฝนทักษะในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ	0.8414
11. การได้รับความสะดวกสบายในการไปเยือนและประกอบกิจกรรม	0.8575
12. การได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ยังไม่เคยไปมาก่อน	0.8518

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 12

Alpha = 0.8635

ตารางผนวกที่ 3 ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	Alpha if Item Deleted
1. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและมีความร่มรื่น	0.8630
2. ในพื้นที่มีอากาศดี บรรยากาศสดชื่น	0.8618
3. แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่สวยงามและโดดเด่น	0.8606
4. ในพื้นที่มีต้นไม้ให้ร่มเงาเป็นจำนวนมาก	0.8605
5. พื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายประเภท ทำให้เลือกประกอบกิจกรรมได้มากขึ้น	0.8630
6. สภาพพื้นที่บริเวณน้ำตกเหมาะต่อการเล่นน้ำ	0.8623
7. น้ำบริเวณน้ำตกมีสภาพชุ่ม ไม่สะอาด	0.8612
8. น้ำตกมีปริมาณน้ำน้อย	0.8630
9. พื้นที่บริเวณพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว	0.8611
10. เกิดความขัดแย้งในการประกอบกิจกรรมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ขณะใช้พื้นที่ร่วมกัน	0.8617
11. แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความเงียบสงบ วุ่นวายและพลุกพล่านไปด้วยผู้คน	0.8599
12. ผลกระทบต่อดินจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์เห็นได้อย่างชัดเจน	0.8609
13. พืชพรรณไม้ในพื้นที่ถูกตัดและเหยียบย่ำ	0.8589
14. แทบไม่พบสัตว์ป่าในพื้นที่	0.8611
15. พบเห็นขยะและสิ่งปฏิกูลมากมายตามแหล่งท่องเที่ยว	0.8606
16. ทำเลที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม	0.8608
17. สิ่งอำนวยความสะดวกทำให้ประกอบกิจกรรมได้สะดวกขึ้น	0.8621
18. สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมีรูปทรงและสีสันทกมกลืนกับธรรมชาติ	0.8621
19. เส้นทางคมนาคมเข้าออกได้สะดวก เชื่อมโยงทุกแหล่งท่องเที่ยว	0.8637
20. แผ่นป้าย/สัญลักษณ์ต่างๆ มีความชัดเจนและกลมกลืนธรรมชาติ	0.8605

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	Alpha if Item Deleted
21. ที่รองรับขยะ/สิ่งปฏิกูลเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์	0.8614
22. ที่รองรับขยะ/สิ่งปฏิกูลมีรูปทรงและสีสันทกมลกลิ่นเหมาะสม	0.8591
23. ห้องน้ำและห้องสุขาสะอาด น่าใช้	0.8590
24. ห้องน้ำและห้องสุขามีปริมาณเพียงพอ	0.8596
25. ห้องน้ำและห้องสุขาตั้งอยู่ในที่เหมาะสม ไม่เปลี่ยว เข้าออกได้สะดวก	0.8610
26. สถานที่จอดรถมีความปลอดภัย เข้าออกได้สะดวก	0.8598
27. สถานที่จอดรถมีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว	0.8607
28. ที่นั่งเล่นหรือที่พักริมทางมีสภาพกลมกลืนกับธรรมชาติในพื้นที่	0.8608
29. ที่นั่งเล่นหรือที่พักริมทางกระจายตามจุดต่างๆ อย่างเหมาะสม	0.8612
30. ภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวถูกตกแต่งจัดวางอย่างเหมาะสม	0.8611
31. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีลักษณะโปร่ง โล่ง มีแสงสว่างเพียงพอ	0.8623
32. บริเวณโดยรอบอาคารได้รับการตกแต่งพื้นที่อย่างสอดคล้อง กับธรรมชาติ	0.8610
33. ในพื้นที่ที่มีที่พักหลากหลายประเภทให้เลือก	0.8608
34. ร้านค้าและร้านอาหารจัดสร้างอย่างเหมาะสมและกลมกลืน กับสภาพพื้นที่	0.8614
35. การปรับปรุงสภาพทั่วไปของพื้นที่ ทำให้ความเป็นธรรมชาติ ถูกทำลาย	0.8587
36. ในพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไป	0.8627
37. อาคารและสิ่งปลูกสร้างมีสภาพใหญ่โต บดบังวิวทิวทัศน์	0.8604
38. สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้สูญเสีย สภาพธรรมชาติที่เงียบสงบ	0.8624
39. สิ่งปลูกสร้าง/สิ่งอำนวยความสะดวกมีสภาพเก่าและชำรุด	0.8625
40. สภาพถนนและเส้นทางเดินเท้ายังไม่ได้มาตรฐานและ ปลอดภัยเพียงพอ	0.8623

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	<i>Alpha if Item Deleted</i>
41. แผ่นป้ายหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ในพื้นที่มีมากเกินไป	0.8622
42. น้ำใช้ไม่สะอาด ชุ่นและมีตะกอน	0.8629
43. บ้านพักของอุทยานฯ มีสภาพขัดแย้งกับความเป็นธรรมชาติ	0.8627
44. บริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคองมีสภาพโล่งเตียน ไม่ร่มรื่น	0.8623
45. บริเวณลานกลางเต็นท์ผากล้วยไม่มีพื้นที่ดับแสบ	0.8604

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 45

Alpha = 0.8636